

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

MIHA BEJEK

**MEDIJSKA REPREZENTACIJA SVETOVNEGA
DOGAJANJA V ČASNIKIH DELO IN DNEVNIK**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

MIHA BEJEK

Mentorica: doc. dr. KARMEN ERJAVEC

**MEDIJSKA REPREZENTACIJA SVETOVNEGA
DOGAJANJA V ČASNIKIH DELO IN DNEVNIK**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Mama in tata!

Hvala za neomajno zaupanje vame
in trdno podporo pri vseh mojih odločitvah.
Vsi moji dosežki so tudi vajin uspeh.

Barbara!

Iskrena hvala za vse objeme in dolge ure pogovorov.
Ti mi daješ moč in motivacijo.
Hvala tudi za neprecenljive nasvete pri pisanju diplome.

Mentorica in vsi ostali,

ki ste z nasveti in podporo pripomogli k nastanku
tega diplomskega dela – hvala vam.

MEDIJSKA REPREZENTACIJA SVETOVNEGA DOGAJANJA V ČASNIKIH *DELO* IN *DNEVNIK*

Avtor: Miha Bejek

Povzetek:

Medijsko poročanje o novicah iz tujine je za občinstvo najpomembnejši vir informacij o aktualnih dogodkih v svetu, s čimer sooblikuje predstavo o svetu. V diplomskem delu nas je zanimalo, kakšno sliko sveta sta s poročanjem o tujih dogodkih reprezentirala slovenska dnevnik *Delo* in *Dnevnik* v obdobju med oktobrom 2005 in januarjem 2006. Raziskovalnega vprašanja smo se lotili z uporabo tekstualne analize tematike novic, analize diskurzivnih praks in analize novičarskih okvirov. Ugotovili smo, da časnika največ pozornosti namenita novicam iz Evrope, predvsem dogodkom povezanih z Evropsko unijo. Na splošno so bolj poudarjene novice iz zahodnih držav, politika (domača in mednarodna) pa je najpogostejša tematika teh novic. Novicam iz Azije, Afrike in Latinske Amerike je posvečeno malo pozornosti, pokrivajo pa vojne, nasilje, nesreče in naravne katastrofe. Prisotnost dopisnika v tuji državi prispeva k rednemu pojavljanju države v novicah in podrobnejšemu poročanju. Mednarodnim dogodkom, v katere je vpletena Slovenija, je pripisan večji pomen. Analiza okvirov je pokazala, da je svetovno dogajanje v obeh časnikih najpogosteje predstavljeno prek okvira konflikta: izpostavi in poroča se o sporu med akterji, kompleksnost dejanskih problemov pa se zanemari.

Ključne besede: slovenski tisk, novice iz tujine, mednarodne novice, tematika novic, novičarski okviri

MEDIA REPRESENTATION OF WORLD EVENTS IN NEWSPAPERS *DELO* AND *DNEVNIK*

Author: Miha Bejek

Abstract:

Media reporting of foreign news is the most important source of information regarding actual world events for the public, therefore it represents the image of the world. In this diploma degree we were interested to know what image of the world was represented by the reporting of world events in two slovene daily newspapers *Delo* and *Dnevnik* in the period between October 2005 and January 2006. Answer to the research question was acquired using textual analysis of topics, analysis of discursive practices and news frames analysis. We discovered that the two dailies devote most of their attention to news from Europe, especially to events regarding European Union. On the whole more emphasis is put on the news from Western countries, with politics (domestic and international) being the most frequent topic. News from Asia, Africa and Latin America receive little attention and cover the topics of war, violence, accidents and natural disasters. Presence of a foreign correspondent in a country results in regular and more detailed reporting from the country in the news. International events involving Slovenia are presented as more important. Conflict frame is the most frequent way of presenting foreign news in both dailies: dispute or conflict between actors is exposed and reported on, whereas the complexity of actual problems is neglected.

Key words: Slovene press, foreign news, international news, news topics, news frames.

KAZALO

1. UVOD.....	7
2. NOVICE O SVETOVNEM DOGAJANJU	9
3. VPLIV TUJIH NOVIC NA PERCEPCIJO SVETA.....	10
3.1 PREDNOSTNO TEMATIZIRANJE	11
4. PRODUKCIJA NOVIC O SVETOVNEM DOGAJANJU	13
4.1 ODBIRATELJSKI VPLIV NA IZBIRO NOVIC	14
4.1.1 Odbiratelji.....	14
4.1.2 Predpostavka o interesih občinstva	16
4.2 NOVIČARSKI DEJAVNIKI	16
4.3 PROBLEM OBJEKTIVNOSTI	18
4.4 DOPISNIŠKA MREŽA	18
4.4.1 Tiskovne agencije.....	20
4.4.2 Dopisniki	21
4.5 SLOVENSKA DOPISNIŠKA MREŽA.....	22
4.6 LOGISTIČNI VPLIV NA IZBIRO NOVIC	23
4.7 NOVIČARSKI OKVIRI	26
4.7.1 Kaj so novičarski okviri?.....	26
4.7.2 Kako delujejo novičarski okviri?.....	27
5. MEDIJSKA SLIKA SVETOVNEGA DOGAJANJA	28
5.1 PODOMAČENJE NOVIC	31
6. SVETOVNO DOGAJANJE V SLOVENSKEM TISKU	31
6.1 METODOLOŠKI OKVIR ANALIZE	31
6.1.1 Namen.....	31
6.1.2 Vzorec.....	32
6.1.3 Metode tekstualne analize tem in diskurzivnih praks.....	34
6.1.4 Metode analize novičarskih okvirov	35
6.2 UGOTOVITVE TEKSTUALNE ANALIZE TEM IN DISKURZIVNIH PRAKS V <i>DELU IN DNEVNIKU</i>	36
6.2.1 Geografska struktura novic o svetovnem dogajanju	36
6.2.2 Tematska struktura novic	38
6.2.3 Vzpostavitev pomembnosti dogodkov	39
6.2.4 Evropska unija: domače ali svetovno dogajanje?.....	43
6.2.5 Svetovno dogajanje na slovenskih tleh in mejah.....	44
6.2.6 Zahodne države in poročanje o notranjepolitičnih dogodkih	45
6.2.7 Poročanje o volitvah in novice iz Nemčije.....	45
6.2.8 Socialno nezadovoljstvo v novicah in nemiri v Franciji	46

6.2.9 Na vzhod preko zahoda: evropocentričnost novic.....	47
6.2.10 Vojaške in politične napetosti: nemirni Bližnji vzhod	48
6.2.11 Vedno zanimive nesreče in katastrofe	49
6.2.12 Vpliv dopisniške mreže: Kitajska ali Češka?	50
6.3 UGOTOVITVE ANALIZE NOVIČARSKIH OKVIROV V <i>DELU</i> IN <i>DNEVNIKU</i> ..	51
6.3.1 Okvir konflikta	51
6.3.1.1 Mikro raven okvira idejnega konflikta	52
6.3.1.2 Mikro raven okvira fizičnega konflikta.....	54
6.3.2 Tekmovalni okvir	56
6.3.2.1 Mikro raven tekmovalnega okvira.....	57
6.3.3 Strateški okvir.....	57
6.3.3.1 Mikro raven strateškega okvira.....	58
6.3.4 Okvir sodelovanja.....	58
6.3.4.1 Mikro raven okvira sodelovanja.....	59
6.3.5 Okvir ekonomskih posledic	59
6.3.5.1 Mikro raven okvira ekonomskih posledic.....	60
6.3.6 Okvir človeške zgodbe	60
6.3.6.1 Mikro raven okvira človeške zgodbe	61
6.3.7 Okvir ogroženosti	62
6.3.7.1 Mikro raven okvira ogroženosti	62
7. SKLEP	64
8. LITERATURA IN VIRI	67
8.1 SEZNAM LITERATURE	67
8.2 SEZNAM ANALIZIRANIH VIROV	71
PRILOGA A: Razvrstitev držav v geografske regije.....	72
PRILOGA B: Tabele s tematsko strukturo novic glede na geografski izvor	73

KAZALO TABEL IN GRAFOV

Tabela 6.2.1.1: Geografska struktura novic – države kot izvor novic o svetovnem dogajanju: prvih 20 držav v časnikih <i>Delo</i> in <i>Dnevnik</i>	37
Graf 6.2.1.1: Geografska struktura novic – svetovne regije kot izvor novic o svetovnem dogajanju v časnikih <i>Delo</i> in <i>Dnevnik</i>	37
Tabela 6.2.2.1: Tematska struktura novic o svetovnem dogajanju v časnikih <i>Delo</i> in <i>Dnevnik</i> (izraženo v odstotkih, %)......	39
Tabela B1: Tematska struktura novic glede na geografski izvor v časniku <i>Dnevnik</i> (izraženo v odstotkih, %)......	73
Tabela B2: Tematska struktura novic glede na geografski izvor v časniku <i>Delo</i> (izraženo v odstotkih, %)......	73

1. UVOD

Na svetu se vsak dan zgodi nepregledno število dogodkov. Vsak človek prisostvuje nekaterim, medtem ko se večina zgodi izven dosega našega neposrednega izkustva. Vendar o dogajanju, ki je nam samim nedostopno zaradi časovnih, prostorskih, finančnih ali katerih koli drugih omejitev, vseeno izvemo veliko. Ljudje pridobijo večino znanja o svetu izven svoje domače države prek množičnih medijev (Rosengren 2000/2003: 232). Toda slika sveta, ki je predstavljena v novicah, je neizogibno popačena – novice v medijih ne morejo vsak dan pokriti vseh dogodkov v vseh državah, zato so ljudje, države in dogodki predstavljeni neenakomerno (Wu 2000: 110).

Podoba sveta, ki jo s svojim poročanjem ustvarijo mediji, ni ena – podob je vsaj toliko, kot je medijev, saj že televizija z uporabo slike in zvoka dogodke predstavlja drugače kot časopisi ali radio. Predvsem je podoba sveta odvisna od tega, od kod gledamo nanj. Večina medijev deluje za občinstvo enega nacionalnega okolja in se pri poročanju osredotoča na interese države občinstva.

Slovenija ni država, ki bi bila pomembna igralka na svetovni ravni, zato je sodelovanje z drugimi državami ključno za njen uspešen razvoj. Za čim boljšo vpetost v svetovni sistem je nujno poznavanje in razumevanje dogodkov, ki krojijo politiko v tujih državah. Te informacije državljanji redno dobijo v medijih.

Konstruktivistični pristop k reprezentaciji dokazuje, da stvari same na sebi nimajo pomena in da pomen konstruiramo mi sami z uporabo reprezentacijskih sistemov (Hall 1997/2003: 25). Pomen dogodkov je torej konstruiran – dogodki niso pomembni sami po sebi. Proces izbire dogodkov v novice in izbire vidikov v novicah, ki se zgodita v medijih, sta po mnenju Westerståhla in Johanssona (1994: 71) vsaj tako pomembna, morda celo pomembnejša od tistega, kar se 'v resnici zgodi'.

V diplomskem delu bomo s pomočjo analize poročanja slovenskega dnevnega časopisja raziskali, kako slovenski mediji reprezentirajo svet. Analizirali bomo zunanjepolitične prispevke v časnikih *Delo* in *Dnevnik* v času med oktobrom 2005 in januarjem 2006. Z analizo bomo preverili naslednje štiri teze:

1. Dogodkom iz različnih delov sveta mediji namenjajo različno pozornost. Novice iz tujine v slovenskih časnikih izvirajo predvsem iz evropskih držav. Izvor številnih novic so tudi ZDA, medtem ko dogodki iz Azije, Afrike in Latinske Amerike le redko postanejo novice.

2. Tematika novic se razlikuje glede na njihov geografski izvor. Novice iz zahodnih držav obravnavajo politične procese, novice iz Azije, Afrike in Latinske Amerike pa obsegajo nasilje, nesreče in katastrofe.

3. Nekatero dogodke mediji izpostavijo kot pomembnejše. Dogodki iz držav, kjer imajo mediji dopisnike, prejmejo več pozornosti. Dopisniki novice predstavijo bolj poglobljeno, ne podajo le golih informacij o dogodkih, temveč jih tudi interpretirajo.

4. Mediji svetovno dogajanje interpretirajo po ustaljenem vzorcu. Z uporabo nekaj istih novičarskih okvirov izpostavijo podobne vidike sicer različnih dogodkov.

Najprej bomo v drugem poglavju definirali novice o svetovnem dogajanju, ki so osrednji predmet diplomskega dela. V tretjem poglavju bomo predstavili učinke novic iz tujine, saj kot piše McQuail (2005: 456), raziskovanje množičnih medijev temelji na predpostavki, da imajo mediji učinke na občinstvo. S teorijo prednostnega tematiziranja bomo razložili, kako mediji vplivajo na dojetje pomembnosti dogodkov pri občinstvu in zakaj imajo novice iz tujine še posebno močan vpliv.

Proces poročanja o svetovnem dogajanju je drugačen od novinarskega dela v nacionalnem okolju. V četrtem poglavju bomo zato definirali glavne procese, ki vplivajo na specifičen izbor novic iz tujine. Po eni strani bomo pregledali dejavnike, ki izvirajo iz organizacije novinarskega dela in profesionalne ideologije, po drugi pa bomo pregledali širše sistemske dejavnike, ki vplivajo na mednarodni tok novic. Opredelili bomo tudi novičarske okvire, ki z navezavo na znane koncepte in miselne sheme usmerjajo interpretacijo občinstva in pomagajo osmisliti svetovno dogajanje. Pregled dejavnikov bomo v petem poglavju sklenili s pregledom ugotovitev tujih raziskav o sliki sveta, ki jo s poročanjem reprezentirajo mediji.

V šestem poglavju bomo proučili poročanje *Delo* in *Dnevnika* o svetovnih dogodkih s tekstualno analizo tem in diskurzivnih praks ter z analizo novičarskih okvirov. Najprej bomo definirali namen, vzorec in metode analize, nato bomo predstavili geografsko in tematsko strukturo novic obeh časnikov. Identificirali bomo najpomembnejše dogodke, o katerih sta časnika poročala in jih podrobneje analizirali. V drugem delu bomo predstavili prevladujoče novičarske okvire, prek katerih je predstavljeno svetovno dogajanje v *Delu* in *Dnevniku*. Delovanje mehanizmov uokvirjanja na mikro ravni bomo predstavili z izsledki podrobne tekstualne analize.

V sklepih bomo povzeli ključne ugotovitve diplomskega dela. Orisali bomo sliko sveta, ki jo svojim bralcem reprezentirata *Delo* in *Dnevnik*, in podali iztočnico za nadaljnje raziskovanje tega področja.

2. NOVICE O SVETOVNEM DOGAJANJU

"Novica je poročilo o nečem, kar je novičarska organizacija nedavno ugotovila o zadevah, ki so pomembne ali zanimive za določeno skupnost, ki ji novičarska organizacija služi," piše Fuller (1996: 6). McQuail (2005: 562) v slovarju izrazov svoje knjige o teoriji množičnega komuniciranja zapiše, da je novica glavna oblika, s katero mediji posredujejo tekoče informacije o javnih dogodkih, zanjo je značilna predvsem pravočasnost, pomembnost in zanesljivost. M. Košir piše, da medijske novice "niso preslikava stvarnosti, ampak so sporočila o njenih različnih podobah" (1988: 11) oziroma "produkti medijev so novice, ne resnice" (O'Brien in McComb v Košir 1988: 11).

Mediji novice razdelijo v kategorije (Hartley 1982: 38). To storijo zato, da lahko "nadzorujejo potencialno anarhično polisemijo" realnosti in jo osmislijo (Fiske 1987/2004: 153). Hkrati te kategorije služijo tudi kot načela strukturiranja informativnih programov (prav tam: 156). Hartley (1982: 38) med šest glavnih kategorij¹ vključi tudi kategorijo 'zunanje zadeve' (*foreign affairs*), ki naj bi zajemala novice o odnosih med vlada, predvsem z domačo vlado, pa tudi poročila o vojnah, uporih, potresih itd. v tujini. Novice, ki spadajo v to kategorijo, so v obstoječi literaturi poimenovane na več načinov. V literaturi najdemo izraze 'zunanje novice' oziroma 'novice iz tujine' (*foreign news*), ki obveščajo o dogodkih, ki so se zgodili v tujini, torej izven matične države občinstva, ter 'svetovne novice' (*world news*) in 'mednarodne novice' (*international news*), ki se definicijsko osredotočajo na vključenost več držav oziroma narodov v dogodek. Sami bomo uporabljali izraz 'novice o svetovnem dogajanju', kadar se bomo nanašali tako na novice mednarodnega značaja kot na novice, ki obravnavajo domače dogajanje v tujih državah.

Danes se vedno znova zavedamo, kako mednarodni so postali mediji in kako tok novic in kulture obkroža svet, piše McQuail (2005: 261), a opozarja, da se je globalizacija novic začela že z vzponom mednarodnih novičarskih agencij v 19. stoletju in da so bile novice prvi medijski proizvod, ki je bil prirejen mednarodnemu trgu. Medtem ko so se sprva novice iz tujine osredotočale na politiko, vojne, diplomacijo in trgovino, se je kasneje razširil obseg novic še na šport, svet zabave, finance, turizem, govornice o slavni, modo itd. (prav tam: 262).

Na splošno več pozornosti tujim novicam namenijo elitni časopisi, poleg tega pa tisk v javni lasti daje večjo težo zunanjemu svetu od strogo tržno naravnane tiska (Gerbner in

¹ Glavne kategorije novic po Hartleyu (1982: 38-9) so: politika, gospodarstvo, zunanje zadeve, domače novice, priložnostne zgodbe in šport.

Marvanyi 1977: 57). Vendar Sampson (1996/1999: 204) z besedami "izgublamo pogled na svet" opozarja, da iz elitnega tiska vse bolj izginjajo ravno novice iz tujine, pa čeprav po njegovem mnenju od hladne vojne naprej dogajanje v svetu še nikoli ni bilo tako pomembno, zanimivo in hitro spreminjajoče, kot je sedaj. Tudi številne raziskave so potrdile, da novice v razvitih državah večinoma ne namenjajo (več) veliko prostora dogajanju v drugih državah (McQuail 2005: 262).

3. VPLIV TUJIH NOVIC NA PERCEPCIJO SVETA

V tem poglavju bomo pokazali, da imajo podobe, ki jih mediji posredujejo o tujih državah, vpliv na občinstvo in da mediji s poročanjem o tujini prispevajo h konstrukciji realnosti.

Raziskave javnega mnenja so pokazale, da lahko mednarodne novice oblikujejo znanje, dojemanje in držo do tuje države (Wu in Hamilton 2004: 518). Nižja kot je stopnja znanja o drugi državi, lažje je spreminjati podobo države v očeh občinstva (Lang in Lang 2000: 308). McNelly in Izcaray (1986: 553) ugotavljata, da je izpostavljenost države v novicah povezana s pozitivno podobo države v očeh občinstva in dojemanjem države kot uspešne. Že samo pojavljanje države v novicah ustvari domačnost, ki državo prikaže bolj človeško in simpatično: "Več kot ljudje vedo o državi, verjetneje je, da jim je všeč" (prav tam: 552). Vendar si občinstvo s tem ne poveča znanja o osnovnih geografskih in družbeno-ekonomskih značilnostih države, saj politične novice, ki v medijih prevladujejo, ne nudijo veliko splošnih podatkov o državi (prav tam: 553).

Z znanjem o tujih državah, ugotavlja Perry (1987: 417), je bolj povezana izobrazba kot ostali dejavniki, na primer izpostavljenost medijem, vendar pa lahko izpostavljenost dovolj netipičnim novicam zmanjša točnost obstoječih, z izobrazbo pridobljenih pogledov na tuje države. Kadar ljudje posplošujejo o dogodkih, količina informacij ali zavedanje o njihovi pristranskosti običajno ne vplivata na presojo (prav tam: 416-7). S tem, ko mediji poročajo o nenavadnih dogodkih in zanemarjajo manj novičarsko zanimive – tipične dogodke, vplivajo na zmanjšanje točnosti sodb občinstva (prav tam: 417). Hkrati pa "neuravnotežene novice lahko povečajo /.../ gotovost in zadovoljstvo občinstva s takimi sklepi" (prav tam: 421). Perry (1987: 417) še opozarja, da se vpliv medijev na dojemanje družbene realnosti zmanjša, če imajo ljudje osebne izkušnje s pojavom. A osebnih izkušenj z mednarodnim dogajanjem večina nima. Še pomembnejša posledica pomanjkanja osebnih izkušenj z dogodki v tujini se kaže prek prednostnega tematiziranja (Wanta in dr. 2004). Mediji so tisti, ki definirajo, katere

teme so pomembne, njihova prednostna postavitvev dogodkov tako postane prednostna postavitvev občinstva.

3.1 PREDNOSTNO TEMATIZIRANJE

Teorija prednostnega tematiziranja nam nudi vpogled v povezanost med temami, ki jih poudarjajo mediji, in temami, ki jih kot pomembne dojema občinstvo. Pionirsko študijo s področja prednostnega tematiziranja (*agenda-setting*) sta McCombs in Shaw objavila leta 1972. Primerjala sta medijsko postavitvev pomembnih tem v politični kampanji in percepcijo občinstva o pomembnih temah ter z analizo pokazala, da obstaja povezanost med njima (McCombs in Shaw 1972).

Eno izmed osrednjih misli tega pristopa, ki jo povzema večina kasnejših avtorjev, je zapisal Cohen že leta 1963: "Tisk je nekaj več kot zgolj dobavitelj informacij in mnenj. Četudi ni povsem učinkovit pri dopovedovanju ljudem, kaj naj si mislijo, je zagotovo precej uspešen pri pripovedovanju svojim bralcem, o čem naj razmišljajo" (Cohen v Oblak 2000: 98). Entman (v McNair 1998: 50) je kasneje zapisal, da nihče ne more ljudi prisiliti v to, kaj naj mislijo, in da je edini način vplivanja na to, kaj ljudje mislijo, ravno nadzor nad tem, o čem naj razmišljajo – to se stori s posredovanjem delnih informacij. Raziskovanje prednostnega tematiziranja torej preiskuje posredne medijske učinke namesto neposrednih učinkov, povzameta Dearing in Rogers (1996: 14).

Prvotna zamisel McCombsa in Shawa se je ob številnem praktičnem preverjanju razvijala dalje. Dearing in Rogers (1996: 22) sta razvila model prednostnega tematiziranja, ki je sestavljen iz treh glavnih elementov in je kot tak tudi bolj kompleksen. Ena raven je prednostna postavitvev² tem v medijih, ki kaže, čemu mediji posvečajo največ pozornosti. Ta raven vpliva na prednostno postavitvev tem javnosti, ki odraža, katere probleme javnost razume kot pomembne. Tretja raven je politična prednostna postavitvev tem, torej odnos, ki ga do problemov kažejo politiki.

V zvezi z medijsko prednostno postavitvijo tem so raziskave pokazale, da v določeni točki ali časovnem obdobju različni mediji podobno poudarijo pomen zbirke tem (Dearing in Rogers 1996: 90). To ne pomeni, da vsi govorijo oziroma pišejo isto, a se v splošnem strinjajo o številu ali razmerju prispevkov, ki jih posvetijo določeni temi (prav tam). Isti temi različni mediji pripisujejo podobno novičarsko vrednost (prav tam: 30). Vendar je to proces "ničelne

² Prednostna postavitvev tem (*agenda*) je zbirka problemov oziroma tem, ki so sporočane hierarhično po pomembnosti v določeni točki v času (Dearing in Rogers, 1996: 2).

vsote", saj je prostor na prednostni postavitvi tem oziroma v medijih omejen vir, zato mora ena tema izpodriniti drugo temo in jo potisniti nižje na dnevnem redu, da lahko pride do pozornosti (prav tam: 22).

Dearing in Rogers (1996: 92) svoje posplošitve o prednostnem tematiziranju skleneta z ugotovitvijo, da "položaj problema v medijski agendi pomembno določa pomen problema v javni agendi", saj s pregledom 112 empiričnih študij ugotovita, da jih 60 odstotkov potrjuje povezavo med medijsko in javno prednostno postavitvijo.

Učinek prednostnega tematiziranja ni rezultat enega ali nekaj sprejetih sporočil, temveč "celotnega, združenega učinka velikega števila sprejetih sporočil, od katerih ima vsako drugačno vsebino, a se vsa ukvarjajo z istim problemom" (Dearing in Rogers 1996: 22). Novinarstvo naredi stvari pomembne tako, da jih naredi vidne za javnost (McNair 1998: 49). Občinstvo postane prepričano, da je tema pomembna in jo uvrsti na svojo prednostno postavitev, ko kumulativno število medijskih sporočil v določenem času dovolj naraste; podobno kasneje tema tudi izgine (Dearing in Rogers 1996: 62).

Pomemben vidik pri razlagi učinkov prednostnega tematiziranja je posameznikova bližnja oziroma osebna izkušnja z določenim problemom, saj lahko "izniči vpliv množičnih medijev pri določanju, kaj je za posameznika pomembno" (Dearing in Rogers 1996: 52). Za večino respondentov v raziskavah je medijska prednostna postavitev tem napovedala teme, ki so jih sami razvrstili za najpomembnejše (prav tam: 92). Zucker je ugotovil, da "manj neposredne izkušnje imajo ljudje z določeno temo ... večji je vpliv medijev na javno mnenje o tej temi" (Zucker v Dearing in Rogers 1996: 52). Dearing in Rogers (1996: 52) ob podpori domneve, da se morajo posamezniki z manj osebnimi izkušnjami bolj zanašati na medije, pričakujeta, da je zato medijska prednostna postavitev tem bolj pomembna pri prednostnem tematiziranju v mednarodnih zadevah kot v domačih.

Raziskave prednostnega tematiziranja ponujajo še en pomemben argument za medijsko konstrukcijo realnosti, saj kažejo, da so realni kazalniki³ relativno nepomembni pri ustvarjanju medijske prednostne postavitve tem (Dearing in Rogers 1996: 91). Poudarek problema v medijih, ne glede na resnost problema, povzroči vzpon problema na prednostni postavitvi tem javnosti, kar pomeni, da ljudje sodijo o pomembnosti teme po količini pozornosti, ki ji je namenjena. Tudi Blumer (v Dearing in Rogers 1996: 91) trdi, da ne šteje resnost problema, temveč pozornost, ki jo s svojim uokvirjanjem problema pridobijo organizirane skupine ljudi (na primer novinarji). "Naša skrb za svet ni povezana toliko s tem,

³ Realni kazalniki (*real-world indicators*) so spremenljivke, ki "bolj ali manj objektivno merijo stopnjo resnosti ali nevarnosti družbenega problema" (Dearing in Rogers, 1996: 23).

kar se dogaja, temveč s tem, kar nam novinarji povedo, da se dogaja," to ponazori McNair (1998: 49).

Vsakdanja reprezentacija sveta preko mednarodnih novic je daleč od neposrednega odseva globalne realnosti, meni Wu (1998: 507) in nakaže na obstoj številnih dejavnikov, ki vplivajo na tok mednarodnih novic. Le-te bomo podrobneje predstavili v naslednjem poglavju.

4. PRODUKCIJA NOVIC O SVETOVNEM DOGAJANJU

Novice o svetovnem dogajanju morajo tako kot novice z drugih področij družbenega življenja prek vseh postopkov novinarskega dela. Tri ključne faze v tem procesu so izbor dogodka, zbiranje informacij in oblikovanje novinarskega sporočila (Laban 2005: 32). Novinarsko poročanje o svetovnih dogodkih se v nekaterih točkah sporočanja procesa razlikuje od siceršnjih praks novinarskega dela. To je posledica velikega števila in fizične oddaljenosti dogodkov v tujini, kar je povezano predvsem s finančnimi in kadrovskimi omejitvami, ter kulturnih razlik, ki otežujejo razumevanje dogodkov in zmanjšujejo interes občinstva. Uporaba nekoliko drugačnih postopkov zbiranja in izbora informacij vpliva na specifično sliko, ki jo mediji z novicami ustvarijo. V tem poglavju bomo pregledali tiste procese in dejavnike v novinarskem procesu, ki najmočneje zaznamujejo izbor dogodkov iz sveta in njihovo predstavitev.

"Le delček vseh informacij o tujih državah iz katerega koli vira /.../ pride med novice," pišeta Lang in G. Lang (2000: 300). Bistveni del novinarskega procesa je selekcija, saj je novinarjem dostopnih veliko več informacij, kot jih lahko objavijo. Za K. Erjavec je zato izbira teme prvi korak k novinarskemu prispevku, saj s tem "novinar določi del stvarnosti, ki ga bo obdelal /.../ v svojem prispevku" (1999: 52). Tudi Hall in sodelavci izpostavljajo pomen izbire novic in pišejo, da mediji ne poročajo o dogodkih, ki so vredni objave sami po sebi: "Novice so končni proizvod kompleksnega procesa, ki se začne s sistematičnim razvrščanjem in izbiro dogodkov ter tem glede na družbeno konstruiran zbir kategorij" (Hall in dr. 1978/1999: 249).

V literaturi obstajajo različne teorije izbire novic. Nekatere poudarjajo pomen profesionalnih odločitev novinarjev, sociološke študije poudarjajo organizacijska pravila, teorija zrcala predpostavlja, da sami dogodki določajo izbiro novic, nenazadnje pa nekateri izpostavljajo pomemben vpliv dejavnikov, ki so sicer zunaj medijske organizacije (tehnološke zmožnosti, ekonomski interesi, ideologija, kulturne vrednote, občinstvo, viri informacij)

(Erjavec 1999: 52-3). Deloma držijo vse teorije, saj vsak od teh elementov prispeva svoj delež h končnemu sporočilu.

Pristranost izbire novic iz tujine je po eni strani posledica organizacije agencijskega in dopisniškega toka novic ter odbirateljskega procesa vsakega novičarskega medija, po drugi strani pa na strukturo novic iz tujine vplivajo tudi drugi dejavniki, ki kažejo na odnose med državami, kot so ekonomski in politični odnosi (Wu 1998: 495; Wu 2000: 110-1; Nossek 2004: 344; McQuail 2005: 262-3).

Wu je analiziral 55 raziskav o dejavnikih, ki vplivajo na mednarodni tok novic, in dejavnike izbire novic iz tujine razdelil na dve skupini:

1. **odbirateljski (*gatekeeper*) vidik** – se osredotoča na socialnopsihološke značilnosti novinarjev, profesionalne norme in organizacijo novinarskega dela;
2. **logistični vidik** – se ukvarja s širšimi in sistemskimi dejavniki, ki obvladujejo odnose v svetu (Wu 1998: 495).

Tudi mi bomo v nadaljevanju sledili tej razdelitvi pri pregledu dejavnikov, ki vplivajo na poročanje o svetovnem dogajanju.

4.1 ODBIRATELJSKI VPLIV NA IZBIRO NOVIC

Osrednja ideja odbirateljskega pogleda na poročanje o tujih dogodkih je, da imajo ključno vlogo pri izbiri in posredovanju novic iz tujine odbiratelji, natančneje dopisniki, tiskovne agencije in uredniki novic. Proučevanje tega vidika se osredotoča na način, kako so novice zbrane in posredovane prek verige odbirateljev, in na tradicionalne dejavnike objavnih vrednosti, s pomočjo katerih odbiratelji izberejo dogodke vredne objave in jih posredujejo kot novice. Raziskave (Wu 1998: 507) so potrdile vpliv novičarskih dejavnikov, družbeno-kulturne strukture in organizacijskih omejitev medijskih delavcev oziroma novinarjev ter prednostne postavitve tem, ki jo širijo mednarodne agencije, na izbiro novic.

V nadaljevanju poglavja bomo zato definirali proces odbiranja, predstavili vrednote, ki jih pri izbiri novic upoštevajo novinarji, in razložili vpliv dopisniške oziroma agencijske mreže kot organizacijskega dejavnika vpliva na poročanje o svetovnih dogodkih.

4.1.1 Odbiratelji

Predpostavka prvih študij o odbirateljih (White 1950/1999; Breed 1955/1995) je bila, da je treba za razumevanje izbora novic "identificirati posameznike s ključno vlogo pri

pregledovanju in izboru prihajajočih informacij v novičarsko organizacijo," saj naj bi osebni pogledi, stališča in značilnosti teh posameznikov razložili izbor (Boyd-Barrett 1995: 271-2). Chang in Lee (v Wu 1998: 496-7) sta za študijo, ki sta jo objavila leta 1992, intervjuvala 279 ameriških urednikov in ugotovila, da na kriterije urednikov za objavo mednarodnih novic med drugim vplivajo tudi njihove osebne značilnosti, kot so znanje tujih jezikov, profesionalna izobrazba in politična ideologija.

S. Peterson (1979: 116-7) se strinja, da je izbira novic ključnega pomena, a opozarja, da je model proučevanja odbiranja, ki se osredotoča zgolj na lastnosti posameznika in subjektivnost odločitev, preveč omejen, zato se zavzema za upoštevanje organizacijskih omejitev in kulturnih navad, ki vplivajo na novinarje. Organizacijske omejitve vključujejo zlasti birokratske rutine novinarstva, kulturne navade pa so ideološki dejavnik, saj vključujejo vrednote družbe, razširitev dejavnikov odbiranja razloži McQuail (2005: 309).

Kako birokratske rutine vplivajo na izbiro novic? Organizacije z delitvijo dela in odgovornosti same po sebi določijo omejitve posameznikovi definiciji realnosti, piše S. Welch: "Značilnost vsake organizacije je, da oblikuje in okrepi stališča tistih, ki so del organizacije, in tako vpliva na vsebino odločitev, ki jih sprejmejo" (Welch v Peterson 1979: 117). M. Košir piše, da odbiralci "dogodkov iz stvarnosti ne selekcionirajo neposredno po tem, kako ti dogodki delujejo nanje, temveč se ravnaajo po pomenih, oblikovanih v družbenopolitičnih interpretacijah, ki so tem dogodkom podeljeni" (1988: 12). S tem se poudari ideološko naravo izbire, saj interpretacije izhajajo iz "družbene in nacionalne umeščenosti novinarskih aktivnosti" (McQuail 2005: 309).

V procesu odbiranja novic o svetovnem dogajanju imajo, kot smo že zapisali, glavno vlogo uredniki, dopisniki in agencije, saj "lahko odločijo, koliko pozornosti bo posamezni državi namenjeno, določijo tematiko ali probleme, ki bodo poudarjeni, če bodo o državi sploh poročali" (Wu 1998: 495). S. Peterson (1979: 116-7) dopisnike označi za zbiralce novic, saj med množico dogodkov izberejo nekatere, ki lahko postanejo novice, urednike pa šteje za predelovalce novic, saj med novicami izberejo tiste, ki se jih nato objavi. Enak proces velja za uporabo agencijskih virov, kjer novice zberejo agencijski dopisniki, agencije novice posredujejo, nazadnje pa urednik medija izbere tiste za objavo (McQuail 2005: 262). Cohen in sodelavci (v Nossek 2004: 346) opozarjajo, da je poseben dejavnik v procesu odbiranja tujih novic tudi relativno majhno število novinarjev, ki delujejo kot odbiralci in usmerjajo mednarodni tok novic.

4.1.2 Predpostavka o interesih občinstva

Za odbiralce je zelo pomembna predpostavka o interesu občinstva novic. Fuller (1996: 7-8) opozarja, da so novinarji nagnjeni k informacijam, ki zanimajo njihovo občinstvo, kar lahko povzroči, da postanejo področja nepoznavanja oziroma 'slepe pege' (*blind spots*) občinstva tudi slepe pege v novicah. Taka področja ostanejo brez pozornosti, dokler niso vpletena v dogajanje, ki je občinstvu zanimivo (prav tam). Tudi G. Tuchman (1978/1995: 295) opozarja na teme, ki niso pokrite, in jih imenuje 'luknje v mreži novic'. Toda v primerjavi s Fullerjem nanje ne gleda kot na posledico odsotnosti zanimanja občinstva za določeno temo, temveč jih upravičuje s profesionalno uveljavljeno predstavo o presoji novic (prav tam).

McQuail (2005: 262) piše, da odbiralci za odločilnega presojevalca mednarodnih novic štejejo 'povprečnega predmestnega potrošnika novic', za katerega se ponavadi predpostavlja, da ni močno zainteresiran za oddaljene dogodke. Različne študije so pokazale, da uredniki pogosto zanemarjajo ali podcenjujejo interes občinstva za mednarodne novice. Na primer, v Kaplanovi raziskavi je 41 odstotkov javnosti izrazilo velik interes za novice iz tujine, a le pet odstotkov ustvarjalcev medijskih vsebin je menilo, da občinstvo ta kategorija novic zanima (Kaplan 1979: 239). Mediji tako odražajo predvsem pogled na svet, ki ga imajo uredniki – navsezadnje je uredniški izbor dogodkov, ki je tudi posledica profesionalnega položaja, vseeno širši od izbora, ki bi ga opravilo občinstvo, ugotavljata Tai in Chang (2002: 262).

4.2 NOVIČARSKI DEJAVNIKI

Novičarski dejavniki⁴ so lastnosti dogodka, ki povečajo verjetnost, da bo dogodek zaznan kot objave vreden (Peterson 1979: 119), so "/k/ljučno merilo pri presoji vrednosti oziroma pomembnosti posameznih novic" (Laban 2005: 59). "Novičarske vrednosti vzpostavijo kriterij v rutinski praksi novinarstva, ki omogoča novinarjem in urednikom, da se rutinsko in redno odločajo, katere zgodbe postanejo novice," pišejo Hall in sodelavci (1978/1999: 250). Novičarski dejavniki kot profesionalni kriterij presoje novic torej olajšajo delo odbiralcev in upravičujejo njihovo izbiro.

⁴ Novičarski dejavniki se v literaturi pojavljajo tudi kot novičarski faktorji, novičarske vrednosti in dejavniki objavne vrednosti.

Utemeljitelja teorije novičarskih dejavnikov sta Galtung in Ruge (1965/1999: 29), ki sta z analizo izbire mednarodnih dogodkov določila dvanajst dejavnikov,⁵ osem jih izvira iz psihologije zaznavanja, štirje pa so vezani na kulturo. McQuail (2005: 310) novičarske dejavnike razdeli na tri glavne tipe: organizacijske, žanrske in družbeno-kulturne dejavnike. *Organizacijski dejavniki* kažejo nagnjenost k dogodkom in zgodbam, ki se prilegajo mehanizmu izbire in posredovanja novic, *žanrski dejavniki* obsegajo dogodke, ki ustrezajo pričakovanjem občinstva in se jih lahko umesti v podobne interpretativne okvire (npr. konflikt, kriza), *družbeno-kulturni dejavniki* temeljijo na vrednotah določene družbe (prav tam).

Glavni novičarski dejavniki v zahodnih medijih so (McQuail 2005: 310):

- velikost dogodka,
- bližina domu,
- jasnost pomena,
- kratek časovni razpon,
- relevantnost,
- konsonanca,
- posebitev,
- negativnost,
- pomembnost,
- drama in akcija.

Raziskava, ki jo je opravila S. Peterson (1979), je pokazala, da novičarski dejavniki oblikujejo sliko svetovnih dogodkov, ki je karakterizirana z napetimi, dramatičnimi in enostavnimi presenečenji, z negativnimi ali konfliktnimi dogodki, ki vključujejo elitne države ali osebe. Sicer pa se je pokazala nagnjenost k domačim dogodkom pred mednarodnimi in k dogodkom, pomembnim za kulturno okolje posameznega časopisa (Peterson 1979: 124).

Hartley opozarja, da novičarske vrednosti niso ne naravne ne nevtralne: "Ustvarijo poseben (celo nekoliko čuden) pogled na svet. Novičarske vrednosti so pravzaprav ideološki kod" (Hartley 1982: 80). Čeprav večinoma niso zapisane, formalno posredovane ali predpisane, so novičarske vrednosti v medijih široko sprejete in "ustvarjajo osrednji element profesionalne socializacije, prakse in ideologije časnikarjev" (Hall in dr. 1978/1999: 250). Njihovi institucionalizirani sili novinar ne more ubežati, tudi če poskuša delovati proti ideologiji, ki jih je ustvarila (Hartley 1982: 81).

K. Erjavec opozarja, da "kljub jasno navedenim novičarskim dejavnikom ni mogoče jasno definirati dejavnikov pomembnosti" (1999: 56). Pomembnost novice in interes

⁵ Novičarski dejavniki, ki jih definirata Galtung in Ruge (1965/1999: 28-9), so pogostost, vstopni prag, jasnost, pomembnost, konsonanca, nepričakovanost, kontinuiteta, kompozicija, nanašanje na elitne narode, nanašanje na elitne ljudi, nanašanje na ljudi kot nosilce dejanj in negativnost.

občinstva ali lastnikov ustvarjata dve ločeni bazi za odločanje, ali postane dogodek oziroma informacija novica, in vsak od njiju – tako pomembnost kot interes – lahko sam zadostuje za objavo (Fuller 1996: 7).

4.3 PROBLEM OBJEKTIVNOSTI

Eden ključnih pojmov novinarske profesionalne ideologije je načelo objektivnosti, na katero je več pogledov. Kulturni relativisti kritizirajo načelo objektivnosti, češ da ni ene absolutne resnice, temveč mnogo različnih pogledov, izmed katerih mora novinar izbrati in sestaviti zgodbo. Pravila objektivnosti upravičujejo izbiro in ji dajejo prednost pred drugimi možnim izbirami. Toda, opozarja McNair, to je še vedno izbira, "v najboljšem primeru relativna, ne pa absolutna resnica" (1998: 72). Za B. Luthar je novinarska profesionalna objektivnost, ki predpostavlja, da je zgodbo mogoče povedati z nikogaršnjega stališča, le mit: "Nobene zgodbe ni mogoče povedati z nikogaršnjega stališča in nobene govorice ni, ki bi se lahko otresla partikularnega pogleda" (Luthar 2001: 20). Objektivnost prikriva z vrednotami obremenjeno, selektivno naravo novic in novinarstva ter njihovo globoko prosistemsko nagnjenost, trdijo kritiki objektivnosti (McNair 1998: 72). Novinarsko poročilo ni nikoli transparentno 'stvar sama', ker profesionalni protokoli za selekcijo in upovedovanje realnosti niso nevtralni, še opozarja B. Luthar (2001: 21).

Če sama objektivnost ne obstaja, pa obstajajo metode in novinarski stil pisanja, ki delo novinarstva karseda približajo objektivnosti (Erjavec 1999). Za zaščito pred morebitnimi kritikami oziroma za zaščito novinarske kredibilnosti je objektivnost nujno orodje, ki je v novinarski praksi operacionalizirano s posameznimi pravili. Novinarji verjamejo, da lahko z uporabo določenih profesionalnih pravil svojemu občinstvu ponudijo informacije, na podlagi katerih si bo občinstvo ustvarilo svoje mnenje, piše K. Erjavec (1999: 41).

4.4 DOPISNIŠKA MREŽA

Do sedaj smo pisali predvsem o pomenu izbora dogodkov, ki prek procesa novinarskega dela in odločanja postanejo novice. Sedaj se bomo posvetili še enemu ključnemu novinarskemu procesu, zbiranju informacij. Ker novice iz tujine pokrivajo dogodke, ki so bolj oddaljeni, je še posebej pomembno, da je njihovo zbiranje dobro načrtovano. Lokacija dogodka je eden najpomembnejših dejavnikov pri izbiri dogodka za novico. G. Tuchman (1978/1995: 296) opozarja, da novinarji ne morejo pisati o dogodkih, na

katere jim skriva pogled njihova družbena lokacija. Mediji so zato ponavadi povezani v/z mrežo, ki pokriva svet, njena vozlišča pa predstavlja prisotnost agencije ali dopisnika (McQuail 2005: 313).

Idejo novičarske mreže je razvila G. Tuchman, ki vsakdanjo realnost novic označuje kot "prostorsko sidranje novičarske mreže na centraliziranih institucionalnih mestih" (1978/1995: 295). Novice tako posreduje nekaj stalnih virov, a hkrati tudi hierarhični sistem statusov poročevalcev določa, čigave informacije bodo izbrane: "Novičarska mreža naredi red v družbenem svetu, ker omogoča dogodkom v novicah, da se na nekaterih lokacijah zgodijo, na drugih pa ne" (prav tam). Novičarska mreža "prek delovanja kompleksne birokracije, povezane z razporeditvijo poročevalcev", dogodkom postavi okvir (prav tam: 296). Čeprav je G. Tuchman pisala o nacionalni novičarski mreži, je za zbiranje mednarodnih novic mreža prav tako pomembna ali še bolj nepogrešljiva (Chu 1985: 7).

Temeljni vprašanja pri oblikovanju dopisniške mreže medijske hiše sta, kako pomembna je informacija dopisnika iz določenega okolja in koliko stane, piše M. Grošelj (1998: 21), saj medijske hiše dopisniške mreže ne morejo razpresti povsod, kjer so informacije. Pri razporejanju novinarjev na dopisniška mesta mediji sledijo trem predpostavkam o interesih bralcev. Predpostavljajo, da (1.) bralce zanimajo dogodki na določenih lokacijah, (2.) se bralci zanimajo za dejavnosti določenih organizacij in (3.) jih zanimajo določene teme (Tuchman 1978/1995: 296). Na podlagi teh predpostavk novičarska organizacija osvetljuje določene teme, teritorialno razporeja poročevalce, ima dopisnike v organizacijah, ki bi utegnile zanimati njihove bralce in specializira posamezne poročevalce za določene teme (prav tam). Načrtovanje pokrivanja novic v prostorskem smislu, ki vključuje skupek domnev o tem, kje naj bi se novice zgodile, ima določen samoizpolnjujoč učinek (McQuail 2005: 314). To težnjo dokazuje kontinuiteta novic iz regij, kot je na primer Bližnji vzhod, ki se jih je vzpostavilo kot novičarsko zanimive lokacije, medtem ko novice veliko težje pridejo iz krajev, kjer pride do nenadnih in nepričakovanih dogodkov, a tam ni vzpostavljeno dopisniško mesto (prav tam).

Luknje v novičarski mreži povzročijo, da gredo nekateri dogodki mimo in ne postanejo novice. Gostejša kot je mreža, manjše so luknje v njej in medij zazna tudi manjše dogodke, vendar je taka mreža dražja (Tuchman 1978/1995: 294). Prav zaradi stroškov ima mednarodna novičarska mreža velike luknje in večinoma obsega le večje prestolnice sveta (Chu 1985: 7). Mediji skušajo ustvariti dovolj gosto mrežo, da bi zaznali vse pomembne novice, tako da kombinirajo različne vire oziroma mreže: najmočnejši sta mreža dopisnikov in agencijska mreža, ki ju dopolnjuje gosta mreža sodelavcev (Tuchman 1978/1995: 294-5).

Toda dopisniška in agencijska mreža večinoma ne nudita alternativ, temveč se podvajata, saj mediji pošiljajo dopisnike na dogodke, za katere so izvedeli od agencij – kar hkrati potrди pravilnost izbire in identifikacije dogodkov kot novic, ki jih opravijo agencije (prav tam: 295). Tudi Hannerz (2004: 167) opaža, da nekatere medijske organizacije rade uporabijo svoje dopisnike za vse vrste zgodb, četudi se podvajajo z agencijami, ker s tem kažejo na svojo samozadostnost. Obstajajo pa tudi druge medijske organizacije, ki dopisnike uporabljajo le za glavne zgodbe, poglobljeno poročanje in analize (prav tam).

4.4.1 Tiskovne agencije

"Tiskovne agencije so nedvomno med najpomembnejšimi odbiralci v mednarodnem toku novic," meni Wu (1998: 496). Agencije, ki jih tukaj obravnavamo kot vir informacij iz tujine, so pravzaprav "neke vrste samostojne medijske hiše s svojo dopisniško mrežo" (Seljak 2001: 21). Na splošne značilnosti dopisniške mreže smo že opozorili, zato se bomo tu osredotočili le na pomen agencijskih novic na poročanje o svetovnem dogajanju.

Perovič in Šipek (1998: 55) menita, da so tiskovne agencije osnovni vir informacij vsakega novinarja. Zlasti poročanje o tujih dogodkih se večinoma zanaša na agencijske novice, bodisi za pridobitev celotne informacije bodisi za vodilo oziroma opozorilo na dogodke, ki so za medij zanimivi (Golding in Elliott 1979/1999: 114). Glavna značilnost tiskovnih agencij je hitro in ažurno zbiranje ter predelava in posredovanje informacij (Milošič 2002: 21). Perovič in Šipek nalogo agencij vidita v tem, da "obveščajo novinarske hiše praktično o vsem, kar se v svetu dogaja, in na ta način omogočajo medijskim hišam kvalitetno možnost izbire in odločanja o tem, kaj objaviti in kaj ne" (1998: 55). Uredniški kriteriji agencij so veliko bolj ohlapni od kriterijev uredništev posameznih novinarskih hiš, zato agencije skorajda ne ločujejo med manj ali bolj pomembnimi dogodki (prav tam).

Da je tisk (tako zahodni kot japonski) za večino informacij o mednarodnih dogodkih in problemih odvisen od agencij, sta v svoji študiji ugotovila tudi Cho in Lacy (2000). Večja odvisnost od agencij za informacije o mednarodnem dogajanju je pogosto povezana z večjim deležem mednarodnih konfliktov in katastrof v novicah (Cho in Lacy 2000: 830).

V. Laban (2004: 38) opozarja, da se zaradi zniževanja stroškov v slovenskih medijih vse bolj opuščajo dopisnike iz tujine, njihove informacije pa se nadomeščajo s tistimi iz svetovnih agencij. Meni, da to vodi v upadanje kakovosti zunanjepolitičnih novic, saj zanašanje na nekaj glavnih agencijskih virov ne prinaša pluralnosti novic (prav tam). V primeru zanašanja na tiskovne agencije so tisti, ki spremljajo dogajanje po svetu in pripravljajo prispevke za

medijsko hišo, njeni zunanjepolitični novinarji (Milošič 2002: 8). Vendar empirične študije kažejo na različen vpliv mednarodnih agencij na izbiro novic v lokalnih medijih, piše Wu (1998: 496) in razloži, da se nekateri časopisi res bolj zanašajo na tiskovne agencije, medtem ko imajo drugi tudi individualne repertoarje novic svojih novinarjev.

4.4.2 Dopisniki

"Novinar dopisnik je novinar, ki ga je medijska hiša poslala v določeno mesto/državo kot svojega novinarja. Je redno zaposlen in v državi, od koder poroča, tudi živi," poda strnjeno definicijo dopisnika B. Seljak (2001: 10). Tudi Morrison in Tumber (1985: 446) definirata tujega dopisnika kot redno zaposlenega posameznika, ki iz ene države dopisuje oziroma poroča za medijsko organizacijo s sedežem v drugi državi. Ker "poročajo iz enega dela sveta za drugi del sveta", Hannerz (2004: 3) dopisnike iz tujine primerja z antropologi, saj oboji delujejo na "transnacionalnem področju, kjer so vpleteni v poročanje, reprezentiranje, prevajanje, interpretiranje – na splošno, v upravljanje pomenov prek razdalje."

M. Grošelj (1998: 20) po E. Noelle-Neumann in Schultzu povzame ključne značilnosti dopisniškega dela: poleg poročanja na daljavo, ki je posledica oddaljenosti novinarja dopisnika od osrednjega uredništva, dopisniki predvsem posredujejo informacije, ki jih mediji brez dopisnikov ne bi zaznali in so rezultat spremljanja vseh dogodkov v lokalnem okolju. Dopisniki iz tujine se ne omejujejo le na eno področje in so tisti, ki lahko svoji medijski hiši priskrbijo izvirne, poglobljene in navsezadnje tudi ekskluzivne zgodbe iz tujine. S. Peterson (1979) ugotavlja, da so novice iz tujine večinoma domače novice⁶ tujih držav. Dopisnikom, ki živijo v tuji državi, se domači dogodki te države zdijo (psihološko) bližji, poleg tega se dopisniki močno zanašajo na novice v časopisih držav, iz katerih poročajo – ti časopisi pa se osredotočajo na domače novice (Peterson 1979: 120).

Kljub kakovosti poročanja iz tujine, ki jo dopisniki dvignejo, Lang in G. Lang (2000: 297) pišeta, da so dopisniki "ogrožena vrsta". Poleg mnenja odgovornih, da upada interes občinstva za tuje novice, je glavni razlog finančno breme vzdrževanja dopisnika oziroma dopisniškega mesta (prav tam). Mediji zato svoje dopisnike razporejajo kar se da premišljeno, izbira kraja stalnega dopisništva je ideološko, politično, ekonomsko, kulturno-narodnostno in interesno določljiva (Grošelj 1998: 29). Medijske hiše svoje stalne dopisnike v tujini

⁶ S. Peterson (1979: 120) domače novice tujih držav razlikuje od mednarodnih novic, ki obravnavajo odnose med mednarodnimi akterji oziroma imajo jasen vpliv na druge mednarodne akterje.

večinoma namestijo v svetovnih prestolnicah, pričakovanih žariščih svetovnega dogajanja (npr. Bruselj, Ženeva), vojnih žariščih, interesnih območjih (npr. sosednje države) in prestolnicah religioznega pomena (prav tam: 28). Posledično to postanejo kraji, od koder pride največ informacij "zanimivih za objavo" (Lang in Lang 2000: 297).

Vzdrževanje dopisnika na tujem ne pomeni le visokega stroška, temveč tudi "prenos odgovornosti za profesionalni ugled medija," pišeta Morrison in Tumber (1985: 456), saj je – razen preko prispevkov, ki jih pošilja – težko preverjati dopisnikovo delo. Levin (v Lent 1977: 49) opaža, da je razvoj nove tehnologije, ki je omogočila hitrejši prenos informacij, zmanjšal samostojnost dopisnikov, ki se morajo sedaj o večini nalog najprej posvetovati z uredniki doma.

Zunanji sodelavci novinarskih hiš v bistvu opravljajo enako delo kot dopisniki, a z eno pomembno razliko – zunanji sodelavci medijskih organizacij niso v rednem delovnem razmerju, za svoje delo dobijo izplačan le honorar (Grošelj 1998: 30). Organizacija se tako izogne plačevanju visokih stroškov bivanja v tujini. Frahm (v Grošelj 1998: 31) piše, da je zato osnovni pogoj pri nastavitvi zunanjih sodelavcev, da živijo v okolju, od koder poročajo. Za sodelavce tudi ni nujno, da so po izobrazbi novinarji – v tuji državi so lahko zaposleni na drugih področjih in hkrati sodelujejo z medijem (Seljak 2001: 19).

4.5 SLOVENSKA DOPISNIŠKA MREŽA

Pri pregledu stanja dopisniške mreže v Sloveniji se bomo oprli na diplomski deli (Seljak 2001; Milošič 2002), ki sistematično analizirata obseg in strukturo dopisniške mreže ter prek intervjujev z uredniki in dopisniki nudita vpogled v razloge za takšno stanje. S tem podpoglavjem želimo osvetliti organizacijski kontekst, v katerem v slovenskih medijih poteka poročanje o svetovnem dogajanju, ki ga bomo analizirali.

Slovenskim medijem – kot medijem nasploh – mednarodne novice priskrbijo dopisniki, sodelavci, posebni poročevalci in agencije (Seljak 2001: 10). Le dva slovenska medija imata stalna dopisništva v tujini (*Delo* in *RTV Slovenija*), ostali se zanašajo na stalne ali občasne sodelavce v tujini in agencijske novice (prav tam: 10, 19). *Delo* je tako edini slovenski časnik z razvito dopisniško mrežo v tujini, medtem ko se *Dnevnik* zanaša predvsem na tiskovne agencije. *Dnevnik* za poročanje o svetovnem dogajanju uporablja tudi sodelavce, čeprav jih podpisuje kot 'dopisnike' (prav tam: 35). Navsezadnje je način dela sodelavcev skorajda povsem enak dopisniškemu, le da jih v tujino ni poslal *Dnevnik* in torej niso v rednem delovnem razmerju s časopisno hišo. To so večinoma novinarji, ki poročajo tudi za

druge medije, pogosto so bili v tej državi rojeni oziroma tam že dolgo živijo (Kovač v Seljak 2001: 36).

Kraje stalnih dopisništev (navsezadnje tudi mesta stalnih sodelavcev) mediji izbirajo glede na pomembnost za Slovenijo, to pa so države sosedje, svetovne prestolnice, mesta bivše skupne države, sedeži pomembnih ustanov in združenj, je v pogovorih z uredniki slovenskih medijev ugotovila B. Seljak (2001: 13).

Dopisništva posredujejo predvsem velike novice in tisto, kar je kakorkoli povezano s Slovenijo. Sodelovanje dopisnika in urednika se razlikuje glede na medijske hiše. V *Delu* so komunikacije dvosmerne, saj novinar sporoči uredniku, kaj želi delati, in obratno, nekatere akcije vodi uredništvo, je za *Delo* povedal Šlamberger (v Seljak 2001: 14). *Dnevnik* glede tem poročanja pušča svojim sodelavcem samoiniciativo, iz uredništva le redko naročijo, o čem naj pišejo. Od sodelavcev skušajo dobiti predvsem ozadja dogodkov, za dejstva uporabljajo agencije, je uredniško politiko *Dnevnika* razložil Kovač (v Seljak 2001: 14-15).

B. Seljak (2001: 49) je s sistematičnim pregledom slovenske dopisniške mreže med leti 1980 in 2000 ugotovila, da v istem ali različnih obdobjih za različne medije iz istih ali različnih krajev poročajo isti novinarji. Nekateri dopisniki tako hkrati poročajo za več medijev (običajno za dva, tisk in televizijo/radio), po drugi strani pa iz tujine vsa leta poročajo večinoma isti novinarji, le da iz različnih mest, z drugih dopisništev, v nekaterih letih zgolj kot sodelavci. Obstaja torej skupina novinarjev, ki kroži med dopisništvu in mediji (prav tam). *Delo* in *RTV Slovenija* menjata dopisnike na štiri leta, vendar lahko dopisnik kandidira za isto državo večkrat (Milošič 2002: 13).

Izbiro istih ljudi na dopisniška mesta v tujini lahko morda pojasnimo s specifičnostjo dopisniškega dela, ki ga uredniki doma težko nadzorujejo (Morrison in Tumber 1985: 456), zato dajejo prednost izkušenim in že preizkušenim novinarjem, za katere vedo, da jim lahko zaupajo in da jim dopisniški način življenja ustreza.

4.6 LOGISTIČNI VPLIV NA IZBIRO NOVIC

Odbirateljski vidik, skupaj z organizacijo dopisniške mreže in novičarskimi dejavniki, razloži predvsem novinarski proces na nacionalni, domači ravni, saj se osredotoča na poročanje o tujini v lokalnih medijih. Za razumevanje mednarodnega, globalnega toka novic je treba uporabiti še pristop, ki se ukvarja s širšimi procesi in odnosi v mednarodni skupnosti, meni Wu (2000: 111). "Mednarodni tok novic je odsev in hkrati del širšega globalnega sistema, ki ga latentno strukturirajo svetovna politika, ekonomija in kultura," pišeta Hopkins

in Wallerstein (v Wu 2000: 111). Na količino poročanja, ki ga država prejme v novicah druge države, torej vplivajo njene ekonomske, družbene, politične in geografske značilnosti (Wu 1998: 498). V tem poglavju bomo pregledali najpomembnejše sistemske dejavnike, ki vplivajo na izbor novic iz tujine.

Raziskovalci so v študijah, kako mediji v posameznih državah poročajo o drugih državah, preverjali vpliv kazalcev položaja države, kot so bruto domači proizvod (BDP) na prebivalca, indeks ekonomske rasti, velikost populacije oziroma velikost naroda, kulturna bližina, nekdanje kolonialne vezi, ideološke opredelitve, dejavnik jezika, regionalizem, geografska bližina, elitni status, medijske zmogljivosti in oprema, dostopnost komunikacij in tehnologije, mednarodne agencije ipd. (Wu 1998: 498). Ti kazalci odražajo moč 'sistemskih dejavnikov', kot jih imenuje Wu (2000: 111), saj ustvarjajo sistem, v katerem poteka mednarodni tok novic. Obstajajo tri skupine sistemskih dejavnikov: (1.) dejavniki, povezani z značilnostmi posamezne države, (2.) dejavniki, povezani z interakcijo in sorodnostjo med državami, ter (3.) dejavniki zmožnosti zbiranja in distribucije informacij (prav tam: 112-6).

Rezultati raziskav o vplivu posameznih sistemskih dejavnikov so različni in si pogosto tudi nasprotujejo. Na splošno imajo v različnih situacijah in državah vpliv različni dejavniki. V nadaljevanju bomo na kratko predstavili tiste, ki so se pokazali za najpomembnejše.

NACIONALNE ZNAČILNOSTI – Značilnosti države so pomembne v mednarodni komunikaciji in v določenem obsegu vplivajo na to, kako se o državi poroča, vendar so številne raziskave, ki so preverjale vpliv BDP-ja, velikosti države in populacije na poročanje, prišle do različnih zaključkov (Wu 1998: 501). Ekonomska moč države razloži količino poročanja le v nekaterih primerih. Večina študij je pokazala, da sta velikost države in populacija povezani z mednarodnim poročanjem o državi, vendar so nekatere pokazale, da za to ni dovolj dokazov, zato Wu (1998: 501) opozarja, da lahko omenjena dejavnika sovpadata z drugimi dejavniki.

TRGOVINA – Velikost ekonomskega sodelovanja med državami močno poveča poročanje o dogajanju v sodelujočih tujih državah (Pietiläinen 2006). Wu (2000: 122) celo ugotavlja, da je trgovina oziroma trgovanje med državami dejavnik, ki je najmočnejše povezan s poročanjem o določeni državi. Rosengren in Rikardsson (v Kariel in Rosenvall 1984: 510) sta z analizo novic o Bližnjem vzhodu v švedskih časopisih ugotovila, da količina trgovanja bolj vpliva na tok novic kot populacija države. Vendar ta vzorec ne velja vedno, saj npr. v ZDA ekonomsko sodelovanje nima pomembnega vpliva na poročanje o tujini (Wu 1998: 499).

POLITIČNI ODNOSI – Države istega političnega tabora ali ideološke skupine pogosteje sodelujejo, posledično jim tudi mediji namenjajo več prostora v novicah (Wu 1998: 499).

SORODNOST KULTUR – Države s podobnim kulturnim ozadjem bolje komunicirajo, piše Wu (1998: 499) in opozori, da se je pokazal vpliv nekdanjih kolonialnih povezav na tok novic, saj države znotraj (nekdanjega) kolonialnega kroga pogosteje poročajo druga o drugi, prav tako etnične vezi in skupni jezik povečajo verjetnost, da bodo mediji o državi poročali. Östgaard piše, da teme, ki jih tako poročevalci kot prejemniki bolje poznajo, lažje pridejo v novice: "Večja kot je možnost identifikacije z novicami, večji bo tok novic" (Östgaard v Kariel in Rosenvall 1984: 510).

GEOGRAFSKA BLIŽINA – Oddaljenost med državami izvora novic in državami, kjer so novice objavljene, je med pogosteje omenjenimi dejavniki vpliva na poročanje. Vendar so rezultati raziskav, ki preverjajo moč tega dejavnika, zelo različni. Kariel in Rosenvall (1984: 510) ugotavljata, da razdalja vpliva na tok novic, ko gre za krajše razdalje, saj se novice iz bližnjih virov lahko razume kot lokalne – v mednarodnem toku novic so razdalje večinoma velike, zato geografska bližina ni tako pomembna spremenljivka. Avtorja tako zaključita, da je razdalja dejavnik vpliva na poročanje, le kadar državi mejita. Wu (1998: 499) omenja močnejši vpliv dejavnika, ki ga poimenuje 'regionalizem'. Dejavnik je blizu pojmu geografske bližine, vendar se ne osredotoča na razdaljo, temveč na države, ki so del iste regije (na politični, kulturni, ekonomski ali tudi geografski osnovi). Raziskave kažejo močno podporo vplivu regionalizma na poročanje o tujih državah (prav tam).

ELITNOST – Elitnost države kot relativni položaj države v očeh drugih se je pokazal kot zanimiv koncept razumevanja toka mednarodnih novic, pišeta Kariel in Rosenvall (1984: 511). Schramm k elitnim državam šteje "skupino visoko razvitih držav, ki so hkrati vodilne v svetovni politiki" (v Kariel in Rosenvall 1984: 511). "Če država na svetovnem odru predstavlja elito, obstaja večja možnost, da se bo znašla pod žarometi," piše Wu (1998: 501). Težnjo poročanja o elitnih državah Wu (2000: 127) razlaga z vplivom, ki ga imajo te države na svetovno dogajanje, saj imajo moč postavljati pravila in določati aktivnosti v svetu. Pojavi se vprašanje, ali na oceno o elitnosti vpliva količina novic iz take države ali je tok novic posledica elitnosti države (Kariel in Rosenvall 1984: 516).

KOMUNIKACIJSKA SREDSTVA – Države ali področja z boljšo komunikacijsko infrastrukturo nudijo novinarjem boljše pogoje, da lahko opravljajo svoje delo. Države, v katerih je več agencij ali tujih dopisnikov, imajo večjo možnost, da se pojavijo v novicah drugih držav: "Več kot je agencij oziroma medijev, več novic je ustvarjenih" (Wu 1998: 499).

Raziskava je pokazala, da vzorec poročanja o mednarodnih novicah odslkava značilnosti časo-prostorske novičarske mreže (Kim 2003: 81).

4.7 NOVIČARSKI OKVIRI

V dosedanjih podpoglavjih o produkciji novic smo se seznanili z izbiro novic prek odbiralateljskega procesa, upoštevajoč novičarske dejavnike. Identificirali smo dopisnike in novičarske agencije kot glavne zbiralce informacij o dogajanju na tujem ter nazadnje opozorili na sistemske dejavnike, ki vplivajo na mednarodni tok novic. V zadnjem podpoglavju novinarske produkcije novic se bomo dotaknili še faze oblikovanja novinarskega sporočila in razložili, kako način posredovanja informacij vpliva na njihovo interpretacijo.

Sporočila, ki jih mediji posredujejo, ne sporočajo le dejstev, temveč tudi način razumevanja in osmišljanja posredovanih dejstev. McNair novinarsko naracijo zato označi za ideološko silo in novinarstvo opiše kot "areno za boj med tekmujočimi načini osmišljanja" (1998: 7). Entman (1993) trdi, da je treba za razumevanje smisla posameznega teksta identificirati in opisati novičarske okvire.

4.7.1 Kaj so novičarski okviri?

Komunikološki koncept okvirov temelji na konceptu socialnih in kognitivnih psihologov, ki okvire poimenujejo tudi sheme, kognitivni zemljevidi, scenariji itd. (Erjavec 2005: 36). Psihologi definirajo shemo kot kognitivno strukturo, ki predstavlja znanje o določenem pojmu (Fiske in Taylor v Shen 2004: 402). Aktivirana shema lahko vpliva na interpretacijo s shemo povezanih informacij in tako vpliva na ocene in sodbe o določeni stvari (Smith v Shen 2004: 402).

Novičarski okviri so "konceptualna orodja, na katera se zanašajo mediji in posamezniki, da sporočijo, interpretirajo in ocenijo informacije" (Neuman in dr. v Semetko in Valkenburg 2000: 94), so "osrednja urejevalna shema," ki dogodkom določi pomen in nakaže bistvo problema (Gamson in Modigliani 1989: 3). Tako kot za občinstvo, ki se zanaša na novinarska poročila, okviri organizirajo svet tudi za novinarje. Da bi naredili zgodbo bolj dostopno in razumljivo občinstvu, novinarji uporabijo okvire, ki dogodkom poenostavijo in omejijo pomen (Valkenburg in dr. 1999: 550). Hkrati okvir priskrbi vzorec za sestavljanje dejstev, citatov in drugih elementov zgodbe v novico (McLeod in Detenber 1999: 3-4). Okvir ni nikoli dan vnaprej, niti ni vključen v samo dogajanje, o katerem novinar poroča (Entman

1993; Van Gorp 2005). Okviri so lastnosti samih novic, značilnosti, zaradi katerih lahko občinstvo razvije posebno razumevanje dogodka, vključeni so v ključnih besedah, metaforah, konceptih, simbolih in vizualnih podobah, ki so v pripovedi poudarjene (Entman 1991: 7).

Okvire ločimo na splošne in tematske. Največ raziskovanja je bilo namenjenega splošnim okvirom, ki jih lahko uporabimo pri različnih temah in dogodkih ter različnih kulturnih kontekstih, ugotavlja Van Gorp (2005: 485). Raziskave so pokazale, da se v novicah najpogosteje pojavlja omejen izbor splošnih okvirov, in sicer okvir konflikta, okvir človeške zgodbe (*human interest*), okvir odgovornosti, okvir ekonomskih posledic in moralni okvir (Valkenburg in dr. 1999; Semetko in Valkenburg 2000).

4.7.2 Kako delujejo novičarski okviri?

Entman (1993: 52) piše, da sta glavna procesa uokvirjanja izbor in poudarjanje, pri čemer se izbor zaznane resničnosti poudari tako, da podpre določeno definicijo problema, vzročno razlago, moralno sodbo ali rešitev. Norris meni, da je bistvena izbira, ker podeli prednost nekaterim dejstvom, dogodkom ali posledicam pred drugimi: "Novičarski okviri zberejo ključne koncepte, zbirke fraz in stereotipne slike, da bi podkrepili določene skupne načine interpretiranja posledic" (Norris v Akhavan-Majid in Ramaprasad 2000: 47). Deli informacij so lahko poudarjeni prek umestitve v strukturo, s ponavljanjem informacije, ali pa se jih poveže s podobnimi kulturnim simboli: "S ponavljanjem, postavitvijo in ojačanjem povezav med besedami in podobami, ki sestavljajo okvir, ena interpretacija postane bolj opazna, razumljiva in lažja za zapomniti kot ostale" (Entman 1991: 7). G. Tuchman meni, da hkrati z izpostavljanjem določenih idej uokvirjanje "dosledno zakriva in preprečuje raziskovanje ostalih idej" (Tuchman v Akhavan-Majid in Ramaprasad 2000: 46). Okviri so sicer definirani tako s tistim, kar vključijo, kot s tistim, kar izpustijo. "/I/zpuščanje potencialnih definicij problemov, razlag, ocen in predlogov je lahko pri vodenju občinstva prav tako kritično kot vključitve," meni Entman (1993: 54) in dodaja, da so "odzivi prejemnikov /.../ drugačni, če dobijo le eno interpretacijo in imajo le malo ali pa nezadostno količino podatkov o alternativah."

O učinku uokvirjanja lahko govorimo, ko v procesu opisovanja problema ali dogodka medijski poudarki na potencialno relevantnih vidikih problema povzročijo, da se posamezniki osredotočijo na prav te vidike, ko ustvarjajo lastno mnenje (Shen 2004: 401). Velik pomen imajo primarni razlagalci, ker vzpostavijo začetno definicijo ali primarno interpretacijo problema, ki nato usmerja vse nadaljnje pokrivanje področja (Hall in dr. 1978/1999: 254). V

zgodbo so sicer lahko vključeni nasprotujoči elementi, a Hartley opozarja, da je občinstvo, potem ko se osredotoči na en element, z narativno strukturo spodbujeno, da s pomočjo istega elementa osmisli tudi nasprotujoče elemente – zato "je težko videti nasprotujoče elemente drugače, kot sugerira okvir zgodbe" (Hartley 1982: 129).

Elementi okvira se pogosto skladajo z uveljavljenim diskurzom, skupino idej, ki ustvarjajo način razmišljanja o zadevi, ki je občinstvu znan iz drugih kulturnih izkušenj. Nekateri podobe in besede se uporabljajo vedno znova in skupaj, tako postanejo bolj poudarjene v tekstu; sprožijo ideje, ki so tipično povezane z določeno vrsto javnega diskurza (Entman 1991: 11).

Novičarski okviri za člane občinstva delujejo kot interpretativne bližnjice, ki jih privedejo k pripisovanju odgovornosti ali drugim sodbam – odvisno od različnih okvirov ali interpretacij, ki jih mediji ponudijo za sicer isto vsebino (Kim in dr. 2002: 8). Tipičen, neusposobljen član občinstva zaradi okvira nasprotujočo informacijo težko opazi in vključi v svojo neodvisno interpretacijo, še dodaja Entman (1991: 8) in se sklicuje na raziskave, ki kažejo, da v primeru močne prevlade okvira v pripovedi, politično pomembna večina enako razume problem.

R. Akhavan-Majid in J. Ramaprasad (2000: 48) menita, da ima največji vpliv na uokvirjanje profesionalna ideologija novinarjev. Na značaj in vsebino novic tako vplivajo (čeprav je vplivov lahko še več) novinarska preferenca uradnih virov in akterjev, norme objektivnosti in novičarske vrednosti (prav tam: 48-9). Raziskave so pokazale, opozarjata D. Dimitrova in Strömbäck (2005: 405), da na uokvirjanje zelo vpliva tudi nacionalni kontekst, v katerem novinarji delujejo. "V poročanju o mednarodnih dogodkih novinarji težijo k 'lokaliziranju' iste zgodbe z osredotočanjem na specifično nacionalno občinstvo" (prav tam).

5. MEDIJSKA SLIKA SVETOVNEGA DOGAJANJA

Mediji prek vseh do sedaj opisanih procesov izbire, zbiranja in posredovanja informacij, upoštevajoč vse omejitve profesionalne, organizacijske, ideološke ali širše družbene oziroma systemske narave, svojemu občinstvu posredujejo izbor novic. Dogodki v njih reprezentirajo določeno sliko sveta. Občinstvo lahko informacije o tujem dogajanju pridobi od številnih virov, različnih medijev, a vendar vsak medij predstavi določeno zaključeno sliko svetovnega dogajanja. V tem poglavju bomo pregledali ugotovitve

dosedanjih tujih raziskav o sliki sveta, ki jo s svojim poročanjem ustvarijo mediji. Ta pregled nam bo omogočil vrednotenje rezultatov naše analize v luči globalnih trendov poročanja o svetovnem dogajanju.

Številni avtorji so se ukvarjali s tem področjem, ki je vrh zanimanja doseglo v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja z obsežno polemiko med razvitimi državami in državami v razvoju zaradi neuravnoveženega toka novic, ki naj bi se osredotočal na razviti svet, poudarjal zahodne vrednote in o tretjem svetu pisal le v primeru negativnih dogodkov. Leta 1980 je bila na Unescovi konferenci v Beogradu sprejeta resolucija, ki je pozvala medije k bolj odgovornemu in uravnoveženemu toku mednarodnih novic (Picard 1991/1999: 361). Resolucije države in mediji večinoma niso upoštevali, piše McQuail (2005: 262) in dodaja, da se je z nadaljnjo liberalizacijo komunikacij in drugimi geopolitičnimi spremembami polemika končala, čeprav so se osnovne okoliščine le malo spremenile. Posledično so velika področja fizičnega sveta sistematično odsotna ali pomanjšana na 'zemljevidu' sveta, ki ga reprezentira skupek lokacij, od koder pridejo dogodki v novice (prav tam).

Raziskave (npr. Gerbner in Marvanyi 1977; Sreberny-Mohammadi 1985; Wu 1998, 2000, 2003) so pokazale, da se v mednarodnih novicah večine svetovnih medijev najpogosteje pojavljajo razvite države, predvsem ZDA in države zahodne Evrope (Francija, Velika Britanija, Nemčija, Italija). "Mednarodne novice v skoraj vsaki državi se osredotočajo na močne," piše Wu (2000: 126). Kot pomembni svetovni sili se v mednarodnih novicah zato pogosto pojavljata tudi Rusija in Kitajska. Po drugi strani daleč najmanj novic pripade afriškim državam, ki jim sledijo novice iz držav Latinske Amerike, vzhodne Evrope in velikega dela Azije. Raziskave (Sreberny-Mohammadi 1985; Stevenson 1985; McNelly in Izcaray 1986) kažejo na še eno značilnost geografske strukture novic v medijih, in sicer na to, da se večina medijev osredotoča na dogodke v svoji regiji. O državah v razvoju se obširneje poroča le znotraj vsake posamezne regije; npr. afriški mediji največ pozornosti namenijo dogodkom v Afriki, ostalo pozornost namenijo ZDA in zahodni Evropi, ne pa tudi drugim regijam držav v razvoju (Latinska Amerika, Azija).

Pomembne so tudi zgodovinsko-kulturne vezi med državami, saj mediji več pozornosti namenijo novicam iz držav, ki so jim kulturno bližje – velik je zlasti vpliv (nekdanjih) kolonialnih odnosov. Časopisi iz francosko govorečega dela Kanade več novic posvetijo Franciji, kanadski časopisi v angleščini pa se bolj nagibajo k Veliki Britaniji (Kariel in Rosenvall 1983). V pacifiški regiji po podobnem principu mediji nekaterih držav več pozornosti namenijo zahodni Evropi, drugi ZDA – odvisno od nekdanjih kolonialnih razmerij (Nnaemeka in Richstad 1980).

Še stalnejši vzorec novic se pokaže v analizi tematik in tem, o katerih mednarodne novice poročajo. Kljub različnim definicijam tematik, ki jih uporabljajo različni avtorji, se pokaže, da na splošno v mednarodnih novicah prevladujejo politične zadeve – največji delež pokrivajo novice o domači politiki tujih držav, medtem ko je dogajanje na mednarodnopolitičnem prizorišču na drugem mestu. Vojaške zadeve, obramba in gospodarstvo, ki tudi predstavljajo velik delež novic iz tujine, ter že omenjena politika spadajo med t. i. tehtne novice (*hard news*), zato se Wu (1998: 506) sprašuje, ali mednarodne novice služijo predvsem nadzorni funkciji novinarstva. Redni tematiki mednarodnih novic sta tudi šport in kriminal, a ju večina raziskovalcev področja mednarodnih novic izpušča – tako kot lahkotne novice (*soft news*) nasploh – ker so uvrščene v specializirane rubrike časopisov (in drugih medijev). Ostalim temam je namenjenega zelo malo prostora. Ameriški dopisniki iz tujine sami opozarjajo na zanemarjanje okoljske problematike, revščine, razvoja, družbenih in verskih napetosti ter kulture v mednarodnih novicah (Wu in Hamilton 2004: 527).

Poročanje o državah tretjega sveta oziroma državah v razvoju vsebuje večji delež zgodb o krizah, tj. 'slabih novic', kot novice iz razvitih držav, ugotavljajo nekateri avtorji (Pasadeos, Stevenson in Gaddy v Wu 2000: 497; Larson 1979). Pogosto so si raziskave novic o tretjem svetu tudi nasprotujoče. Gaddy in Tanjong (1986) ugotavljata, da navidezna nagnjenost medijev k večjemu poročanju o potresih v državah tretjega kot razvitega sveta ni povezana s krajem dogodka, temveč s posledicami, ki jih je potres imel na ljudi in okolico, in dejstvom, da je bilo v državah tretjega sveta več potresov. Ravno nasprotno Adams (1986) v svoji raziskavi trdi, da moč naravnih nesreč v tujini ni odločilna za izbiro novice. Pomembno je predvsem, kje se naravna nesreča zgodi – kar praktično pomeni, da je v novicah življenje zahodnega Evropejca vredno 3 vzhodne Evropejce, 9 Latinoameričanov, 11 oseb z Bližnjega vzhoda in 12 Azijcev (Adams 1986: 122).

Druge študije so pokazale, da mediji nasploh težijo k poročanju o dogodkih, ki vključujejo nasilje, vendar ne obstaja pomembna razlika med državami zahodnega in tretjega sveta (Pal v Wu 1998: 498). Ker so novice večinoma definirane kot izredni dogodki, imajo državni prevrati in katastrofe objavno vrednost, ne glede na to, kje se zgodijo, piše Sreberny-Mohammadi (1984: 128). In prav dogodki te vrste lahko za določen čas precej spremenijo količino poročanja iz regij, ki sicer v novicah ne dobijo prostora (Wu 1998: 501). Poročanje časnika New York Times je bilo, kot je pokazala ena od raziskav (Charles in dr. 1979), omejeno na le nekaj afriških držav, le redke novice so prišle na prvo stran. Med tistimi, ki so se pojavile na prvi strani, je prevladovalo poročanje o političnem nasilju, čeprav v celoti gledano to ni bila prevladujoča tematika novic iz teh držav (prav tam).

5.1 PODOMAČENJE NOVIC

Novice o tujih državah, ne glede od kod in kako so prišle, se na poti skozi novinarske kanale podomači. Cohen in sodelavci (1995: 152) pišejo o procesu podomačenja novic, ki se nanaša na način, na katerega so novice oblikovane in prikrojene, da ustrezajo (predpostavljenim) interesom, pričakovanjem in kognitivnim shemam občinstva. Novice o tujih zadevah so tako obarvane s filozofskimi, moralnimi in političnimi pogledi, ki prevladujejo v državi objave novic (Lent 1977: 47). Zakaj je tako? Ker "novinar uspešno pove zgodbo le, če predstavi zgodbo v jeziku, mitologijah, pravilih, konvencijah in ideologijah kulture občinstva" (Cohen in dr. 1995: 153). Delno se podomačenje doseže z izbiro, predvsem pa s kontekstualizacijo novic.

McQuail (2005: 262) trdi, da se novice iz tujine, če sploh pridejo v medije, ozko osredotočajo na interese države prejemnice novic. Pri poročanju z mednarodnih konferenc se ameriški mediji ponavadi nesorazmerno osredotočajo na probleme, ki jih izpostavijo njihovi predstavniki (Lang in Lang 2000: 303). Nossek (2004: 350) trdi, da imajo novinarji in uredniki na voljo dva različna okvira za pokrivanje tujih novic – nacionalni in profesionalni okvir – katerega uporabijo, je odvisno od več dejavnikov, in sicer vrste dogodka, kraja dogodka in konteksta dogodka. "Šele ko je dogodek definiran kot 'naš' ali 'njihov', se lahko novinar odloči, ali bo pri poročanju uporabil profesionalni ali nacionalno-patriotski okvir" (prav tam).

6. SVETOVNO DOGAJANJE V SLOVENSKEM TISKU

6.1 METODOLOŠKI OKVIR ANALIZE

6.1.1 Namen

Mediji reprezentirajo realnost in tako svojemu občinstvu predstavijo oziroma ponudijo sliko sveta. Kot sta pokazala Gerbner in Marvanyi v primerjalni študiji podob 'zunanjega sveta', lahko obstaja "veliko različnih verzij dnevnik svetovnih novic /.../ enako resničnih in pomembnih, če so ocenjene z različnimi merili pomembnosti" (1977: 52). V analizi želimo ugotoviti, kateri dogodki sestavljajo sliko svetovnega dogajanja, ki jo slovenski tisk predstavi svojim bralcem, in katere dogodke izpostavi kot najpomembnejše. Najprej bomo analizirali tematsko strukturo novic glede na geografski izvor in tudi kvantitativno ovrednotili pozornost, ki je namenjena posameznim temam in državam v novicah iz tujine. Toda kvantitativni podatki o pomembnosti ne povedo dovolj oziroma, kot opozarja T. Oblak: "Problem medijske

pozornosti neki temi je lahko tudi v funkciji načina poročanja o tej temi in ne zgolj v njeni prostorsko določeni zastopanosti v nekem mediju" (Oblak 2000: 105). Da bi dobili natančnejši vpogled v konstrukcijo pomena dogodkov, bomo z analizo novičarskih okvirov preverili, kakšen pomen dogodkov je vzpostavljen z izbiro besedišča in sintakse. Kako organizacija novinarskega dela vpliva na reprezentacijo svetovnega dogajanja, bomo preverili z analizo diskurzivnih praks.

6.1.2 Vzorec

Za analizo reprezentacije svetovnega dogajanja v slovenskem tisku smo izbrali slovenska dnevnik *Delo* in *Dnevnik*. *Delo* je vseslovenski časnik, *Dnevnik* pa pokriva predvsem osrednjo Slovenijo. Oba spadata v t. i. kakovostni tisk in redno poročata o dogajanju po svetu. Nacionalna raziskava branosti je za 2. polletje leta 2005 (obdobje, ki smo ga analizirali) pokazala, da je posamezna številka *Delo* v povprečju dosegla 212 tisoč, številka *Dnevnika* pa 180 tisoč ljudi (Nacionalna raziskava branosti 2006).

Oba časnika bomo analizirali v štirimesečnem obdobju od oktobra 2005 do januarja 2006, in sicer prvih deset številk vsakega meseca, skupno 32 številk vsakega časnika.⁷ Tak vzorec nam omogoča, da hkrati identificiramo tako "vroče teme" (Sreberny-Mohammadi in dr. 1985: 13), ki prevladujejo v krajšem obdobju (10 dni posameznega meseca), in teme, ki se razvijajo v daljšem obdobju (štirje meseci).

Osnovna enota analize bo novinarski prispevek⁸ informativne ali interpretativne zvrsti, ki obravnava svetovno dogajanje. Med svetovno dogajanje bomo šteli "dogodke ali razmere izven domače države in dogodke v domači državi, v katerih nastopajo tuji državljani oziroma imajo pomemben vpliv na tuje razmere" (Elliot in Golding v Sreberny-Mohammadi in dr. 1985: 14).

Prispevki informativne zvrsti obsegajo dejstva in podatke, prevladujoča je funkcija informiranja, avtor je s svojimi interpretacijami, mnenji in subjektivnim pogledom od predmeta upovedovanja distanciran (Laban 2005: 33). M. Košir (1988: 63) v informativno zvrst uvršča vestičarsko,⁹ poročevalsko,¹⁰ reportažno¹¹ in pogovorno¹² vrsto. V prispevkih

⁷ V vzorcu je osem oktobrskih in novembrskih, devet decembrskih in sedem januarskih številk obeh časnikov (ob nedeljah in praznikih ne izhajata).

⁸ V nadaljevanju se bomo z izrazom 'prispevek' nanašali na vse vrste enot analize.

⁹ *Vestičarska vrsta* informira o preteklih dogodkih manjšega obsega in vključuje žanre 'kratka vest' (poda informacijo o vrsti, kraju, času in akterjih dogodka), 'razširjena vest' (poleg identifikacije dogodka pojasnjuje še vzroke in nakazuje posledice), 'vest v nadaljevanju' in 'naznanilo' (Košir 1988: 67-73).

interpretativne zvrsti je avtor prisoten s svojimi mnenji, predmet upovedovanja ocenjuje, vrednoti, pojasnjuje, razlaga in obravnava ozadja, vzroke in posledice (prav tam: 83). Prevladujoča funkcija je interpretativna, v zvrst pa M. Košir (1988: 63) uvršča komentatorsko,¹³ člankarsko¹⁴ in portretno¹⁵ vrsto. Milosavljević (2003) kot novo novinarsko vrsto definira novinarsko zgodbo,¹⁶ v kateri združi reportažno in portretno vrsto.

V analizo bomo torej vključili prispevke vseh žanrov, ki obravnavajo svetovno dogajanje in se nahajajo na splošnih novičarskih straneh: prva in zadnja stran, strani s paginalnim naslovom 'Svet', straneh aktualnega dnevnega dogajanja ('Dogodki dneva' v *Delu* in 'V središču pozornosti' v *Dnevniku*) ter na mnenjskih straneh ('Mnenja' v *Delu* in 'Stališča & odmevi' v *Dnevniku*). Nekateri avtorji (Sreberny-Mohammadi 1984: 123) opozarjajo, da se takšna izbira strani lahko odraža v nagnjenosti k t. i. tehtnim novicam (*hard news*), med katerimi prevladujejo teme politike, gospodarstva in konflikta, vendar je takšna analiza primerljiva z že opravljenimi tujimi raziskavami in hkrati pripomore k nujni omejitvi števila enot analize.

V analizo bomo vključili tudi fotografije, ker kljub temu, da je "/t/ekst /.../ še vedno bistveni sestavni del sodobnega časnika, medtem ko fotografija ni /.../ fotografije vedno, kadar se pojavljajo, tekstu dodajo novo razsežnost pomena" (Hall 1972/2004: 195). Fotografije dopolnijo novice z vizualnim dokazom dogodkov, piše Tomanič Trivundža (2004: 482). A treba je upoštevati tudi podnapise novičarskih fotografij, saj "natančno in dobesedno sporočajo, kako naj bi se brala ekspresija subjekta" (Hall 1972/2004: 196), ter privilegirajo določen pomen slike (Lutz in Collins 1993/2004: 219).

¹⁰ *Poročevalska vrsta* informira o poteku dogajanja večjih preteklih dogodkov in združuje pet žanrov: 'običajno poročilo' (v kronološkem ali pomembnostnem redu poroča o poteku dogajanja), 'komentatorsko poročilo' (poroča o poteku dogajanja in ga komentira, pojasnjuje vzroke in posledice), 'reportersko poročilo' (informira o dogajanju, a z živo pripovedjo ukinja distanco med naslovnikom in dogodkom), 'nekrolog' in 'prikaz' (Košir 1988: 73-7).

¹¹ *Reportažna vrsta* informira o stanju ali situaciji in z originalnim stilom ukinja distanco med naslovnikom in dogodkom, združuje pa žanre: 'klasična reportaža', 'reporterska zgodba' in 'potopis' (Košir 1988: 77-80).

¹² *Pogovorna vrsta* informira o pogovoru z zanimivo osebo ali o aktualni temi, sestavljajo jo žanri: 'intervju', 'okrogla miza', 'izjava', 'anketa', 'dialogizirano poročilo' (Košir 1988: 80-3).

¹³ *Komentatorska vrsta* interpretira ozadje dogodkov, o katerih je javnost že obveščena, sestavljajo jo žanri: 'običajni ali klasični komentar' (pojasni ozadje aktualnih dogodkov), 'uvodnik' (o najpomembnejših temah, prikaz mnenja celotne redakcije), 'glosa' in 'kolumna' (stalni kolumnist v originalnem stilu obravnava zanj najpomembnejše dogodke) (Košir 1988: 83-6).

¹⁴ *Člankarska vrsta* interpretira razmerja pojava ali stanja, vključuje žanra: 'informativni članek' (v dnevnem tisku predstavlja trenutna razmerja) in 'članek z naslovne strani' (razlaga zapletene družbene pojave, razpolaga z veliko podatki) (Košir 1988: 86-8).

¹⁵ *Portretna vrsta* interpretira osebe, jih naslovniku predstavi kot osebnosti, žanr je 'portret' (Košir 1988: 88-9).

¹⁶ *Novinarska zgodba* je "vrsta novinarskega sporočanja, ki s pomočjo avtentične pripovedi in literarnih sredstev slika dogajanja oziroma stanja ali osebe. Vanjo združujemo klasično reportažo, reportersko zgodbo, potopis in portret. Značilen je izviren in običajno ekspresiven stil pisanja" (Milosavljević 2003: 27).

6.1.3 Metode tekstualne analize tem in diskurzivnih praks

V nalogi izhajamo iz kritične diskurzivne analize, kot jo je razvil Fairclough (1995). Novice o svetovnem dogajanju bomo analizirali po modelu kritične diskurzivne analize komunikacijskih dogodkov, ki jo Fairclough (1995: 57) definira kot "analizo odnosov med tremi dimenzijami dogodka" – tekstom, diskurzivno prakso in družbeno-kulturno prakso. Tekstualna analiza se ukvarja tako s pomeni kot z obliko, zato je treba v primeru tiska analizo zasnovati multisemiotično ter poleg semantičnega in lingvističnega vidika analizirati tudi fotografije in splošno vizualno postavitev prispevka na strani (prav tam: 57-8).

V prvem koraku analize časnikov bomo s tekstualno semantično analizo tem po geografskem izvoru analizirali, o katerih dogodkih iz sveta pišeta *Delo* in *Dnevnik*. Van Dijk piše, da je tematika (*topic*) "ključna za celotno razumevanje teksta /.../ in deluje kot semantični usmerjevalec razumevanja na nižjih ravneh" ter da bi bilo brez nje "/n/emogoče /.../ razumeti določen tekst v celoti; sposobni bi bili razumeti le delčke teksta, brez razumevanja celotnih odnosov, hierarhije in organiziranosti" (1988: 35). Tematika teksta se z makro pravili povzemanja hierarhično izpelje iz pomenov posameznih delov teksta, tako da definira bistvo in najpomembnejšo informacijo (prav tam: 32). Pomembna značilnost časopisnega diskurza je, da se tematika posameznih novic izraža v naslovi. Ti namreč delujejo kot povzetki novičarskih tekstov (prav tam: 35-6). Uporabili bomo klasifikacijo tematik,¹⁷ ki jo za analizo novic iz tujine uporablja tudi obširna Unescova študija (Sreberny-Mohammadi in dr. 1985), pri predstavitvi rezultatov pa se bomo omejili le na tiste, ki se bodo izkazale za najpomembnejše. Pomembnost zgodb se v časopisu kaže prek obsega poročanja, ki ga določa število prispevkov in njim namenjen prostor (Nossek 2004: 355), prek mesta objave prispevka (npr. prva ali notranja stran), saj je to "kriterij merjenja objavnosti vrednosti zgodbe" (Servaes v Nossek 2004: 355), in prek vidikov zgodbe, ki so poudarjeni (Nossek 2004: 355).

V prej omenjeni Unescovi študiji avtorji ugotavljajo, da je pomembneje od splošne tematske strukture tujih novic ugotoviti strukturo novic po posameznih regijah¹⁸ in preveriti, ali obstajajo značilni vzorci tematske razdelitve (Sreberny-Mohammadi in dr. 1985: 45). V analizi bomo zato posebno pozornost namenili pojavljanju in predstavitvi posameznih tematik novic glede na geografski izvor. Geografski izvor bomo določili glede na kraj dogodka, ki je predmet novice. Kvantitativno bomo preverili tudi količino pozornosti (merjeno v številu

¹⁷ Mednarodna politika; domača politika; vojska in obramba; ekonomija; kriminal, nasilje in pravosodje; mednarodna pomoč; kultura; religija; znanost; šport; zabava; osebnosti; človeške zgodbe; študentske zadeve; ekologija; nesreče in naravne katastrofe; drugo (Sreberny-Mohammadi in dr. 1985).

¹⁸ Razvrstitev držav v geografske regije je priložena kot Priloga A.

prispevkov), ki jo prejmejo posamezne države, saj "imajo države temeljno vlogo v tujih novicah, bodisi kot akterji (subjekti ali objekti) bodisi kot zgolj arene za dogajanje" (Westerståhl in Johansson 1994: 73).

V drugem koraku naše študije bomo z analizo diskurzivnih praks preverili, ali in na kakšen način *Delo* in *Dnevnik* predstavljata različne dogodke prek različnih postopkov novinarskega dela. Diskurzivne prakse vključujejo procese produkcije in sprejemanja oziroma potrošnje tekstov in delujejo kot posrednik med tekstom in družbo, piše Fairclough (1995: 58-60). Tekstualna analiza diskurzivnih praks vključuje analizo institucionalnih rutin novinarskega dela in se "osredotoča na to, kako avtorji tekstov črpajo iz že obstoječih diskurzov in žanrov, ko ustvarjajo tekst" (Phillips in Jørgensen 2002: 69). Phillips in Jørgensen (2002: 68) še opozarjata, da je analiza diskurzivnih praks neizogibno vključena že v analizo lingvističnih značilnosti teksta, saj se produkcijske prakse, tj. novinarske rutine, odražajo v značilnostih teksta.

6.1.4 Metode analize novičarskih okvirov

V zadnjem delu študije bomo analizirali še novičarske okvire v prispevkih obeh časnikov. Novičarski okviri, ki delujejo kot neke vrste vzorci ali modeli, poenostavijo razumevanje (kompleksnih) novic in vplivajo tako na občinstvo kot na novinarsko prakso. Analiza okvirov nam bo pomagala razumeti, h kakšnemu razumevanju dogodkov (tako pomembnih kot manj izpostavljenih) oziroma razmišljanju o dogodkih novinarska besedila spodbujajo bralce.

Van Gorp (2005: 486) piše, da je glavni namen analize okvirov določiti, kako se sredstva uokvirjanja pojavijo v novičarskem besedilu, in oblikovati osnovne vzorce pomenov. V zgodbi se identificira in analizira metafore, fraze, ključne besede, vizualne podobe, besedne izbire, izbire virov, grafike, stereotipe, dramatične elemente, simbole itd. (Entman 1991; Van Gorp 2005), okvire pa se prepozna "z iskanjem določenih besed in vizualnih podob, ki se konstantno ponavljajo v pripovedi in prenašajo tematsko skladen pomen skozi prostor in čas" (Entman 1991: 7). Pri tem je treba biti pozoren, da analiza okvirov vključuje le tiste elemente sporočila, ki so ključni za predviden učinek na obdelavo informacij (prav tam: 8).

Značilnosti okvirov bomo v naši analizi iskali v naslovju in vodilih prispevkov, saj kot piše Korošec, so "v pisnem poročevalstvu /.../ naslovi najizrazitejša prvina" (1998: 43), sinopsis (oziroma vodilo ali *lead* po angleško-ameriški tradiciji), ki se nahaja na začetku besedila in je tudi grafično bolj izrazit, pa "vsebinsko strnjuje daljše časopisno besedilo" (prav

tam: 102-5). Tudi Van Dijk izpostavi pomen naslova in vodila, saj ta "povzameta novičarski prispevek in izražata semantično makrostrukturo" (1988: 53). *Dnevnik* nima grafično ločenega vodila (Van Dijk meni, da to niti ni nujna značilnost), zato bomo kot vodilo analizirali začetni odstavek besedila, v primeru kratkih vesti pa kar celo besedilo.

Zaradi široke palete dogodkov, ki jih pokrivajo novice iz tujine, se bomo osredotočili na splošne novičarske okvire. Analizirali bomo, kateri okviri se v *Delu* in *Dnevniku* pojavijo najpogosteje, saj želimo ugotoviti, h katerim načinom interpretacije svetovnih dogodkov je spodbujeno slovensko občinstvo. Značilnosti besedil, kot so izbor besed, poimenovanj in stavčna skladnja, ki na mikro ravni vzpostavljajo okvire in zaradi katerih občinstvo razvije posebno razumevanje dogodka, bomo ponazorili s primeri iz prispevkov.

6.2 UGOTOVITVE TEKSTUALNE ANALIZE TEM IN DISKURZIVNIH PRAKS V *DELU* IN *DNEVNIKU*

6.2.1 Geografska struktura novic o svetovnem dogajanju

Geografska struktura mednarodnih novic v obeh analiziranih časnikih, *Delu* in *Dnevniku*, je v veliki meri skladna z rezultati podobnih tujih raziskav (gl. 5. poglavje), ki večinoma ugotavljajo regionalno in zahodno usmerjenost medijev. Časnika skupaj pokrivata dogajanje v 78 državah,¹⁹ od tega o 62 državah pišeta oba. Pozornost in količina poročanja mednje nista enakomerno porazdeljena (gl. tabelo 6.2.1.1 ter graf 6.2.1.1).

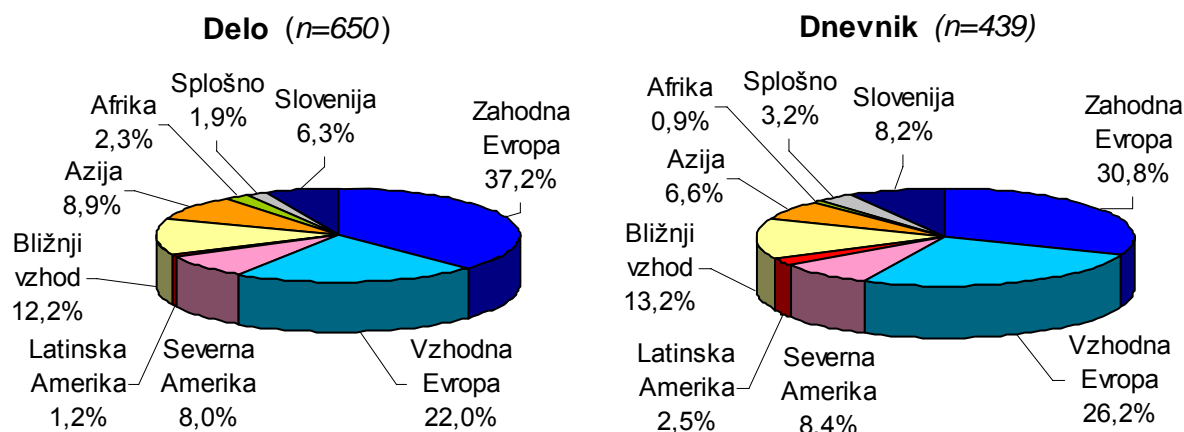
Največji delež novic (okoli 65 %) je namenjen dogajanju v Evropi, torej regiji, v katero je Slovenija tako politično in ekonomsko kot tudi kulturno najbolj vpeta. V samem vrhu pozornosti, celo pred večino dogodkov iz posameznih držav, je dogajanje v Evropski uniji (EU) kot instituciji. Gre za poročanje o pogajanjih, procesih odločanja in odločitvah na institucionalni ravni. Slovenija je polnopravna članica EU in zanjo je omenjeno dogajanje v bistvu skoraj notranjepolitično. Slovenija je v analiziranih časnikih tudi zelo pogost vir novic o svetovnem dogajanju, ko gre za mednarodna srečanja. Če izvzamemo EU in Slovenijo, so najpogostejši vir novic iz tujine Združene države Amerike, kar je tudi ena izmed značilnosti mednarodnega toka novic (gl. Wu 2000).

¹⁹ Seznam držav, ki so bile izvor novic, je predstavljen v Prilogi A. Države so razvrščene v geografske regije.

Tabela 6.2.1.1: Geografska struktura novic – države* kot izvor novic o svetovnem dogajanju: prvih 20 držav v časnikih *Delo* in *Dnevnik*

Delo	Prispevki		Dnevnik	Prispevki	
	delež (%)			delež (%)	
	število	n=650		število	n=439
Evropska unija	61	9,4	Slovenija	36	8,2
ZDA	49	7,5	ZDA	34	7,7
Francija	47	7,2	Evropska unija	34	7,7
Nemčija	41	6,3	Srbija in Črna gora	33	7,5
Slovenija	41	6,3	Hrvaška	25	5,7
Srbija in Črna gora	37	5,7	Francija	20	4,6
Hrvaška	33	5,1	Nemčija	20	4,6
Kitajska	31	4,8	Velika Britanija	18	4,1
Italija	29	4,5	Irak	18	4,1
Avstrija	28	4,3	Izrael	15	3,4
Irak	26	4,0	Češka	13	3,0
Izrael	18	2,8	Rusija	10	2,3
Velika Britanija	16	2,5	Španija	10	2,3
Bosna in Hercegovina	15	2,3	Bosna in Hercegovina	9	2,1
Poljska	15	2,3	Avstrija	9	2,1
Rusija	12	1,8	Org. združenih narodov	9	2,1
Ukrajina	10	1,5	Italija	9	2,1
Iran	9	1,4	Vatikan	7	1,6
Madžarska	7	1,1	Palestina	7	1,6
Vatikan	7	1,1	Iran	6	1,4

* Izvor novice je poleg države lahko tudi mednarodni subjekt (npr. EU, OZN).

Graf 6.2.1.1: Geografska struktura novic – geografske regije kot izvor novic o svetovnem dogajanju v časnikih *Delo* in *Dnevnik*

Druga značilnost mednarodnega toka novic (gl. Wu 2000) je prevlada novic iz zahodne Evrope, kar naša analiza delno potrjuje. Francija, Nemčija in Velika Britanija so najpogostejše evropske države v novicah iz tujine in predstavljajo kar polovico poročanja o EU. Pomemben delež tujih novic (okoli 15 %) obsegajo tudi novice iz držav nekdanje Jugoslavije (Hrvaška, Bosna in Hercegovina ter Srbija in Črna gora), na kar imajo poleg bližine najbrž vpliv predvsem kulturno-zgodovinske vezi (gl. Kariel in Rosenvall 1983). Novice iz vzhodne Evrope, vključno z novicami iz omenjenih balkanskih držav, predstavljajo velik skupni delež novic, ki je manjši le od poročanja o zahodni Evropi. Medtem ko *Dnevnik* nekoliko več poroča o nekdanjih jugoslovanskih državah, *Delo* nekaj več pozornosti nameni Italiji in Avstriji. Pogoste oziroma kar redne so v obeh časnikih novice z Bližnjega vzhoda, med katerimi prevladujejo novice o konfliktih v Iraku in Izraelu. Med azijskimi državami je več novic deležna zgolj Kitajska in to le v *Delu*. Večina ostalih azijskih novic je namenjenih srednjeazijskim državam, ki so bile v analiziranem obdobju ena glavnih točk spora na vrhu OVSE. Dogajanje v Latinski Ameriki in Afriki je v analiziranih časnikih skoraj povsem zanemarjeno, namenjeni so mu le trije odstotki novic.

6.2.2 Tematska struktura novic

Analizirane novice o svetovnem dogajanju v *Delu* in *Dnevniku* so večinoma politične (gl. tabelo 6.2.2.1). Skoraj tretjina vseh novic se ukvarja z mednarodno politiko in četrtnina z domačim političnim dogajanjem v državah poročanja. Čeprav tuje raziskave izpostavljajo vojaške in ekonomske zadeve za naslednji najpomembnejši tematiki, se je izkazalo, da je v slovenskih časnikih več novic o kriminalu, nasilnih demonstracijah in sodnih procesih. Temu sledita prej omenjeni tematiki vojaških in gospodarskih zadev ter tematika družbenih problemov (skrb za zdravje, sociala, brezposelnost, stavke). Novice o vojnah, oboroženih konfliktih in obrambi ter tiste o kriminalu, nasilnih demonstracijah in pravosodju ustvarijo precejšen delež negativnih novic iz tujine, ki jih oba časnika posredujeta svojemu občinstvu.

V tematski strukturi novic obstajajo razlike glede na svetovne regije izvora novic (gl. tabeli B1 in B2 v Prilogi B). Med prispevki iz zahodne Evrope in Severne Amerike prevladujejo novice o domači politiki, iz vzhodne Evrope pa pride več mednarodnopolitičnih novic. Vojaške zadeve in oboroženi konflikti so najpogostejša tematika novic z Bližnjega vzhoda, prav tako so te teme pogoste v novicah iz Afrike.

Tabela 6.2.2.1: Tematska struktura novic o svetovnem dogajanju v časnikih *Delo* in *Dnevnik* (izraženo v odstotkih, %)

	Delo <i>n=650</i>	Dnevnik <i>n=439</i>
Tematika novic		
Mednarodna politika	28	31,5
Domača politika	25,1	24,5
Vojna in obramba	7,5	8,8
Ekonomske zadeve	5,5	4,5
Socialni problemi	8,6	4,5
Kriminal, nasilje in pravosodje	12,5	11,9
Kultura, umetnost	0,2	0,4
Religija	2,2	2
Znanost, tehnika	1,1	0
Osebnosti	2	3,6
Ekologija	0,6	0,9
Nesreče in naravne katastrofe	4,2	3,6
Drugo	2,7	3,8

6.2.3 Vzpostavitev pomembnosti dogodkov

Do sedaj navedeni podatki (podpoglavji 6.2.1 in 6.2.2) nam dajo le splošen vpogled v poročanje časnikov, a ne povedo dovolj o tem, kaj časniki dejansko sporočajo občinstvu. Pomembnost zgodb v medijih je vzpostavljena z različnimi postopki, ki se prepletajo z že omenjeno količino poročanja. Pri ugotovitvah moramo upoštevati, da je način poročanja o svetovnih dogodkih v *Delu* in *Dnevniku* različen tudi zaradi različnega formata časnikov²⁰ in uredniške odločitve, koliko prostora posamezen časnik nameni novicam iz tujine. V 32 analiziranih dnevih smo v *Delu* našli skupno 650 prispevkov o svetovnem dogajanju, v *Dnevniku* pa 439. *Dnevnik* je skoraj tri četrtine prispevkov o tujem dogajanju objavil na straneh 'Svet' in ostale novice sorazmerno na prvi in zadnji strani ter straneh 'V središču pozornosti'. *Delo* je svoje poročanje o svetu objavilo predvsem na strani 'Svet' in na zadnji strani, s precejšnjim deležem na prvi strani, ki pa se je spreminjal glede na trenutno aktualno dogajanje.

Prva stran časnika pomeni prvi stik občinstva z vsebino in prinaša "tisto, za kar časnik sodi, da so najpomembnejše novice dneva" (Aldridge 2001: 97). "Naslovnice časopisov so okna v realnost dneva," piše Hardt (2003: 608). Ugotovili smo, da prve strani *Dela* in

²⁰ *Delo* ima skoraj dvakrat večji format od *Dnevnika*.

Dnevnik niso reprezentativne in ne predstavljajo zgolj skrajšane vsebine časnika, temveč predvsem izpostavijo določene dogodke in jih naredijo pomembnejše od drugih. Ker *Delo* in *Dnevnik* nista specializirana za mednarodne novice, temveč sta splošna dnevnika, morajo novice o svetovnem dogajanju tekmovali tudi z drugimi, predvsem domačimi dogodki. Občasno tako na prvi strani ni tujih novic.

Dnevnik na prvi strani običajno objavi dve vesti, ki se nadaljujeta na notranjih straneh, in tri napovedi prispevkov. Novicam o svetovnem dogajanju je ponavadi pripadla ena kratka vest s fotografijo in nadaljevanjem na straneh 'Svet'. *Dnevnik* je na naslovnici skoraj izključno objavljal take dogodke iz sveta, pri katerih sta bili izpostavljeni novičarski vrednosti negativnosti in konfliktnosti (teroristični napad, potres, socialni nemiri, bolezen izraelskega premiera, tragedija migrantov, stavka, energetski spor, zvišanje obrestnih mer). Kratka vest z velikim stilistično zaznamovanim naslovom in veliko fotografijo je običajno zasedla od tretjine do polovice celotne prve strani. Naslovi prvenstveno niso bili informativni, temveč pridobivalni²¹ ("Dvajset čez deveto se je odprla zemlja", *Dnevnik*, 10. 10. 2005; "Tragedija na evropskem pragu", *Dnevnik*, 8. 10. 2005). Diskurz negativnih dogodkov so pomembno dopolnile fotografije, ki so prikazovale bližnje posnetke trpečih izrazov žrtev, množice demonstrantov in uničenje kot posledice nemirov ali nesreč. Novičarske fotografije so skupaj s podnapisi izpostavile negativne konotacije situacij celo v nekaterih primerih, ko naslov in besedilo prispevka tega nista izpostavila. Na primer, v kratki vesti "Bruselj povabil Ankaro, Zagreb še čaka" (*Dnevnik*, 4. 10. 2005) je bila glavna tema privolitev EU v pogajanja Turčije za članstvo v tej integraciji, fotografija je prikazovala demonstrante, podnapis fotografije pa je demonstrante označil kot Armence, ki opominjajo na eksodus in pokol nad Armenci v Turčiji. Ker so novice o svetovnem dogajanju v časniku sicer precej raznolike in prevladujejo politične teme, sklepamo, da gre pri izboru novic na naslovnica predvsem za strategijo pritegovanja pozornosti bralcev.

Delo je na prvi strani – tudi zaradi večjega formata – objavilo več novic o svetovnem dogajanju. Bistvena razlika v primerjavi z *Dnevnikom* je, da *Delo* na tej strani ne objavlja le vesti (kratkih in foto), ki bi se nadaljevale na notranjih straneh, temveč tudi daljše prispevke (največkrat običajna in komentatorska poročila), ki dogodke obravnavajo celoviteje in se ne nadaljujejo nujno na notranjih straneh. Naslovnica časnika mora pritegniti bralca, toda *Delo* je v nasprotju z *Dnevnikom* na prvi strani redko uporabilo pozivno-pridobivalne naslove in je

²¹ Korošec loči tri funkcije naslovov: 'poimenovalno-informativna funkcija' označuje naslove, ki poimenujejo temo oziroma vsebino besedila, 'informativno-stališčna' informira o vsebini, a jo tudi vrednoti, 'pozivno-pridobivalna' lahko deluje kot poziv občinstvu ali pa o vsebini ne pove nič in skuša bralca predvsem pritegniti k branju ostalega besedila (1998: 48-9).

uporabljalo predvsem poimenovalno-informativno funkcijo naslovov ("Bruselj resno opozoril Hrvaško", *Delo*, 10. 11. 2005; "Spor zaradi cene plina", *Delo*, 3. 1. 2006). Večina dogodkov s prve strani *Dnevnika* je bila na naslovnici tudi v *Delu*, le da so bile te negativne novice (socialni nemiri, potres, terorizem, bolezen izraelskega premiera) uravnotežene z drugimi temami, ki so v *Delu* prevladovali. Najpogostejša so bila običajna in komentatorska poročila, ki so obravnavala dogodke iz EU: pogajanja o pridruževanju, sprejemanje evra, pogajanja o novi finančni perspektivi, prevzem predsedovanja in druge odločitve. Na tej strani so bila objavljena še poročila z drugih mednarodnih srečanj (OVSE v Ljubljani, vrh ameriških držav v Argentini), volitev v Nemčiji, reševanja energetske krize v Evropi in poročila o slovensko-hrvaškem mejnem sporu. Tudi *Delo* je na naslovnici objavilo fotografije nemirov v Franciji, posledic potresa ter terorističnega napada, a običajno je objavljalo fotografije politikov na zasedanjih oziroma posnetke njihovih obrazov, ki so besedilo zgolj ilustrirali. Podobe politikov same po sebi ne ponujajo razlage dogodka, "podpirajo pa funkcijo utemeljevanja in pričevanja: 'To je človek, o katerem govorimo, dejansko obstaja'" (Hall 1972/2004: 207). Zelo neposredno na razumevanje dogodka kot pomembnega vpliva obravnava v rubriki 'Tema dneva' – komentarju oziroma *Delovi* različici uvodnika, saj že poimenovanje rubrike označuje, da gre za najpomembnejšo temo določenega dne. Ker se v 'Temi dneva' vedno piše o dogodku, ki je hkrati tudi predmet enega izmed prispevkov informativne zvrsti na prvi strani (pogosto je 'Tema dneva' tematsko povezana tudi s fotografijo in karikaturjo), je takemu dogodku že površinsko namenjene največ pozornosti. Dogodki, o katerih je *Delo* pisalo na prvi strani, so bili pogosto predmet dodatnih prispevkov na notranjih straneh, vendar ne kot nadaljevanja prispevkov z naslovnice. Napisali so jih drugi avtorji, predvsem kot odzive iz drugih držav.

Dogodkov v novicah sicer nismo označili za najpomembnejše zgolj na podlagi njihovega pojavljanja na prvih straneh časnikov, čeprav je to pomemben element vzpostavljanja pomembnosti in je res, da so bile vse zgodbe, ki smo jih identificirali za pomembne, na prvih straneh *Dela* in *Dnevnika* tudi objavljene. Dogodke, dogajanja ali probleme smo razumeli kot pomembne, če so bili objavljeni na prvi strani, so bili tudi na morebitnih ostalih straneh bolj izpostavljeni (zgornja polovica strani), so bili relativno daljši od drugih, jih je v isti številki obravnavalo več prispevkov različnih avtorjev in so bili upovedani v žanrih različnih novinarskih vrst in zvrsti, se je o njih pisalo dlje časa in so bili predstavljeni tudi s slikovnim gradivom (fotografije, grafike, karikature).

Paginalni naslovi omogočajo orientacijo po straneh časopisnega izvoda (Korošec 1998: 100) in tako strani s paginalnim naslovom 'Svet' vzpostavljajo prostor v časniku, kjer so

objavljene novice iz sveta, iz tujine. *Dnevnik* je na teh straneh objavil večino novic iz tujine in tako je bralec na tem mestu dobil skoraj celotno reprezentacijo svetovnega dogajanja v časniku. Po drugi strani je *Delo* na straneh 'Svet' objavilo le tretjino prispevkov o svetovnem dogajanju, in sicer skoraj izključno novice s politično in včasih vojno tematiko. Razporeditev petih do šestih prispevkov na tej strani v *Delu* vzpostavlja posebno hierarhijo tem. Na zgornji polovici strani so bile objavljene novice, ki so se navezovala na zgodbe z naslovnice, predvsem novice o EU, državah zahodne Evrope in ZDA, nekaj je bilo tudi novic o Kitajski, Iraku, Izraelu in Hrvaški. Spodnja polovica strani je bila namenjena različnim novicam o mednarodnih srečanjih in volitvah. Glede na geografski izvor novic so se novice iz vzhodne Evrope, Azije, Afrike in Latinske Amerike, kadar so sploh prišle na stran 'Svet', nahajale na tem mestu. *Delo* tako bolj izpostavi zahodne novice.

Tudi v *Dnevniku* obstaja razlika med novicami na zgornjih in spodnjih polovicah strani 'Svet', a ne toliko v hierarhiji novic glede na geografski izvor. Na zgornji polovici so bile v *Dnevniku* objavljene predvsem novice o političnih in drugih dogodkih mednarodnih razsežnosti (tiste, ki jih je *Delo* objavilo na naslovnici in v 'Temi dneva'), geografsko sicer večinoma iz zahodne Evrope in ZDA ter iz držav bivše Jugoslavije, ter nadaljevanja negativnih novic s prve strani. Na spodnji polovici strani je *Dnevnik* objavil novice o ozadju dogodkov (predvsem komentatorska poročila), o temah, ki v medijih sicer niso prejele veliko pozornosti, pogoste so bile tudi novice iz bivših jugoslovanskih držav in notranjepolitične novice, predvsem kadrovanje, v zahodnih državah.

Medtem ko je imel skoraj vsak izmed štirih ali petih glavnih prispevkov na strani 'Svet' v *Dnevniku* dodano fotografijo (ponavadi zgolj ilustrativne slike akterjev dogodkov), so bile takšne fotografije na strani 'Svet' v *Delu* manj pogoste. *Delo* je na tej strani sicer objavljalo stalno foto vest in na ta način večinoma poročalo o različnih kadrovske menjavah (podobe politikov) in o vojni (fotografije razdejanja).

Prispevke o ozadju dogodkov, brez izpostavljene mednarodne razsežnosti, predvsem lokalne narave v tujih državah, je *Dnevnik* objavil na dnu strani 'Svet'. *Delo* je takšne prispevke postavilo na zadnjo stran. Gre za široko paleto tem, ki niso strogo politične, pa tudi žanrsko to večinoma niso običajna poročila ali vesti, temveč komentatorska poročila in reporterske zgodbe, katerih avtorji so dopisniki. Ker ima *Delo* večino svojih dopisnikov v Evropi, so glavne zgodbe na zadnji strani časnika predvsem evropskega izvora. *Delo* tudi na zadnji strani redno objavlja foto vest, ki je bila običajno namenjena mednarodnim dogodkom. Fotografije so najpogosteje prikazovale posledice nesreč, naravnih katastrof in terorističnih napadov, množice protestnikov, občasno tudi novice o srečanjih državnikov.

Večino novic iz neevropskih držav predstavljajo dogodki iz Azije, Afrike in Latinske Amerike, objavljeni v obliki kratke vesti v rubriki 'Na kratko' (na zadnji strani *Dela*) in rubriki 'Vrtimo globus' (na straneh 'Svet' v *Dnevniku*). Te novice so običajno agencijskega izvora. Rubriki s tem, da sta potisnjeni ob rob strani, ob glavne prispevke, simbolizirata obrobnost dogajanja, o katerem pišeta. Bralci so o dogajanju tako informirani, a jim hkrati omenjena postavitve na strani sugerira, da ti dogodki zanje – kot člane slovenske družbe – niso bistvenega pomena.

Najpomembnejše novice in dogodki iz analiziranega štirimesečnega obdobja so: pogajanja o širitvi EU (s Turčijo in Hrvaško), parlamentarne volitve in pogajanja o sestavi nove vlade v Nemčiji, socialni nemiri v Franciji, pogajanja o novi finančni perspektivi EU, vrh OVSE v Ljubljani, afera o domnevnih tajnih zaporih ameriške obveščevalne agencije CIA v vzhodni Evropi in letalskih prevozih zapornikov preko Evrope, bolezen izraelskega premiera Ariela Šarona, aretacija hrvaškega generala Anteja Gotovine, obtoženega vojnih zločinov, pojav ptičje gripe in zaščitni ukrepi ter energetski spor med Rusijo in Ukrajino. Dotaknili se jih bomo v naslednjih podpoglavjih.

6.2.4 Evropska unija: domače ali svetovno dogajanje?

Slovenija je leta 2004 postala polnopravna članica EU in kot taka je v organih Unije soudeležena pri sprejemanju odločitev in ukrepov, ki so veljavni tudi za slovenske državljane. Dogajanje v EU je potemtakem za Slovenijo izredno pomembno in to se odraža tudi v načinu poročanja. Oba časnika sta imela v Bruslju dopisnici, ki sta obširno poročali iz tega centra evropske birokracije in uprave, za nekatere dogodke pa so bile uporabljene tudi agencijske novice. Poleg komentarjev, ki so v obeh časnikih dogodke tudi ovrednotili, je *Delo* v rubriki 'Gostujoče pero' objavilo še dva prispevka o pomenu proračuna in postopkih odločanja v EU.

V prispevkih obeh časnikov je izpostavljen vpliv odločitev EU na Slovenijo. Ob pogajanjih o novi finančni perspektivi, tj. proračunu EU, sta časnika predstavila izračune, koliko bi Slovenija lahko pridobila iz proračuna, ki je bil predlagan. Izpostavila sta tudi stališče Slovenije, da je kljub nasprotovanju večine ostalih članic s predlogom zadovoljna. V poročila (predvsem običajna, tudi komentatorska) so bile v takih primerih pogosto vključene izjave slovenskih predstavnikov (premier, zunanji minister, državni sekretar za evropske zadeve).

Delo in *Dnevnik* sta ubrala različna pristopa pri perspektivi predstavitve novic o EU kot instituciji. *Dnevnik* z objavo vseh novic o EU na straneh 'Svet' dogodke ločuje od

slovenske domače politike. *Delo* je na straneh 'Svet' pisalo le o stikih EU z državami izven povezave, medtem ko je o delovanju organov EU, pogajanjih in odločitvah pisalo na prvi strani, o sprejemanju nove finančne perspektive pa celo na straneh 'Dogodki dneva', kjer so običajno objavljene le notranjepolitične novice. *Delo* s tem dogajanje v EU izpostavi kot zelo pomembno in enakovredno domačim dogodkom ter ga loči od 'oddaljene tujine'.

6.2.5 Svetovno dogajanje na slovenskih tleh in mejah

Po pozornosti, ki mu je bila namenjena v obeh časnikih, se je najpomembnejši svetovni dogodek analiziranega obdobja zgodil v Sloveniji. Gre za vrhunsko srečanje Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), ki je potekalo v Ljubljani 5. in 6. decembra 2005. Poleg glavnih zgodb in fotografij na naslovnica je *Delo* temu dogodku namenilo celotno stran 'Svet', ki jo je celo preimenovalo v 'Svet / OVSE' in zato v času zasedanja močno okrnilo poročanje o dogodkih drugod. *Dnevnik* je poročanje o vrhu postavil na strani 'V središču pozornosti' (2. in 3. stran) in ohranil stran 'Svet'. Oba časnika sta podrobno poročala o zasedanju organizacije in mnogih vzporednih dvostranskih srečanjih. Pri tem sta izpostavila dejavnost slovenske delegacije, predvsem trud predsedujočega, zunanjega ministra Slovenije Dimitrija Rupla, da bi dosegel konsenz med članicami, s čimer so ponazorili trud Slovenije na mednarodni ravni. Medtem ko je *Dnevnik* dogajanje pokrtil z običajnimi in komentatorskimi poročili ter komentarji, je *Delo* poleg poročil in komentarjev objavilo tudi vrsto intervjujev s tujimi politikami, ki so se udeležili srečanja, analize, ki so jih zapisali strokovnjaki izven novinarskih vrst, poleg tega pa še obširno analizo slovenskega predsedovanja organizaciji, ki jo je napisal kar predsedujoči Rupel. S slednjim prispevkom je *Delo* bralcem ponudilo navidez neposreden stik z akterji konference.

Posebna vrsta svetovnega dogajanja so odnosi Slovenije s sosednjimi državami. Medtem ko novice iz Avstrije, Italije in Madžarske v obdobju analize niso bile povezane s Slovenijo in je iz teh držav prevladovalo notranjepolitično poročanje, je bila Slovenija vpletena v aktivno korespondenco s Hrvaško. Prispevki (običajna in komentatorska poročila) so obravnavali vprašanje morske meje med državama, slovensko razglasitev ekološke cone in odzive hrvaške politike na to odločitev. Dogodka časnika nista objavila na straneh 'Svet' temveč med 'Dogodki dneva' v *Delu* in 'V središču pozornosti' v *Dnevniku*, *Delo* je temo uvrstilo tudi na prvo stran. S takšno postavitvijo prispevkov o odnosih s Hrvaško sta časnika jasno pokazala na neposreden pomen dogajanja za Slovenijo.

6.2.6 Zahodne države in poročanje o notranjepolitičnih dogodkih

Kot smo že opozorili, med novicami iz zahodnoevropskih držav in ZDA prevladuje notranjepolitično dogajanje. Toda izbor držav, o katerih se redno poroča, je relativno ozek – gre za najmočnejše in najrazvitejše države: ZDA, Francijo, Veliko Britanijo in Nemčijo. *Delo* je imelo v vseh omenjenih državah svoje dopisnike, *Dnevnik* le v Veliki Britaniji. Skoraj vse prispevke, ki so obravnavali sprejemanje nove zakonodaje v državah, kadrovske menjave v vladah, dogajanje v strankah, javne nastope politikov, notranjepolitična obračunavanja in afere, ki so vključevale politike, so zapisali dopisniki (če ga je časnik v določeni državi imel). To je razumljivo, saj je eden glavnih razlogov za obstoj dopisništev prav spremljanje vseh dogodkov v lokalnem okolju (Noelle-Neumann in Schultz v Grošelj 1998: 20). Te zgodbe, zapisane v žanrih običajnega in komentatorskega poročila, so bile običajno zgrajene okoli delovanja znanih tujih politikov in so vključevale njihove izjave. Novice te vrste sicer niso prišle na prvo stran, zapolnile pa so pomemben del strani 'Svet' v obeh časnikih in zadnje strani v *Delu*.

V analizi se je pokazalo še, da časniki objavljajo omenjene splošne notranjepolitične novice o zahodnih državah, vse dokler se ne pojavi izreden dogodek, ki se mu nato posveti večino pozornosti. V času socialnih nemirov v Franciji se o drugem dogajanju iz te države ni pisalo, pred in po teh dogodkih pa je dopisnik *Dela* objavljala različne notranjepolitične novice. Po drugi strani je nazoren primer poročanja o ZDA. Prispevki analiziranega obdobja niso obravnavali večjih oziroma izrednih dogodkov (na prvih straneh se znajde le vest o turneji ameriške državne sekretarke po Evropi), kljub temu so bile ZDA država, o kateri je bilo napisanega največ. Polovica novic je bila notranjepolitičnih: načrti predsednika Busha, kadrovanja v strankah, obtožbe o podkupovanju senatorjev, imenovanje nove ustavne sodnice ipd. Ostale novice iz ZDA so se ukvarjale predvsem z vpletenostjo države v iraško vojno in z bojem proti terorizmu.

6.2.7 Poročanje o volitvah in novice iz Nemčije

Volitve so skoraj edina notranjepolitična tema, o kateri se poroča iz vseh delov sveta, je pokazala analiza. Volitvam v razvitih demokratičnih državah so bili običajno namenjeni daljši informativni prispevki, običajna in komentatorska poročila, klasični komentarji pa so ponudili še dodatno oceno rezultatov volitev in razlago rezultatov. Novice o volitvah v manj razvitih delih sveta so bile večinoma upovedane le v kratkih vesteh. Na to, koliko prostora je bilo v novicah namenjenega posameznim volitvam, je močno vplival morebitni element

konflikta, ki se je pojavil v različnih oblikah. V poročanju o volitvah v Nemčiji, Avstriji in na Poljskem je bil konfliktni element izražen kot boj med strankami oziroma kandidati za zmago na volitvah in pogajanjih za sestavo koalicije. Po drugi strani so novice o volitvah v srednjeazijskih državah (Kazahstan, Azerbajdžan), Bližnjem vzhodu (Palestina, Egipt), Afriki (Tanzanija, Uganda) in Latinski Ameriki (Venezuela, Mehika) poudarile disruptivne dogodke, ki na volitve mečejo slabo luč in predstavljajo države kot nedorasle demokratičnim procesom. Najpogostejši so bili očitki o volilnih nepravilnostih pri glasovanju in štetju glasovnic, pri čemer so se časniki sklicevali zlasti na poročila mednarodnih opazovalcev, temu sledijo onemogočanje dela in preganjanje opozicije pred volitvami ter protestni shodi opozicije po volitvah. Novice iz slednjih držav so večinoma posredovale agencije. Zanimivo je, da so se države tretjega sveta v sedemdesetih letih 20. stoletja, v času razprave o novem informacijskem in komunikacijskem redu, pritoževale prav nad takim poročanjem svetovnih agencij, ki izpostavljajo disruptivne dogodke (Picard 1991/1999).

Volitve v Nemčiji so bile oktobra 2005 eden najbolj poudarjenih dogodkov v novicah. Poleg tega da je Nemčija ena glavnih evropskih držav, o kateri sta časnika stalno poročala, so volitve prinesle novice o političnem preobratu in konfliktu med strankami, kdo bo sestavil vlado, saj sta zmago razglašali dve strani. Časnika (posebej *Delo*, ki ima v Nemčiji dopisnika) sta v daljših običajnih in komentatorskih poročilih redno sledila razvoju dogodkov, vključevala izjave obeh strani in preigravala različne scenarije za sestavo koalicije. *Delo* je prispevke o tej temi objavilo tudi na prvi strani. Drugih novic iz Nemčije v času volitev in pogajanj o sestavi vlade časnika skoraj nista objavila.

6.2.8 Socialno nezadovoljstvo v novicah in nemiri v Franciji

Skrb za zdravje je v kontekstu bojazni širjenja ptičje gripe ter dneva boja proti aidsu pritegnila pozornost novinarjev, sicer pa o socialnih problemih, kot so revščina, brezposelnost in etnična, politična ali drugačna diskriminacija, časnika na splošno nista pisala. *Le Dnevnik* je objavil en članek o revščini v EU. Medtem ko prispevkov o socialnih razmerah in problemih po svetu ter njihovih vzrokih v časnikih skoraj ni bilo, so javne manifestacije socialnega nezadovoljstva, tj. stavke, demonstracije in družbeni nemiri, postale novice. Prispevki so bili običajno opremljeni s fotografijami množic demonstrantov in škode, ki so jo povzročili. Poročanje o teh dogodkih, ki so bili sicer upovedani v kratkih in razširjenih vesteh, se je spremenilo – tako kvantitativno kot kvalitativno, če je prišlo do nasilja. V takem primeru

so bili dogodki upovedani prek poročil o poteku dogajanja, pojavile so se tudi reporterske zgodbe in komentarji.

Med medijsko najbolj izpostavljenimi dogodki v analiziranem obdobju so bili socialni nemiri v Franciji, ko so nezadovoljni priseljenci dva tedna v oktobru in novembru razbijali in požigali po predmestjih. *Delo* dopisnik je redno objavljale novice iz Francije tudi v času, ko ni bilo nemirov, *Dnevnik*, ki tam ni imel dopisnika, razen o nemirih o Franciji ni poročal. Oba časnika sta poročila in vesti o nemirih, skupaj s fotografijami uničenja in ognja, ves teden objavljala na naslovnica – z nadaljevanjem na straneh 'Svet'. Z dogajanjem so se ukvarjali tudi klasični komentarji in kolumne, v *Delu* je posebni poročevalec iz Pariza objavil nekaj reporterskih zgodb, dopisniki iz drugih držav pa so pisali razširjene vesti o tujih odzivih na nasilje v Franciji. 8. novembra je *Delo* celotno stran 'Svet' namenilo nemirov in odzivom po svetu. S tem, ko je več dopisnikov iz različnih držav hkrati pisalo o pogledih na dogodke v eni državi, je *Delo* prek nemirov v Franciji pokazalo na soodvisnost svetovnega dogajanja. *Dnevnik* je v tem smislu dogodke predstavil bolj izolirano, saj se je osredotočal na dogodke v Franciji; v prispevkih o nemirih je druge države omenjal le, ko je prišlo do suma, da so se nemiri razširili prek mej Francije. V *Delu* so se prispevki osredotočali predvsem na opise samega poteka izgrediv in nato na uveljavljanje varnostnih ukrepov. Vzroki za nemire so bili šele na tretjem mestu – več o teh je bilo zapisano v številnih komentarjih. Medtem ko je vse novice o nemirih v *Delu* napisal dopisnik, se je *Dnevnik* opiral na agencijske vesti. Prispevek je vsakič napisal drug avtor zunanjepolitične redakcije.

6.2.9 Na vzhod preko zahoda: evropocentričnost novic

V obeh časnikih prevladujejo novice iz t. i. zahodnih držav (zahodna Evropa in ZDA), sledijo jim novice o vzhodni Evropi (gl. Priloga A). A v analizi smo ugotovili, da so bile novice o vzhodnih državah, predvsem tiste, ki sta jih časnika bolj izpostavila, predstavljene v zahodni perspektivi. To pomeni, da so bile zahodne države v dogodke v vzhodni Evropi ali neposredno vpletene ali je bil v prispevkih izpostavljen (morebiten) vpliv dogodkov na zahodne države.

Največ pozornosti je bilo namenjene obtožbam o obstoju tajnih zaporov v nekaterih vzhodnoevropskih državah in pristajanju letal z vojnimi zaporniki na nekaterih evropskih letališčih – z obema dogodkoma se je povezovalo ameriško obveščevalno agencijo CIA. Časnika sta objavila številne prispevke, ki so jih napisali različni dopisniki in so obravnavali odzive vlad posameznih držav, ki so informacije zanikale, zahteve po preiskavi, ki so jih

podale opozicija in civilnodružbene skupine, mednarodno korespondenco o tej temi in nazadnje turnejo ameriške državne sekretarke za zunanje zadeve Condolezze Rice po Evropi, ki je obtožbe zanikala. Prispevki o tej temi so si sledili v daljšem obdobju, odvisno od reakcij v posameznih državah, problemu je bilo namenjenih tudi več komentarjev, na prvo stran pa je prišla le turneja ameriške državne sekretarke.

Prve dni leta 2006 so naslovnice obeh časnikov zasedale vesti o sporu med Rusijo in Ukrajino glede cene zemeljskega plina. Prispevki (predvsem komentatorska poročila) so sicer vsebovali razloge za spor in izjave obeh sprtih strani, a je bil poudarek namenjen posledicam za EU. Časnika sta objavila odzive iz zahodnoevropskih držav, ki se jim je zaradi spora zmanjšala dobava plina, v klasičnih komentarjih in kolumnah sta pisala o problemu odvisnosti evropske energetske politike od Rusije.

Tudi velik delež novic iz držav nekdanje Jugoslavije je bil povezan z EU. Zunanje- in notranjepolitične novice so obravnavale izpolnjevanje pogojev za članstvo v EU, predvsem reforme zakonodaje in (ne)prijetje obtoženih za vojne zločine. Iskanje in aretacija hrvaškega generala Anteja Gotovine, ki je bil glavna mednarodna tema novic s Hrvaške, sta bila glavni pogoj, ki ga je EU postavila Hrvaški, da se le-ta lahko začne pridruževati zahodnemu krogu držav.

6.2.10 Vojaške in politične napetosti: nemirni Bližnji vzhod

Vojaški oziroma oboroženi spopadi in napadi predstavljajo najbolj neposredno manifestacijo konflikta in skrajne metode političnega boja. O tem pišeta oba časnika. Skoraj vsi oboroženi spopadi in napadi, ki so prišli v novice, so se zgodili izven evro-ameriškega kroga držav, kar je ustvarilo podobo nemirnega sveta v razvoju. V mnoge izmed teh konfliktov so bile vpletene zahodne države in časnika največ poročata prav o teh konfliktih. Večina novic o vojaških operacijah, spopadih z uporniki in bombnih napadih je prišla z Bližnjega vzhoda, regije, ki je nasploh predstavljena predvsem prek novic o konfliktih. Nekaj vesti o terorističnih napadih, etničnih spopadih in vojni pripravljenosti je prišlo še iz drugih bližnjevzhodnih držav, Afrike, Azije in Latinske Amerike. Tudi te predele sveta sta časnika večinoma predstavljala prek negativnih dogodkov.

Najbolj redno sta časnika poročala o dogajanju v Iraku. V večini analiziranih prispevkov nasilje ni bilo kontekstualizirano, saj o razlogih za obstoj konflikta in možnosti njegove rešitve skoraj ni bilo besede. Dogodki so bili predstavljeni v kratkih vesteh in so se osredotočali na število mrtvih v napadih, povzročeno škodo in pripisovanje odgovornosti

skrajnim iraškimi skupinami. *Delo* je vestem kar šestkrat dodalo še fotografije oboroženih moških ali uničenja. *Delo* je objavilo tudi nekaj daljših komentatorskih poročil svoje dopisnice, ki so se osredotočali na ameriško delovanje v Iraku in ne toliko na početje Iračanov. Nasilje in boji v Iraku so skupaj z afero tajnih zaporov v vzhodni Evropi predstavljali dve temi novic o mednarodnih konfliktih oziroma sporih, v katere so bile vpletene ZDA.

Dolga leta trajajoči konflikt med Izraelci in Palestinci se v analiziranem obdobju ni odražal v medsebojnem fizičnem nasilju. Novice o obeh straneh so bile objavljene v obliki kratkih vesti: priprave na volitve na palestinskih ozemljih in menjave v izraelski vladi. Skoraj vsa pozornost je tako pripadla političnemu zapletu, ko je izraelski premier Ariel Šaron doživel možgansko krvavitev. Oba medija sta razvoj dogodkov pozorno spremljala in razširjene vesti ter komentatorska poročila objavljala na naslovnica z nadaljevanji na straneh 'Svet', kjer sta pisala o odzivih iz drugih držav (*Delo* 7. januarja 2006 večino strani 'Svet' nameni tej temi). S problematiko se je ukvarjalo tudi več klasičnih komentarjev, ki so izpostavili možnost velikih sprememb v tamkajšnjih političnih razmerjih in negotovost razvoja odnosov med Izraelom in Palestino. A kljub političnemu pomenu dogodka, ki sta ga oba časnika izpostavila, so prispevki na naslovnica poudarjali boj za premierovo življenje, vključno s podrobnimi opisi njegovega zdravstvenega stanja.

6.2.11 Vedno zanimive nesreče in katastrofe

Novic o nesrečah in naravnih katastrofah ni veliko v nobenem izmed analiziranih časnikov, a večino tovrstnih objav – čeprav v obliki kratkih vesti agencijskega izvora – vizualizirajo fotografije uničenja in trpljenja. Te novice sta tako *Dnevnik* kot *Delo* večinoma objavila na zadnji strani, *Dnevnik* tudi na naslovnici. Oba pa sta na naslovnico uvrstila novico o močnem potresu z veliko žrtvami v Pakistanu in Indiji. V *Dnevniku* je o dogodku poročevalec obširno pisal še na strani 'V središču pozornosti', v *Delu* pa je bil prispevek dopisnice objavljen le na naslovnici.

Večina novic o transportnih (ladja, letalo) in industrijskih nesrečah (rudnik) ter naravnih katastrofah (potres, zemeljski plaz, sneg) izvira iz azijskih držav, vendar so podobne novice (povezane predvsem z vremenom) prišle tudi iz Evrope in ZDA. Zakaj torej obstaja splošni vtis, da se nesreče in katastrofe dogajajo le v nerazvitem svetu? O nesrečah v tujih novicah sicer obstaja vrsta raziskav, ki so ta problem temeljiteje obdelale (gl. Gaddy in Tanjong 1986; Adams 1986), a iz naše analize lahko sklenemo, da iz manj razvitih in bolj

oddaljenih delov sveta ne pride bistveno več novic o nesrečah in katastrofah kot iz zahodnih držav, toda iz man razvitih delov sveta primanjkuje novic ostalih tematik. Iz posameznih držav (npr. Bangladeš, Indija, Indonezija, Mehika, Pakistan) so bile objavljene le novice o nesrečah in katastrofah ter nasilju in terorizmu. Poleg tega se predvsem v prispevkih iz Azije novinarji niso ukvarjali z vzroki za nesreče in reševanjem. V kratkih vesteh so sporočili zgolj število žrtev in obseg škode. Po drugi strani v novicah o nesrečah v zahodnih državah običajno ni manjkal poudarek na določitvi odgovornosti za dogodek.

6.2.12 Vpliv dopisniške mreže: Kitajska ali Češka?

Delovo dopisniško mrežo²² je sestavljalo dvanajst dopisnikov in trije sodelavci, ki so bili avtorji večine novic o svetovnem dogajanju. V *Dnevniku* je bila večina novic agencijskega izvora, dopisniki (našteli smo jih deset) so napisali le petino novic. *Delo* je več novic namenilo dogodkom v državah, kjer je imelo svoje dopisnike,²³ kar za *Dnevnik*, ki je imel dopisnike drugače razporejene,²⁴ ni veljalo. Kljub omenjeni razliki je prisotnost dopisnika v državi pomenila drugačno pokrivanje dogodkov. Za oba časnika velja, da so prispevki dopisnikov bolj poglobljeni in predvsem daljši od ostalih, kar povečuje videz pomembnosti novic. Dopisniki so redko podpisani pod vesti, večinoma pišejo komentatorska poročila (tudi običajna poročila), reporterske zgodbe (redko klasične reportaže), portrete, klasične komentarje in tudi kolumne. Druga pomembna značilnost je tematska raznolikost dopisniških novic. Dopisniki pišejo o široki paleti dogodkov, od mednarodnih srečanj do sprejemanja zakonov, od zabavnih množičnih prireditev do portretov zanimivih osebnosti ter politikov, od pomembnih do lahkih in zabavnih tem. Predvsem dopisniki veliko pišejo o notranjepolitičnem dogajanju, na kar smo že opozorili.

Ko poročanje *Dela* in *Dnevnika* analiziramo primerjalno, vsaj dva primera iz analiziranega obdobja nakazujeta, da prisotnost dopisnika lahko vpliva na to, ali se o državi sploh piše. *Delo* je imelo na Kitajskem dopisnico, ki je imela tedensko kolumno 'Pogled prek Velikega zidu' in skoraj vsak dan objavljen daljši prispevek. Dopisnica je pisala o raznih notranjepolitičnih temah, rutinskih mednarodnih stikih Kitajske z drugimi državami, še največ pa o zgodbah navadnih ljudi in posebnostih kitajske kulture. Čeprav nobena od zgodb ni bila

²² Dopisniški mreži *Dela* in *Dnevnika* smo identificirali na podlagi pripisa 'Od našega dopisnika' ali 'Od našega sodelavca' k imenu avtorjev posameznih prispevkov.

²³ Države z *Delovimi* dopisniki: Avstrija, Belgija (EU), Črna gora, Francija, Hrvaška, Italija, Izrael, Kitajska, Nemčija, Srbija, Velika Britanija, ZDA; in sodelavci: Bosna in Hercegovina, Madžarska, Poljska.

²⁴ Države z *Dnevnikovimi* dopisniki: Argentina (in Venezuela – ista dopisnica), Avstrija, Belgija (EU), Češka, Črna gora, Grčija, Hrvaška, Italija, Srbija in Velika Britanija.

objavljena na naslovnici, je *Delo* z rednimi prispevki Kitajsko predstavilo kot pomembno državo. *Dnevnik* na Kitajskem ni imel dopisnika in je v istem obdobju objavil le nekaj kratkih vesti o dogodkih v tej državi. Po drugi strani je imel *Dnevnik* dopisnika na Češkem, ki je napisal 13 tematsko različnih, večinoma notranjepolitičnih novic, s čimer je Češka delovala kot precej reden vir novic. *Delo*, ki dopisnika na Češkem ni imelo, iz te države ni objavilo nobene novice. Uredniških meril za objavo posameznih novic ne poznamo, naša analiza pa kaže, da prisotnost dopisnika v državi pomeni bolj ali manj redno objavo novic iz te države v časniku.

6.3 UGOTOVITVE ANALIZE NOVIČARSKIH OKVIROV V *DELU* IN *DNEVNIKU*

Z dosedanjo analizo smo ugotovili, katere države oziroma deli sveta in dogodki sestavljajo sliko sveta, ki jo svojim bralcem – slovenski javnosti – reprezentirata *Delo* in *Dnevnik*. Izpostavili smo tudi diskurzivne prakse, ki bralcem pomagajo hierarhizirati dogodke, in ugotovili, katerim dogodkom sta časnika dala največjo težo. Vendar pregled informacij, ki jih mediji posredujejo, ne pove dovolj o tem, kako občinstvo novice interpretira. Z analizo novičarskih okvirov bomo ugotovili, h kakšnemu razumevanju svetovnega dogajanja so bili bralci *Dela* in *Dnevnika* spodbujeni.

6.3.1 Okvir konflikta

Najpogosteje so bile novice o svetovnem dogajanju predstavljene prek okvira konflikta. To je okvir, ki poudari konflikt med posamezniki, skupinami ali institucijami (Semetko in Valkenburg 2000: 95). Ta okvir se je pojavil v številnih tematsko različnih novicah, ki smo jih analizirali. Večinoma je bilo prek konflikta predstavljeno politično dogajanje tako na domači, notranjepolitični, kot na zunanjepolitični ravni. Dogajanje, ki je povezano z nasiljem, je bilo večinoma tudi uokvirjeno kot konflikt. Zaradi razlik v značilnostih dogodkov smo okvir razdelili na dva podokvira: okvir idejnega konflikta in okvir fizičnega konflikta. Uporaba izrazja in struktura novic je v obeh podokvirih zelo podobna, saj vključuje izrazje vojn, iger in tekmovanj. Okvir konflikta je bil pogosto povezan s strateškim in s tekmovalnim okvirom, ki tudi vsebujeta elemente konflikta.

Okvir idejnega konflikta. V tem primeru se je spor izražal na verbalni, idejni ali mnenjski ravni in se je najpogosteje pojavil v procesu demokratične izmenjave mnenj. Poročanje se je osredotočalo na polariziranost in razlike v stališčih vpletenih v konflikt. Problem spora, vzroki in interesi v ozadju niso podrobneje opisani, nazorna je le predstavitev nasprotujočih stališč. Prispevki niso vedno vključevali odzivov vseh strani v sporu, lahko je bil predstavljen le pogled ene strani, ki pa je eksplicitno delovala proti drugi strani. Raziskave drugih avtorjev so pokazale, da razprava med političnimi elitami preko novic "omeji kompleksne politične debate na skrajno poenostavljen konflikt" (Semetko in Valkenburg 2000: 95). Poudarek na konfliktu lahko pri občinstvu izzove cinizem in nezaupanje do političnih voditeljev (Capella in Jamieson v Semetko in Valkenburg 2000: 95). V primeru notranjepolitičnih novic iz tujine so bili akterji konflikta različne politične osebnosti, voditelji, ministri, politične stranke in družbene skupine. V novicah o mednarodnih odnosih so kot akterji v konfliktu nastopale kar države oziroma nacije in osebe, ki delujejo kot predstavniki posamezne države.

Okvir fizičnega konflikta. Ta podokvir je bil uporabljen v neposrednih konfliktnih situacijah, kot so vojne, napadi, nemiri itd. Poudarek je bil na dejanjih, ki so usmerjena proti nasprotni strani. Ponavadi je bil ta podokvir vsaj delno povezan s prvim – če je bilo predstavljeno idejno ozadje fizičnega konflikta. Okvir fizičnega konflikta deluje tudi preko bolj zastrtih mehanizmov, kar pomeni, da obstoj konflikta v novinarskem prispevku ni bil vedno neposredno predstavljen. Včasih so bile v prispevku predstavljene zgolj posledice, na primer žrtve ali škoda, ki kažejo na obstoj konfliktne situacije, čeprav ta ni bila neposredno omenjena. Okvir fizičnega konflikta predstavi svet kot prizorišče nenehnega bojevanja in pri tem običajno zanemari ozadje, vzroke za obstoj konfliktov. Prek tega okvira so bile predstavljene novice o vojnah in nasilju, vse od nasilnih protestov do terorističnih napadov in vojn.

6.3.1.1 Mikro raven okvira idejnega konflikta

Idejni konflikt je bil najpogosteje predstavljen s samostalniki, ki z neposrednim poimenovanjem opozorijo na prisotnost konflikta: 'spor', 'prepir', 'problem', 'zaplet', 'polemika', 'težava', 'konflikt', 'afera', 'škandal', 'kriza', 'napetost', 'nasprotni strani', 'nasprotovanje', 'nesoglasje', 'razkol'; ter s samostalniki, ki poimenujejo aktivnosti, ki izvirajo iz konflikta: 'bojkot', 'protesti', 'demonstracije', 'protestna nota'. To izrazje je bilo pogosto predvsem v naslovih, v *Delu* še posebej v nadnaslovih: "**Spor** zaradi cene plina" (*Delo*, 3. 1.

2006), "**Zapleti** so se kar vrstili" (*Delo*, 4. 1. 2006), "**Težave** izraelskega premiera" (*Dnevnik*, 9. 11. 2005), "Vroča 'zamrznjena **konflikta**'" (*Delo*, 7. 12. 2005), "Črnogorska **afera**" (*Delo*, 3. 10. 2005), "Majhna **kriza**, a velik strah" (*Dnevnik*, 6. 1. 2006), "**Napetost** zaradi samomora" (*Delo* 5. 1. 2006); "**Bojkot** opozicije na Venezuelskih volitvah" (*Delo*, 5. 12. 2005), "**Protesti** francoskih in nemških kmetov proti WTO" (*Delo*, 8. 12. 2005), "**Demonstracije** za več demokracije" (*Dnevnik*, 5. 12. 2005).

Medtem ko so zgoraj omenjeni izrazi stilno nevtralnejši, smo v analiziranih prispevkih našli tudi izrazje, ki je čustveno močnejše in zato ojača predstavo o konfliktu: 'uporne dežele', 'dvoličnost', 'žolčna razprava', 'negotovost', 'svarilo', 'neposlušnost', 'pritisk', 'zaostritev', 'jeza', 'goljufija', 'osovražen', 'zgražanje', 'sovražna govorica', 'ogorčenje', 'zamere', 'slabo znamenje'. Nekaj primerov: "Proračun jemlje **upornim deželam**" (*Delo*, 2. 10. 2005), "**Ogorčenje** na zahodu, **zaostritev** med Iranom, ZDA in Izraelom" (*Delo*, 10. 12. 2005), "V Latinski Ameriki **jeza** nad severnimi sosedami ni nič novega, le da se zadnja leta še pogloblja" (*Dnevnik*, 7. 11. 2005), "**Osovraženi** George Bush na obisku" (*Delo*, 5. 11. 2005).

Konflikti, čeprav zgolj politični in na verbalni ravni, so bili pogosto predstavljeni z vojaškim izrazjem: 'vojna', 'boj', 'bitka', 'napad', 'spopad', 'protiofenziva', 'puč', 'obračun', 'dvoboj', 'fronta', 'tarča napadov', 'vojna napoved', 'naboj', 'udarec', 'uporniki': "Plinske **vojne** je zdaj konec" (*Delo*, 5. 1. 2006), "**Boj** za Srednjo Azijo" (*Delo* 6. 12. 2005), "Kanclerska **bitka** naj bi se končala z **dvobojem**" (*Dnevnik*, 6. 10. 2005) in "**Izziv na dvoboj** z detektorjem laži" (*Delo*, 4. 10. 2005), "Bush je na počitnicah pripravil **protiofenzivo**" (*Dnevnik* 3. 1. 2006), "**Puč** proti vodji socialdemokratov in načrtovanemu vicekanclerju Münteferingu" (*Delo*, 2. 11. 2005), "Tony Blair na vzhodni **fronti**" (*Delo*, 1. 12. 2005).

Tudi izrazje naravnih pojavov, povezano z vremenskimi razmerami in naravnimi nesrečami, se je uporabilo za opis konflikta: 'potres', 'pretres', 'val kritik', 'požar', 'ohlajeni odnosi', 'vročični odnosi', 'ozračje odločnega nestrinjanja': "**Potres** v SPD ogroža veliko koalicijsko" (*Delo* 2. 11. 2005), "**Val kritik** in zavračanje britanskega predloga" (*Delo*, 7. 12. 2005), "Še Sanader gasil sodniški **požar**" (*Delo*, 9. 11. 2005), "Ministrski svet poteka v **ozračju odločnega nestrinjanja** foruma 55 držav" (*Delo*, 6. 12. 2005).

Analizirani prispevki so tudi z uporabo glagolov prikazali konfliktno naravo dogajanja: 'protestirati', 'stavkati', 'demonstrirati', 'nasprotovati', 'razdvajati', 'spreti', 'razdeliti', 'opozarjati', 'kritizirati', 'prerekati se', 'razburiti', 'jeziti', 'zameriti', 'očitati', 'obdolžiti', 'obtožiti', 'zavriniti', 'zavračati', 'groziti', 'žugati', 'rovariti', 'zaostriti', 'izsiliti', 'izsiljevati', 'zaplesti se', 'motiti', 'pretresti', 'sekati', 'napasti', 'udrihati', 'zapreti'. Nekaj primerov: "Višegrajska četverica **protestira**" (*Delo*, 2. 12. 2005), "Svetovni splet **sprl** Evropo in Ameriko" (*Dnevnik*, 9. 11.

2005), "**Radikalci žugajo** z izselitvami" (*Dnevnik*, 2. 11. 2005), "Po njem [Ciampi] **udrihajo** z leve in desne" (*Delo*, 3. 11. 2005).

Konfliktni okvir je bil vzpostavljen tudi z omembo dveh nasprotnih ali izključujočih se strani: "**ZDA proti vplivu ZN**" (*Delo*, 10. 10. 2005), "**Blair sam proti vsem**" (*Dnevnik*, 3. 12. 2005), "**Alijev slavi, opozicija** napoveduje proteste" (*Dnevnik*, 8. 11. 2005), "Dobrodošli, in (ne)prijetno bivanje" (*Delo*, 9. 11. 2005), "**Konec sankcij ali pogovorov**" (*Dnevnik*, 7. 12. 2005), "**Volitve bodo – ne bodo**" (*Delo*, 3. 1. 2006).

Posebej učinkovito so okvire vzpostavljali različni frazeologemi in metafore: "**Čečenski voz**" (*Delo*, 10. 10. 2005), "Decembrski obračun za sedemletno perspektivo Unije se približuje, zato so v Parizu začeli pravočasno **nabijati puške**." (*Delo*, 8. 10. 2005), "Izgon laburističnega protestnika s kongresa **je dal strelivo** kritikom vladnega 'avtoritarnega nagona'" (*Dnevnik*, 4. 10. 2005), "Teheran znova **napenja lok**" (*Dnevnik*, 4. 11. 2005), "Italijanski **viharji v kozarcu vode**" (*Delo*, 3. 11. 2005), "**Blair med tremi ognji**" (*Dnevnik*, 2. 12. 2005), "Zdi se, da so Britanci s svojim uradnim kompromisnim predlogom /.../ **dregnili v osje gnezdo**." (*Dnevnik*, 7. 12. 2005), "Za mirnimi toni **zeva velika luknja**" (*Dnevnik*, 6. 12. 2005), "Jedrski elektrarni sta nova **rdeča cunj**" (*Dnevnik*, 7. 12. 2005) "Ruska prodaja raket Iranu **priliva olje na ogenj** splošnega nezaupanja" (*Dnevnik*, 7. 12. 2005), "... na Downing Streetu 10 [so] od zgoraj in spodaj, od zadaj in spredaj, z leve in desne iz članic EU **deževale puščice kritike**." (*Dnevnik*, 9. 12. 2005), "Kljub temu **bojna sekira** med Moskvo in Kijevom še zdaleč ni zakopana." (*Dnevnik*, 4. 1. 2006).

6.3.1.2 Mikro raven okvira fizičnega konflikta

Okvir fizičnega konflikta je bil večinoma predstavljen z besedami, ki se jih povezuje z nasiljem: 'nasilje', 'napad', 'nemir', 'spopad', 'boj', 'incident', 'nered', 'revolucija', 'zloraba', 'ofenziva', 'operacija', 'blokada', 'mučenje', 'streljanje', 'usmrnitev', 'umor', 'pokol', 'eksplozija bombe': "**Nasilje** v vročih predmestjih ne popušča" (*Delo*, 5. 11. 2005), "Na Kosovu novi **incidenti**" (*Dnevnik*, 6. 12. 2005), "Ameriška **ofenziva** v Iraku" (*Delo*, 5. 10. 2005), "Po **streljanju** v Rogatici" (*Delo*, 7. 1. 2006), "**Eksplozije bomb** na avtocestah" (*Dnevnik*, 7.12. 2005).

Stalni pridevki k nekaterim zgoraj omenjenim besedam so dodatno določili naravo in intenzivnost konflikta: 'bombni' ali 'samomorilski' ali 'teroristični' napad: "**Samomorilski napad** v indijskem delu Kašmirja" (*Delo*, 3. 11. 2005), "Spet **bombni napadi** v Iraku" (*Delo*, 10. 1. 2005); 'krvavi' protesti ali spopadi ali pokoli ali dnevi: "**Krvavi protesti** v etiopski

prestolnici" (*Delo*, 3. 11. 2005), "**Najbolj krvav dan** v Iraku: najmanj 118 mrtvih" (*Delo*, 6. 1. 2006).

Posebno poimenovanje tako subjektov kot objektov nasilnih dejanj je tudi del okvira fizičnega konflikta: 'napadalci', 'teroristi', 'ugrabitelji', 'uporniki', 'sovražniki', 'talci', 'ujetniki', 'zaporniki', 'žrtve', 'ubiti', 'mrtvi', 'ranjeni': "Napadi kašmirskih **teroristov**" (*Delo*, 3. 11. 2005), "**Uporniki** zavrnili dogovor o **talcih**" (*Delo*, 6. 1. 2006), "**Žrtve** v vrstah ZN" (*Dnevnik*, 7. 1. 2005), "**Ranjen** vojak mednarodnih enot" (*Dnevnik*, 9. 11. 2005).

Posebej naj omenimo poimenovanja akterjev, ki so jih uporabili pisci prispevkov o nemirih v Franciji: 'protestniki', 'udeleženci neredov', 'povzročitelji neredov', 'netilci neredov', 'izgredniki', 'razgrajači', 'napadalci', 'nasilneži', 'požigalci', 'tolpe', 'skupine mladih nasilnežev/razgrajačev', 'jezni mladi priseljenci', 'mladi razbijači', 'mladoletni huligani': "Spopadi **izgrednikov** s policisti" (*Delo*, 8. 11. 2005), "Policisti so prijeli 349 **udeležencev neredov**, največ doslej" (*Delo*, 7. 11. 2005), "V pariških predmestjih že teden dni potekajo spopadi med **skupinami mladih nasilnežev** in policijo." (*Dnevnik*, 4. 11. 2005), "**Tolpe požigalcev** se pomikajo tudi v mirne predele mest ..." (*Dnevnik*, 7. 11. 2005).

V okviru fizičnega konflikta smo našli glagole: 'napasti', 'spopasti se', 'divjati', 'obračunati', 'vdreti', 'okupirati', 'zavzeti', 'zatreti', 'pregnati', 'odgnati', 'uničiti', 'razstreliti (se)', 'streljati', 'kamenjati', 'udariti', 'ugrabiti', 'poškodovati', 'raniti', 'umreti', 'ubiti', 'umoriti', 'potegniti v smrt': "Samomorilci znova **napadli** v Baliju" (*Dnevnik*, 3. 10. 2005), "Afriški pribežniki spet **vdrlji** v Melillo" (*Dnevnik*, 4. 10. 2005), "Policija **je udarila** ponoči" (*Dnevnik*, 7. 12. 2005), "Ameriška vojska je v sredo sporočila, da ji je /.../ uspelo /.../ **pregnati** upornike." (*Delo*, 10. 11. 2005), "Irak: **umorili** še enega odvetnika" (*Delo*, 9. 11. 2005).

Spet bomo izpostavili pisanje o nemirih v Franciji, kjer je bilo pri opisih nasilja veliko izrazja povezanega z ognjem in požari, uporabljenega predvsem v prenesenem pomenu. Dopisnik *Dela* je v naslovu podpisa k sliki celo razložil povezavo ognja in nemirov: "**Ogenj, simbol nemirov**" (*Delo*, 7. 11. 2005). Okvir fizičnega konflikta je bil tako vzpostavljen z uporabo metaforičnega jezika: "'Mesto ljubezni' **gori** že teden dni" (*Dnevnik*, 4. 11. 2005), "Dvojna smrt **zanetila** Pariz" (*Delo*, 2. 11. 2005), "Predsednik vlade Dominique de Villepin je **gašenju vnetljivih razmer** v okolici prestolnice včeraj namenil kar tri srečanja." (*Delo*, 4. 11. 2005), "**Plameni nasilja** divjajo po notranjosti Francije" (*Delo*, 8. 11. 2005).

Okvir fizičnega konflikta predstavljajo tudi mnoge druge metafore in fraze: "**Zob za zob, oko za oko**" (*Dnevnik*, 8. 10. 2005), "**Začarani krog nasilja**" (*Delo*, 3. 11. 2005), "**Zatišje pred** nadaljevanjem **viharja**?" (*Delo*, 9. 11. 2005).

Za primer učinkovite vzpostavitve okvira fizičnega konflikta navajamo naslovje in vodilo prispevka "Vrenje na 'otoku lepote'", ki je bil objavljen v *Delu*. Tema prispevka je splošna stavka na Korziki, predstavljena z besediščem, primernim za vojne ali izredne razmere:

[nadnaslov:] Korzika **odrezana od sveta**

[naslov:] **Vrenje na "otoku lepote"**

[podnaslov:] Stavko je povzročila odločitev o privatizaciji družbe SNCM, ki vzdržuje trajektne zveze s celinskim delom Francije – Slovenski turisti že **na varnem**

[vodilo:] PARIZ – Korzika je skoraj **odrezana od sveta**. Proti celini že tri dni ni odplul noben trajekt, letalski promet v Bastii **stoji**, v Ajacciu je **zelo oviran**, promet **preprečujejo cestne zapore**, **paralizirano** pa je tudi pristanišče v Marseillu. Na "otoku lepote", kakor Korzičanom laskajo "kontinentalci", je bilo **blokiranih** skoraj 4000 turistov, prodajo avtomobilskega goriva so **morali omejiti**, saj zaradi **blokade** skladišč nafte črpalke le še občasno oskrbujejo z gorivom, na pomembnem križišču Furiani nedaleč od Bastie pa je več kot 80 tovornjakov **povzročilo ogromne prometne zamaške**. Ob zori so **protestniki zasedli** cesto do pristanišča Bonifacio, tako da so **pretrgane** tudi ladijske zveze s Sardinijo (*Delo*, 1. 10. 2005).

6.3.2 Tekmovalni okvir

Tekmovalni okvir pozornost usmeri predvsem na to, kdo bo v določenem konfliktu zmagal, čigave ideje bodo na koncu prevladale. "Poročanje, ki se osredotoča samo na zmagovalca in poraženca, ustvari 'tekmovalni okvir', ki nas spominja na tekmovalno vzdušje nogometnih tekem," piše K. Erjavec (2005: 39). Tekmovalni okvir je podoben okviru konflikta, le da je v tekmovalnem okviru spor med stranmi manj pomemben, bolj je poudarjeno tekmovalno kot običajna okoliščina dogajanja, ki ima svoja pravila in zato omogoča napovedovanje rezultatov. V naši analizi je bil ta okvir pogost zlasti pri poročanju o volitvah in o mednarodnih pogajanjih, pojavil se je tako v poročanju o končnem rezultatu teh dogodkov kot v času samega dogajanja. Novice so bile v slednjem primeru pozorne na to, kdo ima boljše možnosti za zmago, kdo ima več podpore, sklicevale so se na raziskave javnega mnenja. Z uporabo tega okvira se je iz poročanja izključilo argumente in razpravo o dejanskih problemih oziroma so bile te informacije predstavljene kot manj pomembne.

6.3.2.1 Mikro raven tekmovalnega okvira

Besedišče tekmovalnega okvira sestoji iz izrazov, ki izvirajo ali se pretežno uporabljajo v športu in na športnih tekmovanjih: 'tekma', 'tekmeč', 'igra', 'zmaga', 'zmagovalec', 'poraz', 'poraženec', 'izzivalec', 'favorit', 'naskok', 'prednost', 'preobrat', 'rekord', 'nagrada', 'rezultat', 'veliki met', 'merjenje moči', 'poker'. Navedimo nekaj primerov iz naslovij oziroma vodil: "**Tekma** med Donaldom Tuskom in Lechom Kaczynskim se bo nadaljevala v drugem krogu volitev ..." (*Delo*, 10. 10. 2005), "V **igro** se vrača jamajska koalicija" (*Delo*, 2. 11. 2005), "Socialdemokrati /.../ z zgodovinsko **zmago** osvojili avstrijsko Štajersko" (*Dnevnik*, 3. 10. 2005), "Ursula Plassnik v Evropi **poraženka**, doma moralna **zmagovalka**" (*Delo*, 5. 10. 2005), "Znova **večja prednost** Donalda Tuska" (*Dnevnik*, 1. 10. 2005), "**Preobrat** v zadnji minuti" (*Delo*, 7. 10. 2005), "Nadaljevanje koalicijskega **pokra** v Nemčiji" (*Delo*, 7. 10. 2005).

Na ravni glagolov se je tekmovalni okvir kazal v uporabi glagolov 'premagati', 'poraziti', 'prehiteti', 'zaostati', 'pomeriti (se)': "Ljudsko stranko /.../ **so porazili** socialdemokrati (SPÖ) pod vodstvom Franza Vovesa ..." (*Delo*, 3. 10. 2005), "... [Ségolène Royal] je po levi **prehitela** bolj ali manj javno deklarirane tekmece v socialistični stranki." (*Delo*, 3. 10. 2005), "V njem [drugem krogu volitev] **se bo** 23. oktobra Tusk po pričakovanjih **pomeril** z Lechom Kaczynskim iz katoliške stranke Zakon in pravičnost ..." (*Delo*, 10. 10. 2005).

6.3.3 Strateški okvir

Strateški okvir nadgrajuje tekmovalnega, tako da "poleg poročanja o boju med dvema nasprotnima stranema /.../ dodatno razlaga, kakšne postopke in načine je izbrala posamezna stran, /.../ kakšna je njena strategija" (Erjavec 2005: 41). Strateški okvir se je prekrival s tekmovalnim in konfliktnim, ko so opisane strategije razlagale, kaj je ali bi lahko pripomoglo k zmagi oziroma prevladi ene strani. Strateški okvir se je, sicer manj pogosto, pojavil tudi ločeno od tekmovalnega ali konfliktnega okvira. Pozornost je bila v tem primeru usmerjena na reševanje določenega problema, ki se je pojavil v družbi. V takem primeru je bil poudarek na opisu strategij, ki naj bi odpravile problem. V analiziranih novicah iz tujine se je strateški okvir najpogosteje uporabljal pri obravnavi mednarodnih ali meddržavnih srečanj in pogajanj ter pri poročanju o notranjepolitičnih procesih odločanja in volitvah. Novice z omenjeno tematiko skoraj izključno prihajajo le iz Evrope in ZDA. Strateški okvir ustvarja vtis racionalnega delovanja, kjer so odločitve utemeljene in preiščljene.

6.3.3.1 Mikro raven strateškega okvira

Na mikro ravni besedišča je strateški okvir uporabljal besede, ki označujejo načrtovanost in preiščljeno dejanj: 'strategija', 'načrt', 'načrtovati', 'kombinatorika', 'program', 'projekt', 'predlog', 'predlagati', 'ideja', 'cilj', 'prioriteta', 'ukrepi', 'zavezništvo', 'strateško partnerstvo'. Primeri teh izrazov iz naslovij prispevkov: "Nova jedrska **strategija** ZDA" (*Delo*, 5. 11. 2005), "Francija in **načrti** za leto 2006" (*Delo*, 4. 1. 2006), "Italijanska predvolilna **kombinatorika**" (*Delo*, 7. 11. 2005), "**Predlog** Pekinga po napadih na Baliju" (*Delo*, 6. 10. 2005), "**Cilj** akcije preprečiti delovanje vseh skrajnih islamskih skupin" (*Delo*, 10. 10. 2005), "Nove geopolitične **prioritete**" (*Delo*, 9. 12. 2005), "EU z novimi **ukrepi** nadptičjo gripo" (*Dnevnik*, 10. 1. 2006), "Nova **zavezništva** v zakulisju preprirov o ustavi" (*Delo*, 6. 10. 2005).

Nekateri prispevki so strateški okvir poročanja vzpostavili s frazeologemi v naslovju: "**Da bosta volk sit in koza cela**" (*Dnevnik*, 9. 11. 2005), "**Ključ do uspeha** je zaupanje" (*Delo*, 6. 1. 2006), "Angie na Poljsko **v rokavicah**" (*Dnevnik*, 3. 12. 2005), "**Z majhnimi koraki do velikih uspehov**" (*Delo*, 1. 12. 2005).

V naslovih analiziranih prispevkov so strateški okvir vzpostavili tudi vprašalni stavki, ki so ponazorili določen strateški problem ali pozvali k razmisleku o odločitvah: "Je pametno zapreti vse nuklearke?" (*Delo*, 5. 1. 2006), "Kako po referendumu" (*Delo*, 10. 1. 2006), "Dayton odpraviti ali zgolj nadgraditi" (*Dnevnik*, 1. 12. 2005).

6.3.4 Okvir sodelovanja

Okvir sodelovanja je manj pogost okvir poročanja o dogodkih – v literaturi podobnega koncepta nismo zasledili. Upoštevajoč, da je element konflikta eden najpomembnejših novičarskih dejavnikov, to niti ne preseneča. Okvir sodelovanja izpostavi sodelovanje med akterji in harmoničnost odnosov. Zasledili smo ga v nekaterih novicah, ki so obravnavale mednarodno dogajanje, in sicer meddržavne odnose ter mednarodna srečanja. Namesto spora je bilo poudarjeno strinjanje o problemu ter njegovem reševanju. V nekaterih primerih je bila prek okvira sodelovanja predstavljena rešitev problema ("Kompromis med Moskvo in Kijevom", *Delo*, 5. 1. 2006), ki je bila pred tem predstavljena z okvirom konflikta ("Spor zaradi cene plina", *Delo*, 3. 1. 2006). Okvir sodelovanja je v izrazito podrejenem položaju v primerjavi z okvirom konflikta, ki močno prevladuje med analiziranimi novicami iz tujine.

6.3.4.1 Mikro raven okvira sodelovanja

Okvir sodelovanja so na mikro ravni predstavljale besede, ki so poudarjale sodelovanje in nekonfliktnost: 'sodelovanje', 'dogovor', 'sporazum', 'kompromis', 'pomoč', 'koalicija', 'zaveznik', 'partner', 'prijatelj', 'skladnost', 'spravljivost', 'ljubezen', 'rešitev', 'skupna izjava', 'skupni boj', 'skupno varovanje', 'medsebojna pomoč', 'spravljive besede', 'izmenjava'. Navedimo nekaj primerov iz naslovij: "**Sodelovanje** med Moskvo in Pekingom" (*Delo*, 4. 11. 2005), "**Sporazum** med Slovenijo, Italijo in Hrvaško" (*Delo*, 10. 11. 2005), "**Velika koalicija** pred vrati" (*Delo*, 4. 11. 2005), "**Kitajska – naša zaveznica**" (*Delo*, 10. 1. 2006), "Blair in Putin za **skupni boj** proti terorizmu" (*Delo*, 6. 10. 2005), "Slovenija in ZDA preučujejo možnost **pomoči** Mednarodnega sklada za razminiranje Iraku" (*Dnevnik*, 10. 12. 2005).

Tudi glagoli in fraze v okviru sodelovanja so bili nekonfliktne narave: 'strinjati se', 'dogovoriti se', 'združiti', 'rešiti', 'svetovati', 'priskočiti na pomoč', 'zgladiti navzkrižja', 'pridobiti zaupanje': "Sogovorniki **so se strinjali**, da je za učinkovite rešitve nujno upoštevati stabilnost celotne regije." (*Delo*, 6. 12. 2005), "Ameriški in bolgarski diplomati so se začeli **dogovarjati** za namestitev ameriške vojske v več vojaških oporiščih v Bolgariji." (*Dnevnik*, 7. 10. 2005), "Evtanazija **združila** vere" (*Dnevnik*, 8.12. 2005), "Nevarnost širjenja konfliktov je očitno vsaj začasno **zgladila navzkrižja** med predsednikom vlade in notranjim ministrom Nicolasom Sarkozyjem" (*Delo*, 3. 11. 2005).

6.3.5 Okvir ekonomskih posledic

Okvir ekonomskih posledic se osredotoča na posledice, ki jih imata dogodek ali politična odločitev (oziroma jih bosta imela) na posameznike ali skupnost (Semetko in Valkenburg, 2000: 96). V mednarodnih novicah se poročanje na eksplicitni ravni bolj posveča posledicam za države, kar seveda vpliva tudi na posameznike kot državljane. Kljub velikemu pomenu, ki jih imajo ekonomske posledice dogodka pri izbiri novic (Graber v Valkenburg in dr. 1999: 552), se je v analiziranih novicah iz tujine ta okvir izkazal za precej obrobnega.²⁵ V novicah o političnih odločitvah so bile ekonomske posledice sicer večkrat omenjene, vendar je bilo pomensko težišče prispevkov vzpostavljeno drugje, prevladovali so drugi okviri poročanja. Celotni prispevki o sprejemanju novega proračuna EU so se osredotočali na pogajanja in konflikt med državami (okvir konflikta, tekmovalni okvir), ne pa na glavni vzrok spora – pomen proračunskih sredstev za posamezne države. Namesto bolj kompleksnega

²⁵ V analizo sicer nismo vključili novic s strani financ in gospodarstva, ki se primarno ukvarjajo z ekonomskim dogajanjem.

poročanja o financah, sta časnika bralcem raje ponudila zgodbo o merjenju moči med državami.

6.3.5.1 Mikro raven okvira ekonomskih posledic

Na okvir ekonomskih posledic opozarja predvsem ekonomsko-finančno izrazje: 'proračun', 'finance', 'finančna perspektiva', 'sredstva', 'denar', 'obrestne mere', 'cena', 'prispevki', 'iztržek', 'dolg', 'plače', 'državna blagajna', 'gospodarske posledice', 'finančne težave', 'embargo', 'bankrot', 'stroški': "Kritiki se bojijo, da bodo **višje obresti** zadušile **gospodarsko rast**" (*Delo*, 2. 12. 2005), "**Izračuni** za Slovenijo **ugodni**" (*Delo*, 9. 12. 2005), "**Dvig ključne obrestne mere** EBC-ja na posojila v naših bankah že vplival z **zvišanjem skupnih deviznih obrestnih mer**" (*Dnevnik*, 2. 12. 2005), "**Največ denarja bi izgubile** nove članice" (*Dnevnik*, 2. 12. 2005).

Višine stroškov, dolgov in proračunov so se v prispevkih pojavile, a so vplivale predvsem na enostavnejše in natančnejše razumevanje predstavljenih informacij. Redko – v analiziranih prispevkih zanemarljivo malo – so bili ekonomski kazalci predstavljeni kot posledica sprejetih odločitev ali dogodkov. Navedeni primeri so vzeti iz osrednjih besedil prispevkov in predstavljajo redke primere posledičnega odnosa med odločitvami in ekonomskimi posledicami: "**Na dogovor evropskih zunanjih ministrov** o začetku hrvaških pristopnih pogajanj z Evropsko unijo so se včeraj **krepro odzvale hrvaške borze**." (*Dnevnik*, 5. 10. 2005), "Zbrana sredstva niso majhna, pa vendar neznatna v primerjavi z **gospodarskimi posledicami morebitne pandemije**, ki bi po izračunih Svetovne banke **povzročila za 800 milijard dolarjev gospodarske škode**, od tega za 550 milijard v razvitih državah" (*Delo*, 10. 11. 2005).

6.3.6 Okvir človeške zgodbe

Okvir človeške zgodbe (*human interest*) se osredotoča na zgodbe posameznikov, ki jih predstavi zelo melodramatično (Semetko in Valkenburg, 2000: 96). Poudarjene so torej posledice, ki jih določen problem ali dogodek ima na življenje ljudi. S pomočjo tega okvira se novice personalizira, dramtizira, doda se jim čustven naboj in s tem pridobi ter ohrani interes občinstva (prav tam). Ta okvir je zajel široko paleto analiziranih novic oziroma zgodb, ki se precej razlikujejo tudi po tematiki poročanja. Tu večinoma ne gre za tipične človeške zgodbe, temveč značilnosti le-teh, ki se pojavljajo v novicah o svetovnem dogajanju. Poleg zgodb

običajnih ljudi, ki so v novice prišli zaradi okoliščin, v katerih so se znašli (predvsem naravne nesreče), so bile s tem okvirom predstavljene zgodbe elitnih oseb (skoraj izključno politikov) in usodni dogodki, kjer so osebe nastopale le kot neimenovane žrtve ali zgolj objekti vplivanja. Pri zgodbah elitnih oseb sta bila za zgodbo enako pomembna status osebe in pomen dogodka. Pri poročanju o zgodbah običajnih ljudi pa je bil bolj poudarjen sam dogodek, osebe so bile predstavljene zgolj zaradi personalizacije zgodbe.

6.3.6.1 Mikro raven okvira človeške zgodbe

Vzporedno z aktualnim dogajanjem so bile z okvirom človeške zgodbe večkrat predstavljene zgodbe elitnih oseb. Omenimo le nekaj tipičnih naslovov: "Novi komisar za človekove pravice" (*Delo*, 6. 10. 2005), "El Baradej – mirovnik leta" (*Dnevnik*, 8. 10. 2005), "Kronanje Davida 'Torija Blaira'" (*Dnevnik*, 7. 12. 2005), "Podpredsednik Cheney v bolnišnici" (*Dnevnik*, 10. 1. 2006), "François Mitterrand superstar" (*Delo*, 9. 1. 2006). V teh prispevkih so bile v večji ali manjši meri prisotne značilnosti portretne vrste, ko je šlo za predstavljanje biografskih podatkov obravnavane osebe: "David Cameron je **naredil bliskovito in meteorsko politično kariero** /.../ **Devetintridesetletni** Cameron /.../ Cameron **poslanec šele štiri leta** /.../ Njegova patricijska **starša** sta bogata in vplivna konzervativca in David **se je šolal** v prestižnem elitnem Etonu ter na Oxfordu /.../ Cameron **je poročen** z lepo mlado aristokratsko hčerjo Samantha, s katero **imata dva otroka** ..." (*Dnevnik*, 7. 12. 2005).

Elitne osebe so bile prek okvira človeške zgodbe predstavljene tudi v dramatičnih situacijah iz zasebnega življenja: "Ariel Šaron **v kritičnem stanju**" (*Dnevnik*, 6. 1. 2006), "Šaron **se bori za življenje**" (*Delo*, 6. 1. 2006), "Z nujnim posegom so mu zdravniki včeraj **ustavili novo možgansko krvavitev**" (*Dnevnik*, 7. 1. 2006), "Šarona **prebujajo iz kome**" (*Delo*, 10. 1. 2006).

V poročanju o zgodbah običajnih ljudi je bil že v naslovu poudarjen melodramatični element: "V Singapurju **bodo obesili Avstralca**, ki je tihotapil heroin" (*Delo*, 5. 11. 2005), "**Negotova usoda** v Iraku **zajete Nemke**" (*Delo*, 5. 12. 2005), "**Žena vojnega zločinca podlegla ranam**" (*Dnevnik*, 6. 1. 2006). Zgodbe so personalizirali tudi citatni naslovi, ki predstavljajo osebne poglede ali razmišljanja: "**Ko bom velik, bom poveljnik Al Akse**" (*Dnevnik*, 7. 10. 2005), "**Boj se je šele začel,** pravijo jezni mladeniči" (*Delo*, 8. 11. 2005), "**Ko vidijo moj obraz ali preberejo moje ime v prošnji, je konec** ..." pravi sin priseljencev iz Mavretanije" (*Dnevnik*, 9. 11. 2005).

V osrednjem delu prispevkov, je bil okvir človeške zgodbe vzpostavljen s poudarjanjem osebnih zgodb vpletenih: "Dokler ju ni [žene in hčerke] opoldne spet obeh trdno držal v svojem objemu, je bil na robu živčnega zloma." (*Dnevnik*, 10. 10. 2005), "Omar /.../ kot zdravnik ni zaslužil dovolj /.../ slekel belo haljo in postal novinar." (*Delo*, 3. 12. 2005), "Keneth Boyd je včeraj v celici /.../ čakal, ali ga bo guverner /.../ pomilostil." (*Dnevnik*, 2. 12. 2005).

Okvir človeške zgodbe, povezan z usodnimi dogodki, se je vzpostavljala z dramatisacijo dogajanja: "**Čudežno preživeli** nesrečo" (*Dnevnik*, 2. 12. 2005), "**Amerika na poti k tisoči usmrtitvi**" (*Dnevnik*, 2. 12. 2005), "**Streha pokopala drsalce**" (*Dnevnik*, 4. 1. 2006), "**Revščina straši** po Apeninih" (*Dnevnik*, 5. 10. 2005), "**Tragedija** na evropskem pragu" (*Dnevnik*, 8. 10. 2005), "**Dvajset čez deveto se je odprla zemlja**" (*Dnevnik*, 10. 10. 2005).

6.3.7 Okvir ogroženosti

Okvira ogroženosti v literaturi nismo našli, vendar smo zaradi specifičnega načina poročanja o dogodkih vzpostavili to kategorijo. Okvir ogroženosti se sicer v veliki meri prekriva z okvirom človeške zgodbe. V nekaterih primerih se je okvir ogroženosti prekrival tudi z okvirom konflikta – kadar je konfliktno dogajanje predstavljalo ali bi lahko predstavljalo nevarnost za določeno skupino ljudi. Okvir je torej poudarjal ogroženost oziroma nevarnost, ki jo dogodek v novicah predstavlja, in strah pred (pogubnimi) posledicami – gre za možnost in ne za gotovost. Za vzpostavitev občutja ogroženosti je okvir uporabljal dramatično izražje. V analiziranih novicah iz tujine so bile v tem okviru predstavljene predvsem nevarnosti bolezni (ptičja gripa, aids) in strah pred nasiljem.

6.3.7.1 Mikro raven okvira ogroženosti

Na ravni izbire besed se je ogroženost izražala z besedami 'grožnja', 'nevarnost', 'strah', 'skrb', 'panika', 'sumljivost', 'alarm': "Teroristična **grožnja** Nemčiji?" (*Delo*, 5. 12. 2005), "**Grozeča nevarnost**" (*Delo*, 1. 12. 2005), "**Strah** pred terorističnimi napadi v Xinjangu" (*Delo*, 1. 10. 2005), "**Strah** pred pandemijo ptičje gripe" (*Delo*, 7. 10. 2005), "**Skrb zbujajoči** premiki čet" (*Dnevnik*, 5. 11. 2005), "**Sumljive** pošiljke na šestih veleposlaništvih" (*Dnevnik*, 5. 10. 2005).

Poleg neposredne uporabe glagolov 'groziti', 'ogroziti' in 'bati se', na primer: "Kitajski **grozi** najhujše pomanjkanje vode" (*Dnevnik*, 2. 11. 2005) ali "Ljudje **se bojijo**, da bodo novice o mučenju ujetnikov /.../ povečale nevarnost terorističnega maščevanja." (*Delo*, 8. 12. 2005), je bila ogroženost še bolje predstavljena z besedami in frazami, ki izražajo možnost nevarnosti: "Se napoveduje **nova svetovna zdravstvena katastrofa?**" (*Delo*, 7. 10. 2005), "Da bi zoper pandemijo, **ki lahko izbruhne v vsakem trenutku**, čim prej dobili učinkovito obrambo, evropska komisija tesno sodeluje s farmacevtsko industrijo." (*Delo*, 10. 10. 2005), "Pandemija **bi lahko pobila** na milijone ljudi" (*Dnevnik*, 1. 10. 2005), "7. julij **se lahko zgodi kjer koli**" (*Dnevnik*, 7. 11. 2005), "Molotovke letijo, a **nihče ne ve, kje bo pristala naslednja**" (*Dnevnik*, 10. 11. 2005). Nekateri naslovi so grožnjo predstavili neposredno: "**Smrt na pragu** Evrope" (*Delo*, 7. 1. 2006), "**Ptičja gripa je pred vrati**" (*Dnevnik*, 10. 1. 2006).

Za konec navedimo še primer vodila novice "Ekološki terorist", ki je s citiranjem uradnega vira učinkovito vzpostavilo okvir ogroženosti:

*Hongkonški sekretar za zdravstvo York Chow je bil v sredo, ko se je z novinarji pogovarjal o širjenju terorizma²⁶ po Aziji, zelo pesimističen: "Opraviti imamo z ekološkim teroristom. Če se bo obrnil proti ljudem, bo to konec sveta. Vprašajte me, česa se najbolj bojim, in odgovoril vam bom – ptičje gripe" (*Delo*, 7. 10. 2005).*

²⁶ Glede na vsebino novice menimo, da je avtor napačno uporabil besedo 'terorizem' namesto besedne zveze 'ptičja gripa'.

7. SKLEP

Novice o svetovnem dogajanju, ki jih posredujejo mediji, so običajno najpomembnejši vir informacij o aktualnem dogajanju na tujem. Občinstvo si na podlagi teh informacij ustvari podobo tujih držav in dogodke na tujem interpretira v skladu z reprezentacijo v novicah. V diplomskem delu nas je zanimalo, kakšno sliko sveta in svetovnega dogajanja mediji predstavljajo slovenskemu občinstvu. Pri tem nas je zanimal geografski izvor novic, njihova tematika, vpliv dopisniškega dela in uporaba novičarskih okvirov. Teze diplomske naloge smo preverili z analizo zunanjepolitičnega poročanja slovenskih dnevnikov *Delo* in *Dnevnika* med oktobrom 2005 in januarjem 2006. Zunanjepolitične prispevke smo analizirali z metodami tekstualne analize tem, analize diskurzivnih praks in analize novičarskih okvirov. S študijo smo zastavljene teze v celoti ali delno potrdili.

Glede na geografski izvor novic lahko potrdimo našo tezo, da je nekaterim državam v novicah namenjene več pozornosti kot drugim. Najpogosteje so se tako v *Delu* kot v *Dnevniku* pojavljale novice iz Evrope in ZDA, prevladovale pa so evropske novice, ki so obsegale kar dve tretjini vseh novic o svetovnem dogajanju. Vendar tudi evropske države niso prejele enake pozornosti. Največ novic je obravnavalo dogajanje na institucionalni ravni Evropske unije, katere članica je tudi Slovenija. Temu je sledilo pokrivanje dogodkov v najmočnejših evropskih državah – Nemčiji, Franciji in Veliki Britaniji – v čemer prepoznavamo elitnost države kot bistveni novičarski dejavnik izbora novic. Redno poročanje iz držav bivše Jugoslavije lahko razložimo z novičarskim dejavnikom bližine (fizične in predvsem kulturne). Kot smo predvidevali, so dogodki iz manj razvitih in bolj oddaljenih delov sveta, tj. iz Azije, Afrike in Latinske Amerike, redko prišli v novice, več pozornosti je bilo namenjeno le dogajanju na Bližnjem vzhodu. V obeh časnikih je prisotna tudi precejšnja mera etnocentrizma, saj je bilo dogodkom, v katere je bila vpletena Slovenija, namenjene več pozornosti. Vrh Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi, ki je decembra 2005 potekal v Ljubljani, je bil najbolj izpostavljen dogodek na svetovni ravni.

Predvidevali smo, da se tematska struktura novic med državami razlikuje in da novice z Zahoda obravnavajo politiko, tiste iz manj razvitih državah pa nasilje, nesreče in katastrofe. Tezo lahko potrdimo le delno. Večina novic iz Evrope in ZDA obravnava politične dogodke, bodisi notranjepolitične bodisi mednarodne. Politične novice prihajajo tudi s področij Azije, Afrike in Latinske Amerike, a gre pri tem predvsem za poročanje o volilnih nepravilnostih. Novice iz držav izven evropskega in severnoameriškega kroga pogosteje govorijo o nasilju, vojnah, nesrečah in naravnih katastrofah, ki jih je v našem civilizacijskem krogu po novicah

sodeč zelo malo. Tu se pokaže problem tematske strukture novic. Zahodni svet je reprezentiran prek širokega izbora novic z vseh področij življenja, med katerimi so tudi novice z negativno konotacijo – iz manj razvitega sveta so objavljene le slednje. Relativno varno življenje na Zahodu, kot ga kažejo novice, večinoma kalijo le neprestani konflikti v politiki. A pokazalo se je tudi, da konflikt, ki na Zahodu preseže verbalno raven, za novinarje postane tema številka ena. Novice o nemirih v Franciji so bile redno objavljene na naslovnica, poleg tega so o vzrokih za ta odklon od sicer nenasilnih evropskih dogodkov razglabljali tudi komentatorji in kolumnisti. V novicah o tretjem svetu se o razlogih za obstoj konfliktov ni pisalo.

Tretja teza, v kateri trdimo, da več pozornosti prejmejo dogodki iz držav, kjer imajo mediji dopisnike, drži v primeru *Dela*. Države, kjer ima *Delo* nastanjene dopisnike, prejmejo več pozornosti kot ostale, v primeru *Dnevnika* pa to ne drži. Potrdilo se je, da so dopisniškim prispevkom v obeh časnikih namenjeni daljši in zahtevnejši žanri, ki tudi interpretirajo dogodke. Tematsko dopisniki pokrivajo vse vrste novic. Kadar ne poročajo o večjih političnih in mednarodnih dogodkih iz države, dopisniki pišejo lahkotnejše zgodbe in pokrivajo sicer obrobne teme. S stalnim pojavljanjem držav, kjer so nastanjeni dopisniki, v novicah časniki vzdržujejo visok položaj države na medijski agendi.

Z analizo novičarskih okvirov smo ugotovili, da časnika raznoliko, obsežno in kompleksno svetovno dogajanje svojemu občinstvu predstavita na poenostavljen način prek nekaj ustaljenih vzorcev, s čimer smo potrdili četrto tezo. Z uporabo nekaj stalnih vzorcev, ki jih imenujemo novičarski okviri, sta *Delo* in *Dnevnik* izpostavila podobne vidike sicer različnih dogodkov. Najpogosteje so bili dogodki predstavljeni prek okvira konflikta, kar še posebej velja za politične teme. S tem je bilo poročanje omejeno na obstoj nasprotij med politiki, medtem ko je bila rešitev samega problema v novicah drugotnega pomena. Poleg okvira konflikta so bili v novicah o svetovnem dogajanju prisotni še tekmovalni in strateški okvir ter okviri človeške zgodbe, sodelovanja, ekonomskih posledic in ogroženosti.

Uredniško prakso obeh časnikov, še zlasti *Dela*, da prispevkom svojih dopisnikov namenijo več pozornosti oziroma vsaj več prostora na strani (v *Dnevniku*), bi bilo treba v prihodnje podrobneje in bolj sistematično raziskati. Opraviti bi bilo treba poglobljene intervjuje z dopisniki in uredniki, da bi celoviteje razumeli proces dopisniškega poročanja iz tujine ter odločitve, sprejete v tem procesu. Opažamo namreč, da odločitev, kam medij pošlje dopisnika, v veliki meri vpliva na to, o čem bo časnik pisal.

Glavna omejitev pri posploševanju ugotovitev tega diplomskega dela je, da smo analizirali le tiskane medije – in še to ne vseh. Dejanska slika, ki si jo o svetu ustvari javnost,

ne izvira le iz branja časopisov. Za točnejšo sliko bi morali na podoben način analizirati vsaj še televizijske novice, a tudi to bi pustilo precej vprašanj odprtih. Z izobrazbo pridobljeno znanje o svetu, osebni stiki s tujci in izkušnje iz tujine, proizvodi zabavne industrije ter še mnogo drugih dejavnikov vpliva na razumevanje sveta, ki si ga vsak posameznik postopoma gradi v teku svojega življenja. Novinarsko poročanje k temu prispeva le del, a je ta pomemben, saj večino sprememb novinarji svetu sporočijo prvi. Kot piše Hannerz (2004: 214), si novinarji radi predstavljajo, da delajo "prvi osnutek zgodovine".

8. LITERATURA IN VIRI

8.1 SEZNAM LITERATURE

- Adams, William C. (1986): Whose Lives Count?: TV Coverage of Natural Disasters. *Journal of Communication* 36 (2), 113-122.
- Akhavan-Majid, Roya in Jyotika Ramaprasad (2000): Framing Beijing: Dominant Ideological Influences on the American Press Coverage of the Fourth UN Conference on Women and the NGO Forum. *Gazette* 62 (1), 45-59.
- Aldridge, Meryl (2001): Confessional Culture, Masculinity and Emotional Work. *Journalism* 2 (1), 91-108.
- Boyd-Barrett, Oliver (1995): The analysis of media occupations and professionals. V Oliver Boyd-Barrett in Chris Newbold (ur.): *Approaches to Media: A Reader*, 270-276. London, New York: Arnold.
- Breed, Warren (1955/1995): Social control in the newsroom: a functional analysis. V Oliver Boyd-Barrett in Chris Newbold (ur.): *Approaches to Media: A Reader*, 277-282. London, New York: Arnold.
- Charles, Jeff, Larry Shore in Rusty Todd (1979): The New York Times Coverage of Equatorial and Lower Africa. *Journal of Communication* 29 (2), 148-155.
- Cho, Hiromi in Stephen Lacy (2000): International Conflict Coverage in Japanese Local Daily Newspapers. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 77 (4), 830-845.
- Chu, Leonard L. (1985): An Organizational Perspective on International News Flow: Some Generalizations, Hypotheses, and Questions for Research. *Gazette* 35 (1), 3-18.
- Cohen, Akiba A., Mark R. Levy, Itzhak Roeh in Michael Gurevitch (1995): *Global Newsrooms, Local Audiences: A Study of the Eurovision News Exchange*. London: John Libbey.
- Dearing, James W. in Everett M. Rogers (1996): *Communication Concepts 6: Agenda-Setting*. Thousand Oaks: Sage.
- Dimitrova, Daniela V. in Jesper Strömbäck (2005): Mission Accomplished? Framing of the Iraq War in the Elite Newspapers in Sweden and the United States. *Gazette* 67 (5), 399-417.
- Entman, Robert M. (1991): Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air Incidents. *Journal of Communication* 41 (4), 6-27.
- Entman, Robert M. (1993): Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4), 51-58.
- Erjavec, Karmen (1999): *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Erjavec, Karmen (2005): Ulazak Slovenije u NATO – da ili ne: Okvir izvješćivanja slovenskoga tiska o istraživanju javnoga mišljenja. *Medijska istraživanja*, 11 (1), 33-54.
- Fairclough, Norman (1995): *Media Discourse*. London: Edward Arnold.
- Fiske, John (1987/2004): Televizijska kultura: branja poročil, bralci poročil. V Breda Lutar, Vida Zei in Hanno Hardt (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, 147-177. Ljubljana: Študentska založba.

- Fuller, Jack (1996): *News Values: Ideas For An Information Age*. Chicago: University of Chicago Press.
- Gaddy, Gary D. in Enoch Tanjong (1986): Earthquake Coverage by the Western Press. *Journal of Communication* 36 (2), 105-112.
- Galtung, Johan in Mari Holmboe Ruge (1965/1999) The Structure of Foreign News. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 21-31. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Gamson, William A. in Andre Modigliani (1989): Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *The American Journal of Sociology* 95, 1-37.
- Gerbner, George in George Marvanyi (1977): The Many Worlds of the World's Press. *Journal of Communication* 27 (1), 52-66.
- Golding, Peter in Philip Elliott (1979/1999): Making the News. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 112-120. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Grošelj, Mateja (1998): *Poklic novinar – dopisnik*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hall, Stuart (1972/2004): Lastnosti novičarskih fotografij. V Breda Lutar, Vida Zei in Hanno Hardt (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, 193-209. Ljubljana: Študentska založba.
- Hall, Stuart, Chas Critcher, Tony Jefferson, John Clarke in Brian Roberts (1978/1999): Policing the Crisis. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 249-256. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Hall, Stuart (1997/2003): The Work of Representation. V Stuart Hall (ur.): *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*, 15-74. London: Sage.
- Hannerz, Ulf (2004): *Foreign News: Exploring the World of Foreign Correspondents*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Hardt, Hanno (2003): Predstavljanje osamosvojitve: podoba/tekst slovenskega fotožurnalizma. *Teorija in praksa* 40 (4), 605-626.
- Hartley, John (1982): *Understanding News*. London, New York: Methuen & Co.
- Kaplan, Frank L. (1979): The Plight of Foreign News in the U.S. Mass Media: An Assessment. *Gazette* 25 (4), 231-243.
- Kariel, Herbert G. in Lynn A. Rosenvall (1983): Cultural Affinity Displayed In Canadian Daily Newspapers. *Journalism Quarterly* 60 (3), 431-436.
- Kariel, Herbert G. in Lynn A. Rosenvall (1984): Factors Influencing International News Flow. *Journalism Quarterly* 61 (3), 509-516.
- Kim, Kyungmo (2003): Organizational Determinants of International News Coverage in Korean Newspapers. *Gazette* 65 (1), 65-85.
- Kim, Sei-Hill, Dietram A. Scheufele in James Shanahan (2002): Think about it this way: Attribute agenda-setting function of the press and the public's evaluation of a local issue. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 79 (1), 7-25.
- Korošec, Tomo (1998): *Stilistika slovenskega poročevalstva*. Ljubljana: Kmečki glas.

- Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Laban, Vesna (2004): *Razvidnost virov informacij v televizijskih novinarskih besedilih*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Laban, Vesna (2005): Žanri vestičarske vrste, običajno poročilo in anketa v dnevnem časopisju. V Melita Poler Kovačič in Karmen Erjavec (ur.): *Uvod v novinarske študije*, 31-72. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lang, Kurt, in Gladys Engel Lang (2000): How Americans view the world: Media images and public knowledge. V Howard Tumber (ur.): *Media power, professionals and politics*, 295-313. London, New York: Routledge.
- Larson, James F. (1979): International Affairs Coverage on U.S. Network Television. *Journal of Communication* 29 (2), 136-147.
- Lent, John A. (1977): Foreign News in American Media. *Journal of Communication* 27 (1), 46-51.
- Luthar, Breda (2001): Oslepljeni in ohromljeni od nevtralnosti. V Luthar, Breda, Tonči Kuzmanič, Srečo Dragoš, Mitja Velikonja, Sandra Bašić-Hrvatini in Lenart J. Kučič: *Mit o zmagi leve: mediji in politika med volitvami 2000 v Sloveniji*. Ljubljana: Mirovni inštitut.
- Lutz, Catherin A. in Jane L. Collins (1993/2004): Fotografija kot križišče pogledov. V Breda Lutar, Vida Zei in Hanno Hardt (ur.): *Medijska kultura: kako brati medijske tekste*, 211-236. Ljubljana: Študentska založba.
- McCombs, Maxwell E. in Donald L. Shaw (1972): The Agenda-setting Function of the Mass Media. *Public Opinion Quarterly* 36, 176-187.
- McLeod, Douglas M. in Benjamin H. Detenber (1999): Framing Effects of Television News Coverage of Social Protest. *Journal of Communication* 49 (3), 3-23.
- McNair, Brian (1998): *The Sociology of Journalism*. New York: Oxford University Press Inc.
- McNelly, John T. in Fausto Izcaray (1986): International News Exposure And Images of Nations. *Journalism Quarterly* 63 (3), 546-553.
- McQuail, Denis (2005): *McQuail's Mass Communication Theory, Fifth Edition*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Milosavljević, Marko (2003): *Novinarska zgodba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Milošič, Gabrijela (2002): *Dopisniki v tujini in Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Morrison, David E. in Howard Tumber (1985): The Foreign Correspondent: Date-line London. *Media, Culture and Society* 7, 445-70.
- (2006) *Nacionalna raziskava branosti, podatki za drugo polletje 2005*. Dostopno na <http://www.nrb.info/podatki/2005-2.html> (29. maj 2006).
- Nnaemeka, Tony in Jim Richstad (1980): Structured Relations and Foreign News Flow in the Pacific Region. *Gazette* 26 (4), 235-257.
- Nossek, Hillel (2004): Our News and Their News: The Role of National Identity in the Coverage of Foreign News. *Journalism* 5 (3), 343-368.

- Oblak, Tanja (2000): Problematizacija modela "prednostnega tematiziranja": Primer analize medijskega poročanja o vstopanju Slovenije v EU. *Teorija in praksa* 37 (1), 96-115.
- Phillips, Louise in Marianne W. Jørgensen (2002): *Discourse Analysis: As Theory and Method*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Perovič, Tomaž in Špela Šipek (1998): *TV novice*. Ljubljana: Študentska organizacija univerze, Študentska založba.
- Perry, David K. (1987): The Image Gap: How International News Affects Perceptions of Nations. *Journalism Quarterly* 64 (2/3), 416-421, 433.
- Peterson, Sophia (1979): Foreign News Gatekeepers and Criteria of Newsworthiness. *Journalism Quarterly* 56 (1), 116-125.
- Picard, Robert G. (1991/1999): Global Communications Controversies. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 355-364. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Pietiläinen, Jukka (2006): Foreign News and Foreign Trade: What Kind of Relationship? *Gazette* 68 (3), 217-228.
- Rosengren, Karl Erik (2000/2003): International Communication at the Mass Media Level. V Denis McQuail (ur.): *McQuail's Reader in Mass Communication Theory*, 231-237. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Sampson, Anthony (1996/1999): The Crisis at the Heart of Our Media. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 201-208. Oxford, New York: Oxford University Press
- Shen, Fuyuan (2004): Effects of News Frames and Schemas on Individuals' Issue Interpretations and Attitudes. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 81 (2), 400-416.
- Seljak, Breda (2001): *Slovenska dopisniška mreža*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Semetko, Holli A. in Patti M. Valkenburg (2000): Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication* 50 (2), 93-109.
- Sreberny-Mohammadi, Annabelle (1984): The "World of the News" Study: Results of International Cooperation. *Journal of Communication* 34 (1), 121-134.
- Sreberny-Mohammadi, Annabelle, Kaarle Nordenstreng, Robert Stevenson in Frank Ugboajah (ur.) (1985): *Foreign News in the Media: International Reporting in 29 Countries*. Reports and Papers on Mass Communication No. 93. Pariz: Unesco.
- Stevenson, Robert L. (1985): Other Research and the World of the News. V Annabelle Sreberny-Mohammadi in drugi (ur.): *Foreign News in the Media: International Reporting in 29 Countries*, 71-80. Reports and Papers on Mass Communication No. 93. Pariz: Unesco.
- Tai, Zixue in Tsan-Kuo Chang (2002): The Global News and the Pictures in Their Heads: A Comparative Analysis of Audience Interest, Editor Perceptions and Newspaper Coverage. *Gazette* 64 (3), 251-265.
- Tomanič Trivundža, Ilija (2004): Orientalism as News: Pictorial Representations of the US Attack on Iraq in Delo. *Journalism* 5 (4), 480-499.
- Tuchman, Gaye (1978/1995): The News Net. V Oliver Boyd-Barrett in Chris Newbold (ur.): *Approaches to Media: A Reader*, 294-299. London, New York: Arnold.

- Valkenburg, Patti M., Holli A. Semetko in Claes H. de Vreese (1999): The Effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall. *Communication Research* 26 (5), 550-569.
- Van Dijk, Teun A. (1988): *News As Discourse*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Van Gorp, Baldwin (2005): Where is the Frame? Victims and Intruders in the Belgian Press Coverage of the Asylum Issue. *European Journal of Communication* 20 (4), 484-507.
- Wanta, Wayne, Guy Golan in Cheolhan Lee (2004): Agenda Setting and International News: Media Influence on Public Perceptions of Foreign Nations. *Journalism and Mass Communication Quarterly* 81 (2), 364-377.
- White, David Manning (1950/1999): The 'Gatekeeper': A Case Study in the Selection of News. V Howard Tumber (ur.): *News: A Reader*, 66-72. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Westerståhl, Jörgen in Folke Johansson (1994): Foreign News: News Values and Ideologies. *European Journal of Communication* 9, 71-89.
- Wu, Haoming Denis (1998): Investigating the Determinants of International News Flow: A Meta-Analysis. *Gazette* 60 (6), 490-510.
- Wu, Haoming Denis (2000): Systemic Determinants of International News Coverage: A Comparison of 38 Countries. *Journal of Communication* 50 (2), 110-130.
- Wu, Haoming Denis (2003): Homogeneity Around the World?: Comparing the Systemic Determinants of International News Flow between Developed and Developing Countries. *Gazette* 65 (1), 9-24.
- Wu, Haoming Denis in John Maxwell Hamilton (2004): U.S. Foreign Correspondents: Changes and Continuity at the Turn of the Century. *Gazette* 66 (6), 517-532.

8.2 SEZNAM ANALIZIRANIH VIROV

Časnik *Delo*:

oktober 2005: 1., 3., 4., 5., 6., 7., 8. in 10.;

november 2005: 2., 3., 4., 5., 7., 8., 9. in 10.;

december 2005: 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9. in 10.;

januar 2006: 3., 4., 5., 6., 7., 9. in 10.

Časnik *Dnevnik*:

oktober 2005: 1., 3., 4., 5., 6., 7., 8. in 10.;

november 2005: 2., 3., 4., 5., 7., 8., 9. in 10.;

december 2005: 1., 2., 3., 5., 6., 7., 8., 9. in 10.;

januar 2006: 3., 4., 5., 6., 7., 9. in 10.

PRILOGA A: Razvrstitev držav v geografske regije

Spodnja razvrstitev držav v geografske regije vključuje le države in druge mednarodne subjekte, ki so v analiziranem obdobju med oktobrom 2005 in januarjem 2006 nastopali kot viri novic o svetovnem dogajanju v *Delu* in/ali *Dnevniku*.

Razvrstitev v regije je uporabljena v grafu 6.2.1.1, tabeli B1 in tabeli B2.

Afrika – Alžirija, Egipt, Eritreja, Etiopija, Maroko, Slonokoščena obala, Sudan, Tanzanija, Tunizija, Uganda;

Azija – Afganistan, Avstralija, Azerbajdžan, Bangladeš, Indija, Indonezija, Japonska, Kazahstan, Kitajska, Malezija, Nepal, Severna Koreja, Singapur, Tadžikistan;

Bližnji vzhod – Irak, Iran, Izrael, Jemen, Jordanija, Katar, Libanon, Pakistan, Palestina, Saudska Arabija, Sirija, Združeni arabski emirati;

Latinska Amerika – Argentina, Brazilija, Čile, Kolumbija, Kuba, Mehika, Venezuela;

Severna Amerika – Kanada, Združene države Amerike;

Slovenija – obravnavamo ločeno od ostalih regij;

Vzhodna Evropa – Belorusija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Češka, Estonija, Hrvaška, Latvija, Litva, Madžarska, Makedonija, Poljska, Romunija, Rusija, Slovaška, Srbija in Črna gora, Turčija, Ukrajina;

Zahodna Evropa – Avstrija, Belgija, Evropska unija (institucionalno), Francija, Grčija, Italija, Nemčija, Norveška, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska, Švica, Vatikan, Velika Britanija;

Splošno – Haaški tribunal za vojne zločine, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi, Organizacija združenih narodov, Svet Evrope.

PRILOGA B: Tabele s tematsko strukturo novic glede na geografski izvor**Tabela B1: Tematska struktura novic glede na geografski izvor v časniku *Dnevnik* (izraženo v odstotkih, %)**

Geografski izvor novic	Tematika novic													n
	Mednarodna politika	Domača politika	Vojna in obramba	Ekonomske zadeve	Družbeni problemi	Kriminal, nasilje in pravosodje	Kultura, umetnost	Religija	Znanost, tehnika	Osebnosti	Ekologija	Nesreče in naravne katastrofe	Drugo	
Zahodna Evropa	23	29,6	2,2	4,4	11	14,1		5		3		3,7	3,7	n=135
Vzhodna Evropa	41,3	20,7	5,8	11	3,3	9,9	0,8	1		0,8		1,7	4,1	n=121
Severna Amerika	18,9	43,2	5,4			16,2				2,7	8,1		5,4	n=37
Latinska Amerika	54,5	27,3				18,2								n=11
Bližnji vzhod	12,1	19	29			12,1	1,7	2		14		10		n=58
Azija	10,3	31	24			13,8				3,4	3,4	6,9	6,9	n=29
Afrika	25	25	50											n=4
Splošno	64,3				7,1	21,4				7,1				n=14
Slovenija	72,2	11,1	2,8	2,8								2,8	8,3	n=36

Tabela B2: Tematska struktura novic glede na geografski izvor v časniku *Delo* (izraženo v odstotkih, %)

Geografski izvor novic	Tematika novic													n
	Mednarodna politika	Domača politika	Vojna in obramba	Ekonomske zadeve	Družbeni problemi	Kriminal, nasilje in pravosodje	Kultura, umetnost	Religija	Znanost, tehnika	Osebnosti	Ekologija	Nesreče in naravne katastrofe	Drugo	
Zahodna Evropa	27	31	1,2	5,8	12	12,4		4,5	0,8	0,8		1,7	2,5	n=242
Vzhodna Evropa	36	24	1,4	11	4,9	16,8		0,7	1,4	1,4			2,1	n=143
Severna Amerika	13,5	36,5	7,7		5,8	19,2				1,9	3,8		11,5	n=52
Latinska Amerika	37,5	25				25						12,5		n=8
Bližnji vzhod	14	15	31,6	2,5	1,3	8,9	1,3	2,5	1,3	8,9		11	1,3	n=79
Azija	16	22	13,8	5,2	16	6,9			3,4			17		n=58
Afrika		47	33,3		6,7	6,7						6,7		n=15
Splošno			8,3	8,3	41,7	25				8,3		8,3		n=12
Slovenija	88		2,4								4,9	2,4	2,4	n=41

